

T.C.
ÇALIŞMA VE SOSYAL GÜVENLİK BAKANLIĞI
TÜRKİYE İŞ KURUMU GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

**YAYGIN EĞİTİM KAPSAMINDA MESLEKİ
EĞİTİM SİSTEMİ VE TÜRKİYE İŞ KURUMU İÇİN
BİR MODEL ÖNERİSİ**

Burcu SÖKÜL
İstihdam Uzman Yardımcısı

Ankara 2014

T.C.
ÇALIŞMA VE SOSYAL GÜVENLİK BAKANLIĞI
TÜRKİYE İŞ KURUMU GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

**YAYGIN EĞİTİM KAPSAMINDA MESLEKİ
EĞİTİM SİSTEMİ VE TÜRKİYE İŞ KURUMU İÇİN
BİR MODEL ÖNERİSİ**
(Uzmanlık Tezi)

Burcu SÖKÜL
İstihdam Uzman Yardımcısı

Tez Danışmanı
Çağatay GÖKYAY
İstihdam Uzmanı

Ankara 2014

KABUL SAYFASI

TÜRKİYE İŞ KURUMU GENEL MÜDÜRLÜĞÜNE

İstihdam Uzman Yardımcısı Burcu SÖKÜL’e ait, “Yaygın Eğitim Kapsamında Mesleki Eğitim Sistemi ve Türkiye İş Kurumu İçin Bir Model Önerisi”adlı bu Tez, Yeterlik Sınav Kurulu tarafından UZMANLIK TEZİ olarak kabul edilmiştir.

	Unvanı	Adı ve Soyadı	İmzası
Başkan :			
Üye :			
Üye :			
Üye :			
Üye :			

Tez savunma tarihi :/...../20.....

TEZDEN YARARLANMA

Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü İstihdam Uzman Yardımcısı Burcu SÖKÜL tarafından hazırlanan bu Uzmanlık Tezinden yararlanma koşulları aşağıdaki şekildedir:

1. Bu Tez fotokopi ile çoğaltılabilir.
2. Bu Tez, pdf formatında internet ortamında yayınlanabilir.
3. Bu Tezden yararlanılırken kaynak gösterilmesi zorunludur.

Burcu SÖKÜL
İstihdam Uzman Y.

...../...../20.....

İmza

ÖNSÖZ

Tez konularının belirlenmesi aşamasının yurtdışı deneyimim sonrasına denk gelmesi çalışmanın ortaya çıkmasında büyük bir paya sahip olup, çalışmanın içeriğinin şekillendirilmesinde yol gösterici olan makalelerinden bolca yararlandığım Sayın Dr. Necdet KENAR'a, istatistikî verilere ulaşmamda yardımcı olan Milli Eğitim Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı personeline, yardımlarından dolayı Türkiye Esnaf ve Sanatkârları Konfederasyonu'ndan Ersin ARTANTAŞ'a ve Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü'nden Şevket ALP'e, tez sürecinde yardımlarını esirgemeyen Sinan OK, Gökten GÖRMEZÖZ ve Yücel KARAKOYUN'a ve her konudaki desteklerinden ötürü Daire Başkanımız Sayın Mehmet ASLAN'a teşekkürlerimi sunarım.

Tez çalışmasının dışında mesleki gelişimimde üzerimde büyük emekleri olan aynı zamanda tez danışmanım Çağatay GÖKYAY'a ve Ferudun KAYA'ya, her konuda yardımını, desteğini ve dostluğunu hissettiğim Canan CAN GÖKYAY'a, üzerimden hiçbir zaman dualarını eksik etmeyen teyzeme ve enişteme, yoğun çalışma tempom süresince büyük bir özveri gösteren ve manevi destekleriyle hep yanımda olan aileme teşekkürü bir borç bilirim.

Çalışmamın öncelikle Kurumumuza, sonrasında ise ülkemizin geleceğine faydalı olması dileğiyle.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	i
İÇİNDEKİLER	ii
TABLolar LİSTESİ.....	iv
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	v
KISALTMALAR	vi
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM TARİHSEL SÜREÇTE TÜRK MESLEKİ EĞİTİMİ

1.1 CUMHURİYET ÖNCESİ DÖNEMDE MESLEKİ EĞİTİM.....	3
1.1.1 İslamiyet'ten Önce Türklerde Mesleki Eğitim.....	3
1.1.2 İlk Türk-İslam Devletlerinde Mesleki Eğitim.....	4
1.1.3 Selçuklular Döneminde Mesleki Eğitim	4
1.1.4 Osmanlı Devleti'nde Mesleki Eğitim	5
1.2 CUMHURİYET DÖNEMİNDE MESLEKİ EĞİTİM.....	7

İKİNCİ BÖLÜM GENEL YAPI BAKIMINDAN TÜRK MESLEKİ EĞİTİM SİSTEMİ

2.1 TÜRK MESLEKİ EĞİTİM SİSTEMİNİN YAPISI.....	12
2.1.1 Örgün Mesleki Eğitim.....	14
2.1.1.1 Ortaöğretim Düzeyinde Mesleki Eğitim	14
2.1.1.2 Yükseköğretim Düzeyinde Mesleki Eğitim.....	19
2.1.2 Yaygın Eğitim	23
2.1.3 Çıraklık Eğitimi	28

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM AKTÖRLER EKSENİNDE YAYGIN MESLEKİ EĞİTİM SİSTEMİ

3.1 KAMU KURUM VE KURULUŞLARI TARAFINDAN YÜRÜTÜLEN FAALİYETLER	38
3.2 ÜNİVERSİTELER TARAFINDAN YÜRÜTÜLEN FAALİYETLER	47
3.3 YEREL YÖNETİMLER TARAFINDAN YÜRÜTÜLEN FAALİYETLER.....	47
3.4 MESLEK KURULUŞLARI TARAFINDAN YÜRÜTÜLEN FAALİYETLER....	50
3.5 SİVİL TOPLUM KURULUŞLARI TARAFINDAN YÜRÜTÜLEN FAALİYETLER	53
3.6 SENDİKALAR TARAFINDAN YÜRÜTÜLEN FAALİYETLER	53
3.7 ÖZEL KURULUŞLAR TARAFINDAN YÜRÜTÜLEN FAALİYETLER.....	55

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	
ALMANYA VE HOLLANDA’DA UYGULANAN MESLEKİ EĞİTİM SİSTEMLERİ	
4.1	ALMANYA’DA UYGULANAN MESLEKİ EĞİTİM SİSTEMİ..... 57
4.2	HOLLANDA’DA UYGULANAN MESLEKİ EĞİTİM SİSTEMİ..... 68

BEŞİNCİ BÖLÜM	
YAYGIN MESLEKİ EĞİTİM KAPSAMINDA TÜRKİYE İŞ KURUMU İÇİN BİR MODEL ÖNERİSİ	
5.1	SORUN ANALİZİ 80
5.2	YAYGIN MESLEKİ EĞİTİM KAPSAMINDA BİR MODEL ÖNERİSİ..... 86
SONUÇ..... 97	
KAYNAKÇA..... 104	
ÖZGEÇMİŞ..... 116	

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1 : 2012 Yılında Öğrenim Durumuna Göre Son Sınıf Düzeyinde Yükseköğretim Programlarına Yerleşen Aday Yüzdeleri (Sınavsız Geçiş Dâhil).....	20
Tablo 2 : 2010-2011 Eğitim-Öğretim Yılı Sonu İtibariyle Yaygın Eğitim Kurumları	27
Tablo 3 : Eğitim Durumuna Göre Çıranklık Eğitimi Alan Kişi Sayısı (2010-2011 Eğitim-Öğretim Yılı Sonu İtibariyle).....	37
Tablo 4 : Yıllar İtibariyle Aktif İşgücü Hizmetleri	45

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1 : Türkiye’de Eğitim Sistemi.....	13
Şekil 2 : Öğrencinin Yönelimi ve Mesleki Eğitim Süreci.....	15
Şekil 3: Mesleki ve Teknik Ortaöğretim Okul Türleri.....	17
Şekil 4 : Almanya’da Eğitim Sistemi.....	59
Şekil 5 : Dual Sistemin Aşamaları	66
Şekil 6 : Hollanda'da Eğitim Sistemi	73
Şekil 7 : Model Önerisi	94

KISALTMALAR

a.g.e.	: adı geçen eser
a.g.m.	: adı geçen makale
AB	: Avrupa Birliği
BEGEV	: Bursa Eğitimi Geliştirme Vakfı
BELMEK	: Belediye Meslek Edindirme Kursları
BELTEK	: Belediye Teknik Eğitim Kursları
BEY-İM	: Beyoğlu İştihadam Merkezi
Bkz.	: Bakınız
HEM	: Halk Eğitim Merkezi
İDDG	: İşyeri Denetleme ve Danışmanlık Grupları
İİMEK	: İl İştihadam ve Mesleki Eğitim Kurulları
İNTES	: Tırkiye İnşaat Sanayicileri İşveren Sendikası
İSMEK	: İstanbul Bşyşkşehir Belediyesi Sanat ve Meslek Eğitimi Kursları
İşKUR	: Tırkiye İş Kurumu
İTO	: İstanbul Ticaret Odası
İTOMEM	: İstanbul Ticaret Odası Mesleki Eğitim Merkezi
KOBİ	: Kşçşk ve Orta Bşyşklşkteki İşletmeler
KOSGEB	: Kşçşk ve Orta Olçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
MEKSA Vakfı	: Mesleki Eğitim ve Kşçşk Sanayii Destekleme Vakfı
MEM	: Mesleki Eğitim Merkezi
MESS	: Tırkiye Metal Sanayicileri Sendikası
METEM	: Mesleki Eğitim ve Teknoloji Merkezleri
OSANOR	: Okul-Sanayi Ortaklaşa Eğitimi

ÖZİMEK	: Özel İdare Mesleki Eğitim Kursları
REFA	: Almanya İş Düzenleme, İşletme Organizasyonu ve İş Geliştirme Birliği
TİSK	: Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TESK	: Türkiye Esnaf ve Sanatkarları Konfederasyonu
TOBB	: Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
TUREM	: Turizm Eğitim Merkezi
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
SESRIC	: İslam Ülkeleri İstatistik, Ekonomik, Sosyal Araştırma ve Eğitim Merkezi
TOSYÖV	: Türkiye Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler, Serbest Meslek Mensupları ve Yöneticiler Vakfı
TÜROFED	: Türkiye Otelciler Federasyonu
TÜRSAB	: Türkiye Seyahat Acenteleri Birliği
ÜİS	: Ulusal İstihdam Stratejisi
vb.	: ve benzeri
YOİKK	: Yatırım Ortamını İyileştirme Koordinasyon Kurulu
YOL-İŞ	: Türkiye Yol Yapı İnşaat İşçileri Sendikası
YÖK	: Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı

GİRİŞ

Küreselleşme sürecinde dünyanın yaşadığı hızlı dönüşüm endüstri ilişkileri alanındaki mevcut işleyişi, bakış açısını ve yapıları değişime zorlamıştır. Bu değişim ve dönüşüm ile birlikte yoğunluk kazanan ulusal ve uluslararası rekabetin etkisiyle “ileri teknoloji”, “verimlilik” ve “nitelikli işgücü” kavramları stratejik faktörler olarak ön plana çıkmıştır. Küresel rekabet ortamında sağlıklı ve istikrarlı ekonomilere sahip ülkeler uluslararası arenada söz sahibi konuma gelmiştir. Dünya ekonomisinde yaşanan bu yapısal değişim ortamında yüksek teknolojiye dayalı yeni üretim yapılarına geçişi tamamlayan, yönetim tekniklerini uluslararası rekabete uyumlu hale getiren ve nitelikli insan gücünün üretim sürecine etkin katılımını¹ sağlayan ülkeler başarıya ulaşmıştır.

Ülkemizde üretim, yatırım, verimlilik, istihdam ve eğitim alanlarında yaşanan sorunlar makroekonomik politikalar ile istihdam politikaları arasında fonksiyonel bir ilişki ve işbirliğinin kurulamadığını göstermektedir. Aynı zamanda işsizlik ve ekonominin nitelikli işgücü ihtiyacı sorunlarının bir arada yaşanması istihdam ve mesleki eğitim arasında bir uyumun sağlanamadığının da bir göstergesidir. Ekonomide yer alan faktörler ve yapılar arasında gerekli dengelerin sağlanamaması, sorunların bütüncül bir bakış açısıyla ele alınması ihtiyacını beraberinde getirmektedir.

Bu çalışmanın temel amacı, işgücü piyasasında yer alan aktörlerin yaygın mesleki eğitim özelinde yürüttükleri çalışmaları ortaya koymak, işgücü piyasası ile mesleki eğitim sistemi arasındaki uyumsuzluktan kaynaklanan sorunları analiz ederek nitelikli insan kaynağının önem kazandığı günümüzde sürdürülebilir bir nitelikli işgücü planlaması sisteminin oluşturulmasına yönelik bir model önerisi sunmaktır. Çalışma, uygulanan makroekonomik politikaların istihdam politikaları ile ilişkilendirilerek birbirini destekleyecek şekilde bir yapının ortaya konması açısından önem taşımaktadır.

Literatür tarama yönteminin kullanıldığı bu çalışma beş bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde mesleki eğitim sisteminin tarihçesi dönemler halinde incelenmiştir. İkinci bölümde Türk eğitim sistemi içerisinde önemli bir yer tutan mesleki eğitim sistemi bölümleri itibarıyla ele alınmış, konu ile ilgili yapıyı şekillendiren yasal

¹ Bağdadioğlu, Enis; “Türkiye’de İstihdam ve Mesleki Eğitim İlişkisi”, www.tes-is.org.tr/TR/Genel/dg.ashx?DIL=1&BELGEANAH...pdf, (10.12.2013).

düzenlemeleri de içerecek şekilde ayrıntılı olarak anlatılmıştır. Üçüncü bölümde yaygın mesleki eğitim sisteminde rol oynayan aktörler ve aktörlerin bu kapsamda yürüttükleri faaliyetler mercek altına alınmış ve bu alandaki iyi uygulama örneklerine ayrı bir parantez açılmıştır. Dördüncü bölümde Almanya ve Hollanda'daki eğitim sistemleri hakkında genel bilgiler verildikten sonra ülkelerin uyguladıkları mesleki eğitim sistemleri yapısı, işleyişi ve temel aktörleri ekseninde ayrıntılı olarak açıklanmıştır. Yaygın mesleki eğitim kapsamında bir model önerisinin sunulduğu beşinci bölümde ise ilk olarak çalışmayı bir yapılanmanın kurgulanmasına götüren sorunlar analiz edilmiş daha sonra ise çalışma kapsamında kurgulanan modelin genel çerçevesi ortaya konmuştur.

BİRİNCİ BÖLÜM

TARİHSEL SÜREÇTE TÜRK MESLEKİ EĞİTİMİ

1.1 CUMHURİYET ÖNCESİ DÖNEMDE MESLEKİ EĞİTİM

1.1.1 İslamiyet'ten Önce Türklerde Mesleki Eğitim

İslamiyet'ten önce Türk devletleri ya da ilk Türk devletleri olarak ifade edilen devletler; tarih sırasıyla Hunlar, Göktürkler ve Uygurlardır. İslamiyet'ten önce yaşamış Türk devletlerinin eğitim durumlarına ilişkin bulunan kaynaklar kıt olmakla beraber genel hatları ve önemli noktaları ile değinmemiz, eğitim tarihimizin arka planını anlamlandırmada önem arz etmektedir.²

Türk toplumlarının eğitim anlayışı ve uygulamaları büyük ölçüde töre ve yaşama biçimlerinin etkisiyle şekillenmiştir.³ Dolayısıyla eğitim uygulamalarına ilişkin edindiğimiz bilgileri yorumlamada yaşam tarzları bize yol gösterici olacaktır.

Atlı göçebe hayatı yaşayan ve sürekli savaş tehlikeleri ile karşı karşıya kalan Hunlarda eğitim, savaşçı bir teşkilatın geliştirilmesi çerçevesinde şekillenmiştir.⁴ Ayrıca Hunların mesleki eğitime önem verdiği ve özellikle de usta-çırak ilişkisi içinde bazı becerilerin kazandırılarak kürk, halı, madeni eşya ve silah yapımında, altını ve demiri işlemede başarılı oldukları görülmektedir.⁵

Hunlardaki eğitim sisteminin Göktürklerde devam ettiği görülmektedir. Bunda Göktürkler ile Hunların yaşam biçimlerinin birçok yönden benzer olmasının etkisi büyüktür.⁶ Bunun yanı sıra Göktürklerin otuz sekiz harfli gelişmiş bir alfabeye sahip olmaları, yazılı eserler bırakmış olmaları, yazı ve dil konusunda planlı bir eğitim yapmış olduklarını göstermektedir.⁷ Ayrıca kaynaklar Göktürklerin ziraat ve tarımla uğraştıklarını da göstermektedir. Ziraat ve tarım büyük bir bilgi birikimi ve tecrübe isteyen bir alan olup, mevsim bilgisi, takvim bilgisi, coğrafya bilgisi vb. bilgilerin yeni nesillere aktarılması yaygın eğitimin göstergelerindendir.

²Kırpık, Güray vd. ; **Türk Eğitim Tarihi**, Otorite Yayınları, Ankara 2012, s.7.

³Akyüz, Yahya; **Türk Eğitim Tarihi M.Ö.1000-M.S.2013**, Pegem Akademi, 25. Baskı, 2013, s.5.

⁴Kırpık; **a.g.e.**, s.9; Akyüz; **a.g.e.**, s.6.

⁵Kırpık; **a.g.e.**, s.13.

⁶Kırpık; **a.g.e.**, s.17.

⁷Ünal, Sıddık, Hakan, Öztürk; “İslamiyet'ten Önce Türkler'de Eğitim ve Öğretim”, http://perweb.firat.edu.tr/personel/yayinlar/fua_419/419_48539.pdf, (18.05.2013).

Hunlarda ve Göktürklerde görülen hayat biçimlerinin Uygurlar dönemine gelindiğinde değişikliğe uğradığını görmekteyiz. Bu hayat tarzındaki farklılıkta Budizm ve Maniheizm dinlerini benimsemeleri ve yerleşik hayata geçmelerinin etkisi büyüktür. Hayat tarzındaki bu değişiklik Uygurların eğitim anlayışına da yansımıştır denebilir.⁸ Uygurların ayrıca baskı yolu ile kitapları çoğalttıkları da bilinmektedir. Tüm bu yaşanan değişiklikler çerçevesinde Uygurlarda okuryazarlık artmış, toplumun bilgi düzeyi de yükselmiştir. Hunlar ve Göktürklerden farklı olarak Uygurlar döneminde kâtiplik, bürokratiklik, danışmanlık hizmetleri önem kazanmıştır.⁹

1.1.2 İlk Türk-İslam Devletlerinde Mesleki Eğitim

Türklerin İslamiyet’le tanışmalarından sonra “küttap” veya “mektep” denilen ilk öğrenmenin gerçekleştirildiği eğitim mekânları; yükseköğretim kurumu olarak faaliyet gösteren “medrese”ler, İslam kültürünün etkisiyle gelişen “hangâh”, “ribat”, “tekke” ve “zaviye”ler Karahanlılar ve Gazneliler döneminde rağbet gören eğitim kurumları olmuşlardır. Zaman içinde mekteplerde okuma yazmanın yanı sıra dini bilgiler, basit hesaplama yolları da öğretilmeye başlanmıştır. Tam anlamıyla mesleki eğitim bu dönemde görülmemekle birlikte, “(...) geleneksel usullere dayalı bir sistem içerisinde esnaf, sanatkâr teşkilatlarınca yürütülen (...)”¹⁰ mesleki eğitime 12. yüzyılda Selçuklularda rastlamaktayız.

1.1.3 Selçuklular Döneminde Mesleki Eğitim

Selçukluların içinde bulunduğu siyasi durumun zayıflığı toplumun kendi kendine örgütlenme ihtiyacını doğurmuştur.¹¹ Devlet otoritesinin zayıfladığı ve ahalide kargaşanın ortaya çıktığı bu dönemde şehrin idaresini ele alarak büyük kayıplara yol açmadan sarsıntının atlatılmasını sağlayan, XIII. yüzyılda Ahi Evran öncülüğünde kurulan Ahilik teşkilatı olmuştur.¹² Ahlaki ilkeleri temel ilke edinen Ahilik teşkilatı askeri ve siyasi özelliğinin yanı sıra ekonomik ve ticari faaliyetlerde de bulunmuştur.¹³

⁸ Kırpık; a.g.e., s.27.

⁹ Önder, Mustafa; **Türk Eğitim Tarihi**, Sistem Ofset, 2.Baskı, Erzincan 2012, s.24.

¹⁰ Mesleki Teknik Eğitimin Tarihçesi, http://etogm.meb.gov.tr/teskilat_index.asp?sayfa=tarihce_mesleki, (19.05.2013).

¹¹ Kırpık; a.g.e., s.87.

¹² Gemici, Nurettin; “Ahilikten Günümüze Meslek Eğitiminde Model Arayışları ve Sonuçları”, **Değerler Eğitimi Dergisi**, Cilt 8, No 19, İstanbul 2010, s.73.

¹³ Önder; a.g.e., s.95.

Ahilik teşkilatı Anadolu'ya yoğun Türkmen göçünün olduğu dönemde yurt edinme ihtiyacı sonucu ortaya çıkmıştır.¹⁴ Şehirli Rum esnafına ekonomik açıdan bağımlı hale gelmemek ve ahalinin ihtiyaçlarını yerli üreticiler aracılığıyla karşılamak amacıyla bir esnaf teşkilatı şeklinde oluşan Ahi birlikleri, Anadolu'nun hemen her şehir ve kasabasında yaygın bir teşkilata sahiptiler.¹⁵

Ahi birliklerinde zaviyelerde gösterilen dini eğitimin yanı sıra meslek eğitimi; yamak, çırak, kalfa ve usta hiyerarşisi içinde işin başında verilirdi. Ahi birliğinde bir genç meslek hayatına yamaklık dönemiyle başlardı. İki yıl süren yamaklık dönemi ve üç yıl boyunca devam eden çıraklık sürecinde genç, kabiliyetine uygun bir meslek grubuna yönlendirilirdi. Çıraklık döneminin sonunda üç usta ve kalfalardan oluşan bir jüri tarafından yapılan sınavın başarıyla geçilmesi halinde kalfalığa geçilirdi. Bir kalfanın ustalığa yüксеlebilmesi kendi yaptığı bir eserin ustalar meclisince incelenerek beğenilmesine bağlıydı. Esnaf olmaya hak kazanan yeni usta arastan ve bedesten adları verilen çarşıda dükkân açma hakkına sahip olurdu.¹⁶

Ahilik teşkilatında her meslek grubu bir birlik şeklinde örgütlenmişti ve her dükkân sahibi olan esnaf bu meslek birliğine üye olmak ve aidat ödemek zorundaydı.¹⁷ Ahilik teşkilatı ekonomik ve ticari yönünün yanı sıra sanatta ustalık ve mesleki birlik fikri ile sosyal yardım ve dayanışma duygusunu da güçlendirmeye çalışmıştır.

Selçuklular döneminde kurulan Ahilik teşkilatı, Osmanlı döneminde “gedik” ve “lonca” adları ile oluşumunu devam ettirmiştir.¹⁸

1.1.4 Osmanlı Devleti'nde Mesleki Eğitim

Osmanlı Devleti'nde Ahilik sistemi, Osmanlı esnafını bir arada tutarak disipline etmiş, toplumda iş ve ticaret ahlakını korumuş ve nitelikli eleman yetiştirerek istihdam alanı sağlamış; XVI. yüzyıl başlarına kadar da bazı farklılıklar geçirerek devam etmiştir.¹⁹ Ancak, Osmanlı Devleti'nin XVII. yüzyıldan itibaren giderek zayıflaması ve

¹⁴ Kırpık; **a.g.e.**, s.88.

¹⁵ Kırpık; **a.g.e.**, s.90.

¹⁶ Kırpık; **a.g.e.**, s.93-94.

¹⁷ Kırpık; **a.g.e.**, s.95.

¹⁸ Tosun, Tolga; **Tanzimat'tan Günümüze Türkiye'de Mesleki ve Teknik Eğitim Politikaları**, Süleyman Demirel Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Isparta 2010, s.29.

¹⁹ Nogay, Sami; “Türkiye’de Meslek Eğitimi Sorunu ve Çözüm Önerisi”, http://www.meted.org.tr/d_w_l/turkiyedemeslekegitimi.pdf, (26.07.2013); Kırpık; **a.g.e.**, s.97.

batıdaki üretim sistemlerindeki dönüşümü yakalayamaması gibi nedenlerle Ahilik sisteminin mesleki eğitimdeki fonksiyonu zayıflamıştır.²⁰

Ülke dışından ucuza imal edilmiş malların Osmanlı pazarına girmesi, esnafın durumunu olumsuz yönde etkilemiş, aynı zamanda hammadde temininde zorluklar ortaya çıkmış; bu durum da Ahilik sistemine devletin müdahale etmesine yol açmıştır. 1727 yılından itibaren ise Ahi birlikleri yerini “gediklik” sistemine bırakmıştır.²¹

Osmanlı Devleti’nin XVII. yüzyıldan itibaren gayrimüslim tebaaya imtiyazlar vermesi ticaret hayatında müslüman olmayanların etkinliğini artırmış; bu da din unsuru esas alınmaksızın “gedik” adlı teşkilatı oluşturmuştur.²² Gediklik sistemine göre bir kimse çıraklık ve kalfalık dönemlerini geçip ustalıkla yükselmeden dükkân açamazdı.²³ 1861 yılında çıkarılan bir kanunla kaldırılana kadar gediklik sisteminde, Ahilikten gelen mesleğe başlama, meslekte yükselme ve dükkân açma törenleri uzun bir süre uygulanmıştır.²⁴

Yabancı devletlerle yapılan ticaret anlaşmalarının sanat ve ticaretin gelişmesine engel olabileceği düşünülerek kaldırılan gediklik sisteminin²⁵ yerini hammadde dağıtımının yapıldığı yer anlamına gelen ve ana amacı tüccarların haklarını korumak olan “lonca sistemi” almıştır. Bu sistemde esnafın loncaya kayıt olması zorunlu olup lonca yönetiminde sıkı bir denetim söz konusuydu. Devletin ekonomiyi denetlemesi yoluyla üretimde artış yaratan, “(...) geleneklere ve disipline bağlı, el işçiliğine değer veren (...)”²⁶ bu yapı, 1912 yılında çıkarılan bir kanunla kaldırılmıştır.

XIX. yüzyılın başında tekniğin üretime uygulanması sonucu ortaya çıkan sanayi devrimi Osmanlı Devleti’nin askeri ve mali yönden zayıflamasına ve gerilemesine neden olmuş, yerli ekonomi giderek çökmeye başlamıştır. Bu durum da lonca sistemi içinde devam etmekte olan mesleki eğitim hizmetlerinin okul disiplini içinde

²⁰Türkiye’de Mesleki Eğitimi Genel Bilgi, <http://www.tesk.org.tr/tr/calisma/egitim/genel1.php>, (20.07.2013)

²¹Kırpık; **a.g.e.**, s. 97-98.

²²Kırpık; **a.g.e.**, s. 98.

²³Yörük, Sinan; Abdullah Dikici; Ahmet Uysal; “Bilgi Toplumu ve Türkiye’de Mesleki Eğitim”, **Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt 12, Sayı 2, Elazığ 2002, s.300.

²⁴Yörük, Dikici, Uysal; **a.g.m.**, s.300-301.

²⁵Yörük, Dikici, Uysal; **a.g.m.**, s.300.

²⁶Ekinci, Yusuf; **Tarih İçinde Türklerde Meslek Eğitimi**, Milli Eğitim Bakanlığı, Ankara 1990, s.10. ; “aktaran” Anapa,Selin; **Avrupa Birliği’ne Uyum Sürecinde Türkiye’de Mesleki ve Teknik Eğitim**, Marmara Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2008, s.16.

yürütülmesine yol açmıştır.

XIX. yüzyılın ikinci yarısında modern anlamda mesleki ve teknik eğitim kuruluşları açılmaya başlanmıştır. Mithat Paşa'nın Tuna valisi olduğu dönemde Niş, Rusçuk ve Sofya'da açılan "ıslahhaneler" ile ilk mesleki ve teknik eğitim kuruluşlarının temelleri atılmış oldu. 1868 yılında Mithat Paşa'nın öncülüğünde açılan İstanbul Sanayi Mektebi ise sanayi, demircilik, dökmeçilik, makinecilik, mimarlık, dokumacılık vb. alanlarda derslerin yer aldığı ilk modern sanat okulu olma özelliğine sahiptir. Bu kuruluşları örnek alarak kurulan pek çok meslek okulu Cumhuriyet dönemine kadar Osmanlı Devleti'nin çeşitli yerlerinde sanat öğretmeye devam etmiştir.²⁷

1.2 CUMHURİYET DÖNEMİNDE MESLEKİ EĞİTİM

Cumhuriyet dönemi öncesinde mesleki eğitim amacıyla çeşitli sanat okulları kurulmuşsa da, bu dönemde devletin mesleki eğitime yönelik bir politikasının olmadığı görülmektedir. Mesleki eğitim, genel eğitim sisteminin dışında yerel düzeydeki ihtiyaçlara göre vali, belediye başkanı, esnaf dernekleri gibi yerel otoritelerce yürütülmüş, finansmanı da yerel düzeyde karşılanmıştır. Bu da eğitim programları, öğretmenler, öğrencilerin nitelikleri, okulların sosyal ve fiziki durumları açısından ülke genelinde ortak bir yapının oluşturulamamasına yol açmıştır.²⁸

Becerili ve teknik insan gücünü nitelik ve nicelik yönünden yetiştirmek ülkenin endüstrileşme hedefine ulaşmasında kilit rol oynamakta olup²⁹, Cumhuriyetin kuruluş aşamasında devletin üzerine aldığı sorumluluklardan biri de ülkenin ihtiyaç duyduğu insan gücünü yetiştirmeye ilişkin her türlü tedbiri almak olmuştur.³⁰

Cumhuriyet'in ilan edildiği dönemde mesleki eğitim gelişmiş durumda olmayıp³¹, Osmanlı Devleti'nden Türkiye Cumhuriyeti'ne çok sınırlı sayıda meslek

²⁷Develioğlu, Mehmet; "Mesleki Eğitimin Etkinleştirilmesinde Sivil Toplum Kuruluşlarının Rolü: İTO Örneği", <http://ismek.ibb.gov.tr/sempozyum/sunumlar/profdrmehmetdeveli.pdf>, (27.07.2013).

²⁸Özgüven, Ethem; "Ülkemizin Üst Düzey Teknisyen İhtiyacı ve Eğitimi", <http://www.efdergi.hacettepe.edu.tr/19872ETHEM%20%C3%96ZG%C3%9CVEN.pdf>, (08.01.2014); Demir, Engin; H.Şenay Şen; "Cumhuriyet Dönemi Mesleki ve Teknik Eğitim Reformları", <http://egitim.ege.edu.tr/efdergi/issues/2009-10-2/2009-10-2-3.pdf>, (28.07.2013).

²⁹Sezgin, S.İlhan; "Yeni Mesleki-Teknik Eğitim Sistemi ve Okul-Endüstri İlişkileri", <http://www.efdergi.hacettepe.edu.tr/19872%C4%B0LHAN%20SEZG%C4%B0N.pdf>, (20.07.2013).

³⁰Alkan, Cevat; Hıfzı Doğan; "Mesleki ve Teknik Eğitim İçin Ana Plan Esasları", <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/40/496/5851.pdf>, (08.01.2014).

³¹Kırpık; a.g.e., s. 275.

okulu devredilebilmiştir.³² 1923-1924 eğitim-öğretim yılında seviyeleri ve öğretim süreleri açısından farklılaşan 44 meslek okulu, 4019 öğrenci ve 258 öğretmen bulunmaktaydı.³³

Cumhuriyetin kuruluşu ile birlikte mesleki eğitim okula dayalı bir yapı olarak ele alınmış olup³⁴, 1920’li ve 1930’lu yıllar mesleki eğitimin bir devlet politikası halini alması, eğitim süreci içerisine dâhil edilmesi ve buna ilişkin temel kavram ve ilkelerin oluşturulması çabaları ile geçmiştir.³⁵ 1928 yılında Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM)’nin bir toplantısında “Mesleki öğretimin ilk ve orta kademedeki en yüksek dereceye kadar memlekete temini (...)” temel bir eğitim politikası haline getirilmiştir.³⁶

Cumhuriyet döneminin ilk eğitim yasası olan 1924 tarihli Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile eğitim sisteminin bütünleştirilmesi adına bir adım atılmıştır. Ancak, bu dönemde yönetim ve finansmanları il ve belediyelere ait olan meslek okulları, eğitimde birliği amaçlayan bu Kanun kapsamına dâhil edilmemiştir. Ayrıca Kanunda nitelikli ve becerili insan gücünü yetiştirmeye yönelik okullara ilişkin bir düzenlemeye de yer verilmemiştir.³⁷

1927 yılına kadar il ve belediyelerin meslek okulu açma yetkisi olduğundan okullar arasında yönetim, eğitim programları, öğretim süreleri açısından farklılıklar bulunmaktaydı. 1927 yılında Cumhuriyet döneminin meslek okullarıyla ilgili ilk kanunu olan Meslek Mektepleri Hakkında Kanun³⁸ çıkarılmış ve meslek okullarının eğitim, program, öğretmen ve öğretim ile ilgili yetkileri Maarif Vekâleti’ne devredilmiştir. Böylece meslek okullarında ilk reform hareketi gerçekleşmiştir.³⁹ Ancak meslek okullarının finansmanının il ve belediyeler tarafından karşılanması konusunda bir değişiklik getirilmemiştir. Bu Kanun ile nitelikli öğretmen yetiştirme konusunda da önemli bir adım atılmış ve Cumhuriyetin ilk yıllarında yaşanan öğretmen sıkıntısını çözmek ve mevcut meslek okullarındaki mesleki eğitimin niteliğini artırmak amacıyla

³² Erdoğan, Yakup; **İstihdamda Beceri Eğitiminin Yeri**, Marmara Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 1990, s.55,57.

³³ Erdoğan; **a.g.e.**, s.55.

³⁴ Erdoğan, **a.g.e.**, s.57.

³⁵ <http://www.efdergi.hacettepe.edu.tr/19872ETHEM%20%C3%96ZG%C3%9CVEN.pdf>

³⁶ Anapa; **a.g.e.**, s.17.

³⁷ Aksoy, Hasan Hüseyin; **Endüstriyel Teknik Ortaöğretim Mezunlarının Eğitim-İstihdam İlişkileri**, Ankara Üniversitesi, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara 1995; “aktaran” Kılıç, Yalın; “Mesleki Eğitimde Reform”, 80.251.40.59/education.ankara.edu.tr/aksoy/ere/kilic.doc, (25.02.2013)

³⁸ **1052 Sayılı Meslek Mektepleri Hakkında Kanun**, RG. 9.6.1927-606.

³⁹ Kırpık; **a.g.e.**, s. 275.

uzman öğretmen yetiştirmek üzere Avrupa'ya öğrenci gönderilmesi planlanmıştır.⁴⁰

“1930’lar mesleki ve teknik eğitimin ana planının hazırlandığı yıllar olmuştur.”⁴¹ 1931 yılında çıkarılan Sanat ve Yata Mekteplerinin İdaresi Hakkında Kanun⁴² ile ülke dokuz bölgeye ayrılarak yönetim ve finansmanının tamamen iller tarafından karşılandığı “Bölge Sanat Okulları” kurulmuştur.⁴³

1933 yılında Vekâlet bünyesinde “Mesleki ve Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü” kurulmuş ve mesleki eğitimin gelişimini sağlamak üzere tüm meslek okullarını bünyesine almıştır.⁴⁴ Böylelikle mesleki eğitimin tek bir çatı altında birleştirilmesi adına ilk adım atılmıştır. 1935 yılında ise meslek okullarının maddi problemlerini çözmek amacıyla 2765 sayılı Kanun⁴⁵ ile okullar tüm donanımlarıyla birlikte Maarif Vekâleti’ne devredilmiştir. Böylece bölge sanat okulu uygulamasına son verilerek⁴⁶ bütünsel bir yapıya geçiş tamamlanmıştır. Bu kanun ile giderleri genel bütçeden karşılanmaya başlanan meslek okulları, ülke çapında her ilde ve büyük ilçelerde kız ve erkek sanat enstitüleri olarak açılmaya başlamıştır. Bu okulların artmasıyla ortaya çıkan öğretmen ihtiyacını karşılamak üzere 1934 yılında Kız Teknik Öğretmen Okulu ve 1937 yılında Erkek Teknik Öğretmen Okulu açılmış olup, bu okullar 1949 yılında birleştirilerek Yüksek Öğretmen Okuluna dönüştürülmüştür.⁴⁷

“Mesleki ve teknik öğretim alanında atılan bu adımlardan sonra; öğretmen (...)”⁴⁸ ve eğitim kurumlarının teknik işgücünü yetiştirmeye yönelik yapılandırılması, kamu ve özel sektör ihtiyaçlarının incelenerek hangi bölgelerde ne tür mesleki programların açılması⁴⁹ ihtiyaçlarına yönelik olarak 1934 yılında Milli Eğitim Bakanlığı (MEB)’nin girişimi ile Bayındırlık, Tarım, Ekonomi, Milli Savunma, Milli Eğitim Bakanlıkları ile Genelkurmay Başkanlığı temsilcilerinden oluşan bir komisyon

⁴⁰ Özer, Fuat; “Mustafa Necati Bey (1894-1 Ocak 1929)”, <http://web.deu.edu.tr/ketam/index.php/hakkimizda/mustafa-necati>, (08.01.2014).

⁴¹ Anapa; **a.g.e.**, s.17.

⁴² **1867 Sayılı Sanat ve Yata Mekteplerinin İdaresi Hakkında Kanun**, RG. 1.8.1931-1861.

⁴³ Tosun; **a.g.e.**, s.35.

⁴⁴ Anapa; **a.g.e.**, s.17.

⁴⁵ **2765 Sayılı Bölge Sanat Okullarının Kültür Bakanlığı Tarafından Yönetilmesi Hakkında Kanun**, RG. 15.6.1935-3029.

⁴⁶ Ekinci, Yusuf; **Ahilik ve Meslek Eğitimi**, Milli Eğitim Bakanlığı, İstanbul 1990, s. 65.

⁴⁷ Bağlıbel, Murat; **Meslek Lisesi Mezunu Çalışanların İstihdama Yönelik Temel Beceri Düzeylerine İlişkin İşveren Algılarının İncelenmesi (Gaziantep İli Örneği)**, Gaziantep Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep 2007, s.20.

⁴⁸ http://etogm.meb.gov.tr/teskilat_index.asp?sayfa=tarihce_mesleki

⁴⁹ http://etogm.meb.gov.tr/teskilat_index.asp?sayfa=tarihce_mesleki

kurulmuştur. Bu doğrultuda, 1936 yılında kurumlar arası işbirliği ile “Mesleki Tedrisatın İnkişaf Planı” adlı bir rapor hazırlanmıştır. Bu rapor eğitim, işgücü ve istihdam ilişkilerinin bir arada ele alınması açısından önemli bir çalışma olmuştur.⁵⁰ Raporda çıraklık okulları, akşam sanat okulları, gezici köy kursları, meslek ve sanat okulları, teknik okullar ile politeknik-yüksek teknik okulunun açılarak çeşitli meslek alanlarında ihtiyaç duyulan teknik işgücünün yetiştirilmesi öngörülmüştür.⁵¹

Mesleki ve teknik öğretim alanındaki okulların sayılarının artması karşısında ihtiyaçların karşılanmasında yetersiz kalan Mesleki ve Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü, 1941 yılında 4113 sayılı Kanunla⁵² “Mesleki ve Teknik Öğretim Müsteşarlığı” haline getirilmiştir. Müsteşarlık bünyesinde Erkek Teknik Öğretim Müdürlüğü, Kız Teknik Öğretim Müdürlüğü, Ticaret Öğretim Müdürlüğü gibi daireler kurulmuştur.⁵³ Müsteşarlık programında; yüksek seviyeli teknik okullar, tekniker okulları, yapı enstitüleri, ticaret okulları gibi okulların açılmasının yanı sıra sanat enstitüsü mezunlarının staj ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla fabrikalar kurulması öngörülmüştür.⁵⁴

1940’lı yıllardan sonra mesleki ve teknik öğretimde kanunlar, kalkınma planları ve milli eğitim şuraları kararları doğrultusunda çeşitli düzenlemeler yapılmıştır.⁵⁵

1968 yılından itibaren mesleki ve teknik öğretim kurumları, mühendis seviyesinin altında farklı seviye ve niteliklerde teknik işgücü yetiştirmeye yönelik üç ayrı okul halinde bir araya getirilmiştir. Bunlar; pratik sanat okulları, sanat enstitüleri ve teknisyen okullarıdır.⁵⁶ “I. Beş Yıllık Kalkınma Planı hedefleri ve IX. Milli Eğitim Şurası kararları doğrultusunda 1973-1974 öğretim yılında teknisyen okulları teknik liselere, sanat enstitüleri ise endüstri meslek liseleri haline dönüştürülmüştür.”⁵⁷

Dünyada sanayi ve teknoloji alanında meydana gelen gelişmeleri yakından takip edecek yabancı dil bilen teknik insan gücü ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Bunun üzerine

⁵⁰ Anapa; **a.g.e.**, s.17.

⁵¹ http://etogm.meb.gov.tr/teskilat_index.asp?sayfa=tarihce_mesleki

⁵² **4113 Sayılı Maarif Vekâleti Merkez Teşkilâtı ve Vazifeleri Hakkındaki 2287 Numaralı Kanuna Ek Kanun**, RG. 25.9.1941-4921.

⁵³ Anapa; **a.g.e.**, s.18.

⁵⁴ http://etogm.meb.gov.tr/teskilat_index.asp?sayfa=tarihce_mesleki

⁵⁵ <http://egitim.ege.edu.tr/efdergi/issues/2009-10-2/2009-10-2-3.pdf>

⁵⁶ http://etogm.meb.gov.tr/teskilat_index.asp?sayfa=tarihce_mesleki

⁵⁷ http://etogm.meb.gov.tr/teskilat_index.asp?sayfa=tarihce_mesleki

1982-1983 öğretim yılından itibaren anadolu meslek liseleri, 1983-1984 öğretim yılından itibaren de anadolu teknik liseleri açılmıştır.⁵⁸

Planlı kalkınma döneminden itibaren ülkemizde sanayileşmeye önem ve ağırlık verilmesi sonucunda mesleki ve teknik alanlarda eğitim görmüş insan gücü ihtiyacı ve sorunları artarak devam etmektedir.⁵⁹

Cumhuriyet dönemi mesleki eğitimin başlıca özellikleri ise şu şekilde özetlenebilmektedir:

- Mesleki eğitimde okula dayalı yaklaşım ağırlık kazanmıştır.
- Mesleki eğitimin finansmanı devlet bütçesinden karşılanmaktadır.
- Mesleki ve teknik öğretim kurumlarının iş dünyası ile ilişkisi zayıftır.
- İş dünyasının mesleki eğitime katılımı sınırlı kalmıştır.⁶⁰
- Ülke ihtiyaçlarının yönlendirdiği ve öğrencilerin yeteneklerinin dikkate alındığı bir mesleki eğitim sistemi kurulamamıştır.⁶¹

⁵⁸ http://etogm.meb.gov.tr/teskilat_index.asp?sayfa=tarihce_mesleki

⁵⁹ http://etogm.meb.gov.tr/teskilat_index.asp?sayfa=tarihce_mesleki

⁶⁰ Erdoğan, **a.g.e.**, s.57.

⁶¹ Akyüz; **a.g.e.**, s.328.

İKİNCİ BÖLÜM

GENEL YAPI BAKIMINDAN TÜRK MESLEKİ EĞİTİM SİSTEMİ

2.1 TÜRK MESLEKİ EĞİTİM SİSTEMİNİN YAPISI

“Milli eğitim sisteminin bütünlüğü içinde endüstri, tarım ve hizmet sektörleriyle birlikte her türlü mesleki ve teknik eğitim hizmetlerinin planlanması, araştırılması, geliştirilmesi, organizasyonu ve eşgüdümü ile yönetim, denetim ve öğretim etkinliklerinin bütünü (...)”⁶² şeklinde tanımlanabilen mesleki ve teknik eğitim, eğitim sistemimizin önemli bir bölümünü oluşturmaktadır.

Ülkeler nitelikli işgücü gereksinimini, uluslararası deneyimlerden de yararlanarak kendi ekonomik, sosyal ve kültürel özellikleri ile uyumlu bir şekilde geliştirdikleri mesleki eğitim sistemleri yoluyla karşılamaktadırlar.⁶³ Literatürde ülkelerin uyguladıkları üç farklı mesleki eğitim modelinden bahsedilmektedir. Birinci model ikili sistem de denilen okul-işyeri esasına dayalı, işyeri ile okulun işbirliği içinde yürütülen mesleki eğitim sistemidir. İkinci modeli benimseyen ülkelerde ise mesleki bilgi ve becerilerin, işe ilişkin tavır ve tutumların okulda edindirilmeye çalışıldığı⁶⁴ okula dayalı sistem uygulanmaktadır. Her iki modelin de uygulandığı, aynı zamanda yeni sistem arayışlarının devam ettiği ülkelerde uygulanan mesleki eğitim sistemi ise üçüncü model olarak adlandırılmaktadır. Bu üç farklı modeli uygulayan ülkelerin aynı hedefe ulaşma yolunda sağladıkları başarı dereceleri ise farklılaşmaktadır.⁶⁵ Ülkemizde ise uzun zaman okul ağırlıklı model uygulanmakla birlikte, ekonomide ve toplumsal alanda yaşanan değişimler karşısında okul ile işyerinin işbirliğine dayalı model çerçevesinde gerekli mevzuat düzenlemeleri gerçekleştirilmiştir.

Ülkemizde eğitim sisteminin yapısını belirleyen 1973 tarih ve 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu⁶⁶, eğitim sistemini örgün eğitim ve yaygın eğitim olmak üzere iki ana bölüme ayırmaktadır. Mesleki ve teknik eğitimi bir sistem bütünlüğü içerisinde

⁶² Alkan, Cevat; Hıfzı Doğan; S.İlhan Sezgin; **Mesleki ve Teknik Eğitimin Esasları**; Nobel Yayınevi, 1.Basım, Ankara 2001, s.4-5.

⁶³ 21’inci Yüzyıl Türkiye’inde Çıraklık Eğitiminin Rolü, <http://www.tesk.org.tr/tr/yayin/88/giris.php> (25.02.2013).

⁶⁴ Kurnaz; **a.g.e.**, s.108.

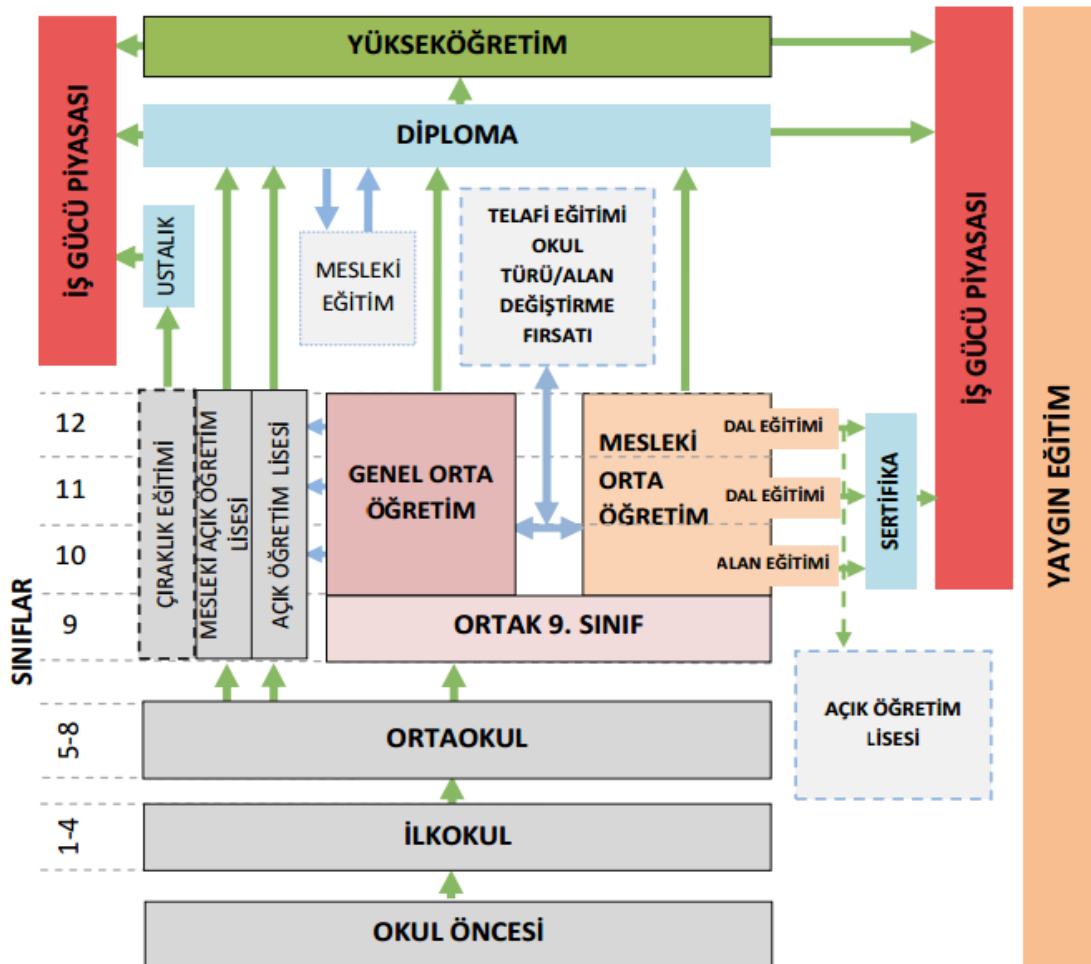
⁶⁵ <http://www.tesk.org.tr/tr/yayin/88/giris.php>

⁶⁶ **1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu**, RG. 24.6.1973-14574.

düzenleyen 1986 tarih ve 3308 sayılı Mesleki Eğitim Kanunu⁶⁷ da eğitim sistemimize paralel şekilde mesleki eğitim sistemini örgün eğitim ve yaygın eğitim şeklinde düzenlemiştir.

“Ülkemizde meslek eğitimi örgün mesleki eğitim, yaygın eğitim ve çıraklık eğitimi yoluyla verilmektedir.”⁶⁸ Çıraklık eğitimi bir yaygın eğitim türü olmasına rağmen, yaygın eğitim mevzuatı dışında ayrı bir kanunla düzenlenmiştir. Bu nedenle hem yasal düzenlemelerde hem de literatürde mesleki eğitim sistemi bu üç temel yapıtaşı çerçevesinde incelenmektedir.

Şekil 1 : Türkiye’de Eğitim Sistemi

Kaynak: Mesleki ve Teknik Eğitim Strateji Belgesi ve Eylem Planı (Taslak) (2013-2017), http://mtegm.meb.gov.tr/dosyalar/MTE_Strateji_Belgesi_ve_Eylem_Planı_TASLAK_10.05.2013.pdf, (05.08.2013).

⁶⁷ Alkan; a.g.e., s.160.

⁶⁸ Kenar, Necdet; “Yaygın Eğitim Kapsamında Mesleki Eğitim Sistemi”, <http://www.messegitim.com.tr/ti/579/0/>, (05.08.2013).

2.1.1 Örgün Mesleki Eğitim

Örgün mesleki eğitim, ortaöğretim düzeyinde mesleki ve teknik liseler; yükseköğretim düzeyinde ise iki yıllık meslek yüksekokulları ile dört yıllık mesleki ve teknik eğitim fakülteleri aracılığıyla yürütülmektedir.

2.1.1.1 Ortaöğretim Düzeyinde Mesleki Eğitim

“Mesleki ve teknik ortaöğretim, ilköğretime dayalı en az dört yıllık zorunlu eğitimle öğrencilere genel kültür kazandırmanın yanı sıra, ilgi, istek ve yetenekleri doğrultusunda yükseköğretime, hem yükseköğretime (...)”⁶⁹ hem mesleğe veya geleceğe ve iş alanlarına hazırlayan eğitim öğretim sürecidir ve mesleki ve teknik liselerden meydana gelir.

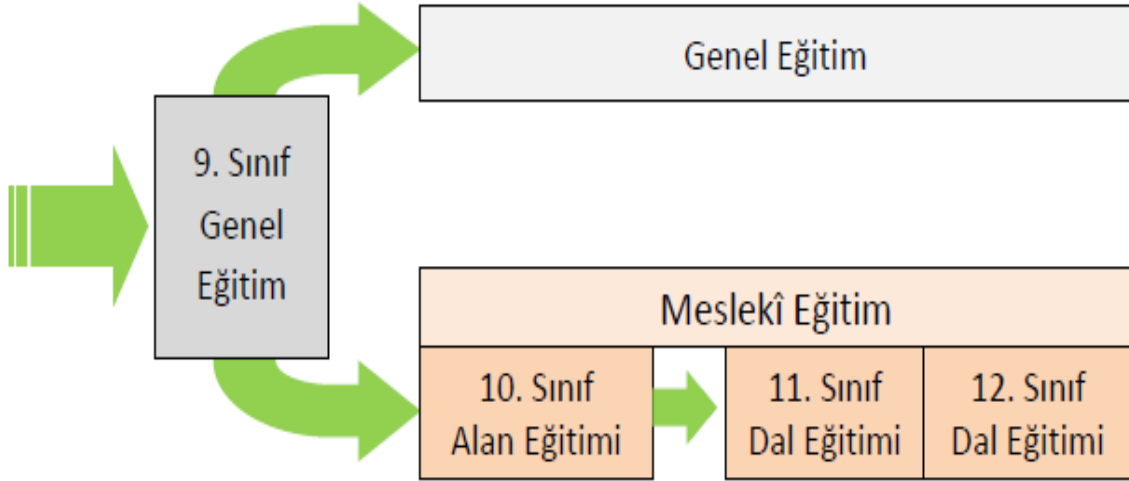
Milli Eğitim Bakanlığı Dünya Bankası’nın mali desteğiyle, genel ve mesleki ve teknik ortaöğretim sisteminin yeniden yapılandırılması, öğretim programlarının geliştirilmesi, eğitim ortamlarının teknoloji altyapısının güçlendirilmesi vb. amaçlarla Ortaöğretim Projesi*’ni başlatmıştır. Seksen milyon avroluk bütçeye sahip ve 2006-2011 yıllarını kapsayan bu proje ile 2005-2006 eğitim-öğretim yılı itibariyle genel liseler ve mesleki ve teknik liselerin eğitim-öğretim süreleri dört yıla çıkarılmış, aynı zamanda genel ve mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarının dokuzuncu sınıfları yatay geçiş imkânı sağlayacak biçimde ortak sınıf olarak kurgulanmıştır.⁷⁰

⁶⁹ Milli Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim 2012-2013, http://sgb.meb.gov.tr/istatistik/meb_istatistikleri_organ_egitim_2012_2013.pdf, (05.08.2013).

* Ortaöğretim Projesi İkraz Anlaşması, Türkiye Cumhuriyeti ile Dünya Bankası arasında 22 Şubat 2006 tarihinde imzalanarak 28 Nisan 2006 tarih ve 26152 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmış, 31 Mart 2006 tarih ve 2006/10275 sayılı Bakanlar Kurulu kararı ile yürürlüğe girmiştir.

⁷⁰ Türkiye’de Mesleki ve Teknik Eğitimi İyileştirme Çabaları, http://www.meslekliyesimemleketmeseleesi.com/NR/rdonlyres/FFC50511-D78A-4A33-BCEC-EED724EC4251/15849/DurumAnaliziMektup150512_GONDERILENFINALVERSION.pdf, (05.08.2013).

Şekil 2 : Öğrencinin Yönelimi ve Mesleki Eğitim Süreci

Kaynak:http://mtegm.meb.gov.tr/dosyalar/MTE_Strateji_Belgesi_ve_Eylem_Plani_TASLAK_10.05.2013.pdf

Ortaöğretim Projesi kapsamında aynı zamanda ortaöğretimde okul çeşitliliği azaltılarak yetmiş dokuz olan okul çeşidi on beşe indirilmiştir.⁷¹

“Örneğin, Erkek Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü’ne bağlı olarak otuz beş farklı isim altında faaliyetlerini sürdüren mesleki ve teknik ortaöğretim kurumları “Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi” adı altında birleştirilmiştir. Aynı şekilde, yirmi iki farklı isim altında faaliyet sürdüren kız meslek ve teknik ortaöğretim kurumları ise “Kız Teknik ve Meslek Lisesi” adı altında birleştirilmiştir.”⁷²

“Ortaöğretimde okul çeşitliliğinin azaltılmasına yönelik sürdürülen çalışmalar Mayıs 2010’da yayımlanan genelgeyle⁷³ hız kazanmıştır.”⁷⁴ Ortaöğretimde okul çeşitliliği yerine program çeşitliliğini esas alan bir yapıya geçilmesi çalışmaları kapsamında, aynı zamanda Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007-2013)’nın ortaöğretim kurumlarında okullaşma oranı hedeflerine* ulaşma amacına yönelik olarak, 2012-2013 eğitim-öğretim yılı sonuna kadar genel liselerin anadolu lisesine dönüştürülmesi, anadolu lisesine dönüştürülen okullar dışında kalan genel liselerin ise mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarına dönüştürülmesi uygun görülmüştür.

⁷¹http://www.mesleklisesimemleketmeselesi.com/NR/rdonlyres/FFC50511-D78A-4A33-BCEC-EED724EC4251/15849/DurumAnaliziMektup150512_GONDERILENFINALVERSION.pdf

⁷²http://www.mesleklisesimemleketmeselesi.com/NR/rdonlyres/FFC50511-D78A-4A33-BCEC-EED724EC4251/15849/DurumAnaliziMektup150512_GONDERILENFINALVERSION.pdf

⁷³ MEB Ortaöğretim Genel Müdürlüğü, Genel Liselerin Anadolu Lisesine Dönüştürülmesine ilişkin Genelge, No: 2010/30.

⁷⁴http://www.mesleklisesimemleketmeselesi.com/NR/rdonlyres/FFC50511-D78A-4A33-BCEC-EED724EC4251/15849/DurumAnaliziMektup150512_GONDERILENFINALVERSION.pdf

* Genel ortaöğretimde %47.2, mesleki ve teknik ortaöğretimde %52.8 olmak üzere ortaöğretim kademesinde %100 brüt okullaşma oranına erişim hedeflenmiştir.

2013 Yılı Programında da okul türlerinin azaltıldığı, program çeşitliliğinin esas alındığı, programlar arası esnek geçişlerin olduğu bir yapının oluşturulması politika öncelikleri arasında yer almaktadır. Onuncu Kalkınma Planı (2014-2018) eğitim politikaları arasında ise “Okul türlerinin azaltıldığı, programlar arası esnek geçişlerin olduğu, öğrencilerin ruhsal ve fiziksel gelişimleri ile becerilerini artırmaya yönelik sportif, sanatsal ve kültürel aktivitelerin daha fazla yer aldığı, bilgi ve iletişim teknolojilerine entegre olmuş bir müfredatın bulunduğu, sınav odaklı olmayan, bireysel farklılıkları gözetten bir dönüşüm programı (...)”⁷⁵ sayılmıştır.

Milli Eğitim Bakanlığı’nın teşkilat yapısını büyük ölçüde değiştiren 2011 tarih ve 652 sayılı Milli Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname⁷⁶ ile mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarının bağlı olduğu genel müdürlükler (Erkek Teknik, Kız Teknik, Ticaret ve Turizm Öğretim Genel Müdürlüğü, Sağlık İşleri Dairesi Başkanlığı, Çıraklık, Mesleki ve Teknik Eğitimi Geliştirme ve Yaygınlaştırma Dairesi Başkanlığı ve Eğitim Araştırma Geliştirme Dairesi Başkanlığı) Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü adı altında birleştirilmiştir. Bu yeni yapılanma ile mesleki ve teknik ortaöğretimin hem merkez hem taşradaki parçalı yapısına son verilmiştir.⁷⁷

Şu anda mesleki ve teknik ortaöğretimde mevcut olan okul türleri Şekil 3’te gösterilmektedir. Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü’ne bağlı mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarında toplam altmış alan ve iki yüz yirmi altı dalda* eğitim verilmektedir.⁷⁸

⁷⁵ Onuncu Kalkınma Planı (2014-2018),
http://www.kalkinma.gov.tr/DocObjects/view/15089/Onuncu_Kalk%C4%B1nma_Plan%C4%B1.pdf,
(06.08.2013).

⁷⁶ 652 Sayılı Milli Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, RG. 14.9.2011-28054.

⁷⁷ http://www.meslekliyesimemleketmeselesi.com/NR/rdonlyres/FFC50511-D78A-4A33-BCEC-EED724EC4251/15849/DurumAnaliziMektup150512_GONDERILENFİNALVERSION.pdf

* Meslek dalı bir meslek alanı içinde yer alan ve belirli konularda uzmanlaşmaya yönelik bilgi, beceri, tutum, davranış gerektiren ve istihdam olanağı sağlayan iş kollarından her birini; meslek alanı ise ortak özelliklere sahip birden fazla meslek dalını içeren, öğrenciye bilgi, beceri, tutum, davranış ve istihdam olanağı sağlayan alanı ifade etmektedir. Örneğin giyim üretim teknolojisi bir meslek alanı olarak genel çerçeveyi oluşturmakta, bu meslek alanı içerisinde yer alan kadın giyim modelistiği, çocuk giyim modelistiği, deri giyim, kadın terziliği, konfeksiyon makineleri bakım onarım gibi meslek dalları ise belirli bir konuda uzmanlaşmayı beraberinde getirmektedir.

⁷⁸ Mesleki ve Teknik Eğitim Çalıştayı 24-25 Şubat 2012 Manavgat/Antalya,
<http://mtegm.meb.gov.tr/tr/dokumanlar/calistay/index.html>, (05.08.2013).

Şekil 3: Mesleki ve Teknik Ortaöğretim Okul Türleri

Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi	Kız Teknik ve Meslek Lisesi	Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi	Ticaret Meslek Lisesi	Sağlık Meslek Lisesi	Meslekî ve Teknik Eğitim Merkezi	Çok Programlı Lise
- Anadolu Teknik Lisesi - Anadolu Meslek Lisesi - Teknik Lise - Endüstri Meslek Lisesi - Denizcilik Meslek Lisesi - Denizcilik Anadolu Meslek Lisesi - Tarım Meslek Lisesi - Tarım Anadolu Meslek Lisesi - Tapu Kadastro Meslek Lisesi	- Anadolu Kız Teknik Lisesi - Anadolu Kız Meslek Lisesi - Kız Teknik Lisesi - Kız Meslek Lisesi	- Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi - Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi	- Ticaret Meslek Lisesi - Anadolu Ticaret Meslek Lisesi - Adalet Meslek Lisesi - Anadolu İletişim Meslek Lisesi	- Anadolu Sağlık Meslek Lisesi - Sağlık Meslek Lisesi	Meslekî ve Teknik Eğitim Merkezi	- Lise - Meslek Lisesi - İmam-Hatip Lisesi

Kaynak: http://mtegm.meb.gov.tr/dosyalar/MTE_Strateji_Belgesi_ve_Eylem_Plani_TASLAK_10.05.2013.pdf

2004-2006 eğitim-öğretim yıllarında otuz il ve yüz kırk beş okulda pilot uygulaması yapılan modüler sistem*, 2006-2007 eğitim-öğretim yılından itibaren tüm mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarında uygulanmaya başlamıştır. Modüler eğitim sisteminin hayata geçirilmesiyle beraber öğrencilerin alan ve dal seçimi yaparak belli bir mesleğe yönelik uzmanlaşması sağlanmıştır. Bu sistemde öğrenci, eğitim süresinin sonunda öğrenim gördüğü mesleki alanda diploma, seçmiş olduğu dalda sertifika ve işyeri açma belgesi almaktadır. Bu tasarım, farklı mesleklere yönelik programların aynı okul çatısı altında uygulanmasının yolunu açarak okul çeşitliliğinin azaltılmasına da katkıda bulunmaktadır.⁷⁹

* Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi kapsamında yapılan çalışmalar doğrultusunda mesleki ve teknik eğitimde yeni yaklaşım olan modüler sisteme geçilmiştir. Bu çerçevede eğitim müfredatı belli bir sırayı takip eden ve bir yeterliğe yönelik bilgi ve beceriler kazandıran modüllere ayrılarak eğitim programlarının esnek bir yapıya kavuşturulması amaçlanmıştır.

⁷⁹ http://www.meslekliyesimemleketmesesi.com/NR/rdonlyres/FFC50511-D78A-4A33-BCEC-EED724EC4251/15849/DurumAnaliziMektup150512_GONDERILENFİNALVERSION.pdf

Mesleki ve teknik ortaöğretim öğrencileri, genel ortaöğretim öğrencilerinden farklı olarak öğrenim gördükleri mesleki alanlarının çalışma ortamını ve iş koşullarını yakından izleme, öğrendikleri bilgileri iş ortamında uygulayarak becerilerini geliştirme imkânlarına sahip olup, söz konusu beceri eğitimi uygulamalarını 1986 tarih ve 3308 sayılı Mesleki Eğitim Kanunu'nun 18 inci maddesinde belirtilen işletmelerde yapmaktadırlar. Üç yüz saatlik beceri eğitimlerinin üçte biri 10 uncu sınıfın bitiminde, geri kalan kısmı ise 11 inci sınıftan itibaren yapılabilmektedir.* İşletmelerde yapılan söz konusu beceri eğitimleri zorunlu olup, yıl sonu beceri sınavında alınan not mezuniyette önemli bir rol oynamaktadır.

3308 sayılı Mesleki Eğitim Kanunu'nun ilk halinde, elli ve daha fazla işçi çalıştıran işletmelerde beceri eğitimi zorunlu tutulmuşken, çağın gereksinimlerine uyum sağlamak amacıyla 2001 tarih ve 4702 sayılı Kanun⁸⁰ ile elli sayısı yirmiye indirilmiş ve “işçi” ifadesi “personel” olarak değiştirilmiştir. 2011 tarih ve 6111 sayılı “Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılması ile Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu ve Diğer Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun” ile tekrar değişikliğe gidilerek on ve daha fazla personel çalıştıran işletmeler beceri eğitim zorunluluğu kapsamına alınmıştır. On ve daha fazla personel çalıştıran ve MEB tarafından işletmelerde mesleki eğitim kapsamına alınan; ancak beceri eğitimi yaptırmayan işletmeler, beceri eğitimi yaptırması gereken her öğrenci için eğitim süresince her ay 18 yaşını bitirenlere ödenen asgari ücretin net tutarının üçte biri nispetinde, yirmi ve daha fazla personel çalıştırılması halinde üçte ikisi nispetinde saymanlık hesabına para yatırmakla yükümlü kılınmıştır. Uygulamada beceri eğitim zorunluluğunu yerine getirmeyen işletmelerin büyük çoğunluğu bu yükümlülüklerini de yerine getirmemekte, MEB tarafından işletmelerin söz konusu yükümlülüklerine ilişkin bir denetim de yapılmamaktadır.⁸¹

* İşletmelerde beceri eğitimi uygulamaları, mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarında uygulanan program türünün özelliğine göre farklılıklar gösterebilmektedir.

⁸⁰ 4702 Sayılı Yükseköğretim Kanunu, Çıraklık ve Meslek Eğitimi Kanunu, İlköğretim ve Eğitim Kanunu, Millî Eğitim Temel Kanunu, Çıraklık ve Meslek Eğitimi Kanunu, Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun ile 24.3.1988 Tarihli ve 3418 Sayılı Kanunda Değişiklik Yapılması ve Bazı Kâğıt ve İşlemlerden Eğitime Katkı Payı Alınması Hakkında Kanun ile Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilât ve Görevleri Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, RG. 10.7.2001-24458.

⁸¹ Kenar, Necdet; “Torba Yasada Eğitim-İstihdam İlişkisine Yönelik Düzenlemeler”, <http://www.messegitim.com.tr/ti/680/0/Torba-Yasada-Egitim-Istihdam-Iliskisine-Yonelik-Duzenlemeler>, (06.08.2013).

Torba Kanun olarak da bilinen 6111 sayılı Kanun ile yapılan bir başka değişiklik ise işletmelerde beceri eğitimi gören öğrencilerin genel sağlık sigortası kapsamına alınmasıdır.

Organize sanayi bölgelerinde (OSB) yer alan işletmeler ile mesleki eğitim arasında doğrudan bir temas noktasının saęlanması⁸² yönelik olarak 2012 yılında çıkarılan bir kanun⁸³ ile OSB’lerde 5580 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu kapsamında açılan özel her türdeki mesleki ve teknik liselerde öğrenim gören her bir öğrenci için, 2012-2013 eğitim-öğretim yılından itibaren başlamak üzere, resmi okullarda öğrenim gören bir öğrencinin okul türüne göre devlete maliyetinin bir buçuk katını geçmemek koşuluyla eğitim-öğretim desteği getirilmiş olup, bu teşvik tutarı her eğitim-öğretim yılı için Maliye Bakanlığı ile MEB tarafından belirlenerek MEB bütçesine bu amaçla konulan ödenekten karşılanmaktadır.⁸⁴

2.1.1.2 Yükseköğretim Düzeyinde Mesleki Eğitim

Teknik ara insan gücü yetiştirilmesini amaçlayan meslek yüksekokulları ile mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarına öğretmen yetiştirilmesi amacıyla kurulan mesleki ve teknik eğitim fakülteleri yükseköğretim düzeyinde meslek eğitimi verilen yükseköğretim kurumlarıdır.

2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu’nun ilk halinde “belirli mesleklere yönelik ara insan gücü yetiştirmeyi amaçlayan dört yarıyıllık eğitim-öğretim sürdüren bir yükseköğretim kurumu” şeklinde tanımlanan meslek yüksekokulu tanımındaki “ara insan gücü” ifadesi 6111 sayılı Kanun ile “nitelikli insan gücü” olarak değiştirilmiştir. Bu düzenleme ile meslek yüksekokulları teknik ara eleman değil, işgücü piyasasının ihtiyaç duyduğu nitelikli elemanı yetiştiren bir kurum olarak tanımlanmıştır.

Kuruluş şekillerine göre üç çeşit meslek yüksekokulu bulunmaktadır. Bunlar devlet üniversiteleri bünyesinde kurulan meslek yüksekokulları, vakıf üniversiteleri

⁸²Organize Sanayi Bölgelerinde Açılacak Mesleki ve Teknik Eğitim Okullarına Yönelik Bilgilendirme Toplantıları, <http://mtegm.meb.gov.tr/www/organize-sanayi-bolgelerinde-acilacak-mesleki-ve-teknik-egitim-okullarina-yonelik-bilgilendirme-toplantilari/icerik/392>, (14.01.2014).

⁸³6353 Sayılı Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, RG. 12.7.2012-28351.

⁸⁴5580 Sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu, RG. 14.2.2007-26434.

bünyesinde kurulan meslek yüksekokulları ve 4702 sayılı Kanunun* 1 inci maddesi çerçevesinde vakıflar tarafından kurulan meslek yüksekokullarıdır.⁸⁵

Meslek yüksekokulları, uygulayacakları mesleki öğretim programları ve ders içeriklerini kendileri belirlemektedirler.⁸⁶ Bu okullarda teknik programlar, iktisadi ve idari programlar, sağlık programları ile denizcilik programlarında eğitim-öğretim yapılmaktadır.⁸⁷

Meslek yüksekokulu öğrencilerinin de mesleki ve teknik ortaöğretim öğrencileri gibi işletmelerde beceri eğitimi zorunluluğu bulunmakta olup, öğrenimleri devam ederken yarıyıl ve yaz tatiline rastlayan aylarda en az otuz en çok altmış işgünü olmak üzere beceri eğitimi yapmaları gerekmektedir.⁸⁸

4702 sayılı Kanun ile mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarından mezun olan öğrencilere öğrenim gördükleri programın devamı niteliğinde veya buna en yakın programların uygulandığı meslek yüksekokullarına sınavsız geçiş hakkı getirilmiş; bu durum da meslek yüksekokulu öğrencilerinin büyük bir bölümünün mesleki ve teknik ortaöğretim öğrencilerinden oluşmasına yol açmıştır.

Tablo 1 : 2012 Yılında Öğrenim Durumuna Göre Son Sınıf Düzeyinde Yükseköğretim Programlarına Yerleşen Aday Yüzdeleri (Sınavsız Geçiş Dâhil)

Okul Türü	Lisans Yerleştirme Oranı (%)	Ön lisans Yerleştirme Oranı (%)
Ticaret Meslek Liseleri	4,41	58,21
Teknik Liseler	11,22	45,03
Endüstri Meslek Liseleri	1	52,74
Kız Meslek Liseleri	6,5	36,04
Sağlık Meslek Liseleri	7,94	45,27
Otelcilik ve Turizm Meslek Liseleri	17,88	44,23

Kaynak: http://sgb.meb.gov.tr/istatistik/meb_istatistikleri_orgun_egitim_2012_2013.pdf

Tanım değişikliğinde ifade edilen “nitelikli işgücü, ancak kaliteli eğitim, donanımlı öğretim elemanları ve yeterli fiziki koşulların sağlanması ile

* Yükseköğretim kurumları, üniversite ile yüksek teknoloji enstitüleri ve bunların bünyesinde yer alan fakülteler, enstitüler, yüksekokullar, konservatuvarlar, araştırma ve uygulama merkezleri ile bir üniversite veya yüksek teknoloji enstitüsüne bağlı meslek yüksekokulları ile bir üniversite veya yüksek teknoloji enstitüsüne bağlı olmaksızın ve kazanç amacına yönelik olmamak şartı ile vakıflar tarafından kurulan meslek yüksekokullarıdır.

⁸⁵ Özsoy, Ceyda; **Türkiye’de Mesleki ve Teknik Eğitimin İktisadi Kalkınmadaki Yeri ve Önemi**, Anadolu Üniversitesi, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Eskişehir 2007, s.109.

⁸⁶ <http://mtegm.meb.gov.tr/tr/dokumanlar/calistay/index.html>

⁸⁷ Özsoy; **a.g.e.**, s.109.

⁸⁸ <http://mtegm.meb.gov.tr/tr/dokumanlar/calistay/index.html>

yetiştirilebilir.”⁸⁹ 4702 sayılı Kanun ile de mevcut kaynakları etkin ve verimli kullanarak işgücü piyasasının çeşitli kademelerinde ihtiyaç duyulan teknik insan gücünü yetiştirmek üzere bir veya daha fazla meslek yüksekokulu ile öğretim programları bütünlüğü ve devamlılığı doğrultusunda ilişkilendirilmiş mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarının yer aldığı “Mesleki ve Teknik Eğitim Bölgeleri” oluşturulmuştur.

4702 sayılı Kanun ile getirilen bir başka düzenleme ise, yukarıda da bahsedildiği üzere, vakıfların kazanç amacına yönelik olmamak şartıyla, bir üniversite veya yüksek teknoloji enstitüsüne bağlı olmaksızın, ekonominin ihtiyaç duyduğu alanlarda yüksek nitelikli işgücü yetiştirmek amacıyla meslek yüksekokulu kurabilmelerine imkân verilmesidir.

Meslek yüksekokullarına ilişkin düzenlemelerde 4702 sayılı Kanun dışında 6111 sayılı Kanun ile de değişikliğe gidilmiştir. Meslek yüksekokulları ile mesleki ve teknik eğitim fakülteleri 3308 sayılı Kanun kapsamına alınmıştır. Böylelikle mesleki ve teknik eğitim yapan yükseköğretim öğrencilerinin 3308 sayılı Kanun kapsamındaki haklardan yararlanmaları sağlanmıştır. Ayrıca, meslek yüksekokullarındaki yıllık dönem sayısı üçe çıkarılmış ve daha önce iki yılda toplam dört olan dönem sayısı altıya çıkarılarak ilave iki dönemin işletmelerde beceri eğitimi yapılarak geçirilmesi öngörülmüştür. Bunun yanı sıra, mesleki ve teknik eğitim yapan yükseköğretim öğrencileri işletmelerdeki beceri eğitimleri sırasında iş kazası ve meslek hastalığı ile genel sağlık sigortası kapsamına alınmıştır. 6111 sayılı Kanun ile yapılan bir başka düzenleme ise yükseköğretim kurumları ile işgücü piyasası arasındaki ilişkileri geliştirmek amacıyla oluşturulan “danışma kurulları”dır.⁹⁰ Özel sektör, kamu kurum ve kuruluşları ile sivil toplum kuruluşları temsilcilerinin katılım sağladığı meslek yüksekokulları bünyesinde oluşturulan danışma kurullarınca iş dünyası ile işbirliğinin geliştirilmesinin⁹¹ sağlanmasına yönelik olarak meslek yüksekokullarında açılması önerilen programlar hakkında araştırmalar yapılmakta, nitelikli insan gücü kaynağının planlanması yönünde

⁸⁹ “Kırklareli Üniversitesi Meslek Yüksekokulları Öğrenci Memnuniyeti Araştırması” **I. Uluslararası V. Ulusal Meslek Yüksekokulları Sempozyumu**, Konya 2009.; “aktaran” Özhanlı, Müzeyyen; Fatma Bulat; Merve Kumsel; “Ön lisans Öğrencilerinden Meslek Yüksekokullarına Eleştirel Bir Bakış (Keskin Meslek Yüksekokulu Örneği)”, http://www.kmyo.duzce.edu.tr/kmyo/myos/pdf/MYO_OS_8031.pdf, (06.08.2013).

⁹⁰ <http://www.messegitim.com.tr/ti/680/0/Torba-Yasada-Egitim-Istihdam-Iliskisine-Yonelik-Duzenlemeler>

⁹¹ Bartın Üniversitesi Meslek Yüksekokulunda Danışma Kurulu Toplantısı Yapıldı, <http://myo.bartın.edu.tr/index.php?ln1=haberler&ln2=dk>, (29.12.2013).

alışmalar yürütülmektedir.⁹²

Yapılan değişikliklerle mesleki ve teknik eğitim yapan yükseköğretim kurumlarının koşulları iyileştirilmeye çalışılsa da yeterli olmamaktadır. Mesleki ve teknik eğitim yapan yükseköğretim kurumlarının işgücü piyasasının talepleri doğrultusunda nitelikli insan gücünü yetiştirmekte yetersiz kalması nedeniyle öğrenciler mezun olduklarında işsizlik sorunuyla karşı karşıya kalmaktadırlar.*

Mesleki ve teknik eğitim fakülteleri ise yükseköğretim düzeyinde meslek eğitimi verilen diğer bir yükseköğretim kurumudur. Mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarının ğretmen ihtiyacını karşılamak amacıyla kurulan Mesleki Eğitim, Teknik Eğitim, Ticaret ve Turizm Eğitim ile Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakülteleri 2010 yılı içerisinde yeni bir yapılanmaya girmiş ve yerini Teknoloji Fakültelerine bırakmıştır.

2009-2010 Öğretim yılında iki tane Mesleki Eğitim Fakültesi, on altı tane Teknik Eğitim Fakültesi, bir tane Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi ve bir tane Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi bulunurken, 2010-2011 ğretim yılından itibaren Mesleki Eğitim ve Teknik Eğitim Fakülteleri ile Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültelerine ğrenci alınmamaktadır. Bunun önemli nedenlerinden birisi mesleki ve teknik eğitim fakültesi mezunlarının ğretmen olarak atamalarının yapılmamasıdır. Bunun sonucu olarak da, fakültelerin kuruluş amaçlarından farklı olarak, mezunlar işgücü piyasasının farklı sektörlerine yönelmişlerdir. şu anda pek çok sektörde çalışan çok sayıda mesleki ve teknik eğitim fakültesi mezunu bulunmaktadır.⁹³

Çağımızın ihtiyaçları, işgücü piyasasının talepleri ve uluslararası eğitim modelleri dikkate alınarak 13.11.2009 tarihinde kurulan Teknoloji Fakülteleri ise mühendislik fakültelerinden farklı özellikleri** ile ayrılarak yapılandırılan yeni bir

⁹² T.C. Gediz Üniversitesi Meslek Yüksekokulu Danışma Kurulu ve Program Komiteleri Yönergesi, <http://www.gediz.edu.tr/Dosyalar/Yonergeler/myodanismakuruluveprogramkomiteleriyonergesi.pdf>, (29.12.2013).

* Eylül 2013 dönemi hanehalkı işgücü araştırması sonuçlarına göre, okur-yazar olmayanlarda işsizlik oranı %2,2, lise altı eğitimlilerde %9,9, lise mezunlarında %21,1, mesleki veya teknik lise mezunlarında %20, yükseköğretim mezunlarında ise bu oran %17,6'dır.

⁹³ Kayır, Ömer; Hamdi Kılıç; "Mesleki Eğitim ve Teknik Eğitim Fakülteleri", <http://yzstrateji.com/dokumanlar/MTEF-rapor.pdf>, (07.08.2013).

** Teknoloji Fakültelerinde branş (spesifik) mühendislik dalı seviyesinde eğitim verilmekte (mekatronik mühendisliği, yazılım mühendisliği gibi.), ayrıca öğrenciler yaz stajından farklı olarak sekiz yarıyıllık mühendislik eğitiminin bir yarıyıllarında müfredatı planlanmış bir program ile işyerinde eğitim yapmaktadırlar.

mühendislik fakültesidir.⁹⁴ Bu fakültelerde anabilim dalı seviyesinde eğitimler verilmekte ve öğrenciler mesleki ve teknik eğitim fakülteleri mezunlarından farklı olarak “mühendis” unvanı ile mezun olmaktadır. 2012-2013 öğretim yılında 14.665 öğrencisi bulunan⁹⁵ Teknoloji Fakülteleri özellikleri açısından ülkemiz için “yeni bir mühendislik eğitimi modeli” olarak ortaöğretim mezunlarının ve işgücü piyasası aktörlerinin ilgisini çekmektedir.⁹⁶

2.1.2 Yaygın Eğitim

Türk milli eğitim sisteminin amaç ve ilkelerini, eğitim sisteminin genel yapısını belirleyen 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu yaygın eğitimi “örgün eğitim yanında veya dışında düzenlenen eğitim faaliyetlerinin tümü” şeklinde tanımlamaktadır. Yaygın Eğitim Kurumları Yönetmeliği’nde ise yaygın eğitim “örgün eğitim sistemine hiç girmemiş ya da örgün eğitim sisteminin herhangi bir kademesinde bulunan veya bu kademedan ayrılmış ya da bitirmiş bireylere; ilgi, istek ve yetenekleri doğrultusunda ekonomik, toplumsal ve kültürel gelişmelerini sağlayıcı nitelikte çeşitli süre ve düzeylerde hayat boyu yapılan eğitim, öğretim, üretim, rehberlik ve uygulama etkinliklerinin tümü”⁹⁷ şeklinde tanımlanmıştır. Mevzuatsal düzenlemelerde yapılan tanımlamalardan anlaşılacağı üzere yaygın eğitim, örgün eğitim sistemine hiç girmemiş veya herhangi bir kademesinde bulunan ya da bu kademedan ayrılmış ya da bitirmiş kişilerin hayat boyu öğrenme çerçevesinde okuma-yazma öğrenmeleri, bilimsel, teknolojik, sosyo-kültürel gelişmelere uyum sağlamaları, aynı zamanda meslek edinme imkânlarının sağlanması ihtiyaçları ile ortaya çıkmıştır.⁹⁸ Dolayısıyla yaygın eğitimin hedef kitlesini çocuk, genç, kadın, yetişkin kısaca tüm vatandaşlar oluşturmaktadır.⁹⁹

Yaygın eğitim hizmetleri MEB’in yönetim ve denetiminde yürütülmekte¹⁰⁰ olup “resmi ve özel tüm kuruluşlar MEB koordinasyonunda yaygın eğitim

⁹⁴ Teknoloji Fakülteleri, <http://teknoloji.sdu.edu.tr/tr/tanitim/tanitim-246s.html>, (07.08.2013).

⁹⁵ 2012-2013 Öğretim Yılı Eğitim Birimlerine Göre Öğrenci ve Öğretim Elemanları Sayısı, <http://www.osym.gov.tr/dosya/1-69422/h/3egitimbirimlerineogrenciogretimalemanlarisay.pdf>, (07.08.2013).

⁹⁶ Teknoloji Fakültesi, <http://teknoloji.sdu.edu.tr/assets/uploads/sites/71/files/tanitim-brosuru-27052013.pdf>, (07.08.2013).

⁹⁷ Milli Eğitim Bakanlığı Yaygın Eğitim Kurumları Yönetmeliği, RG. 21.05.2010-27587.

⁹⁸ Yağmur, Ayten; **İstihdam Edilebilirlik Açısından Eğitim-İstihdam İlişkisi: Konya Bölgesi İmalat Sanayii Örneği**, Selçuk Üniversitesi, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya 2009, s.40.

⁹⁹ Milli Eğitim Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı Türk Eğitim Sisteminin Örgütlenmesi-2011, http://sgb.meb.gov.tr/eurydice/kitaplar/Turk_Egitim_sistemi_2011/Turk_Egitim_Sisteminin_Orgutlenmesi_2011.pdf, (24.08.2013).

¹⁰⁰ <http://www.messegitim.com.tr/ti/579/0/>

verebilmektedirler.”¹⁰¹

Yaygın eğitim “halk eğitimi”, “çıraklık eğitimi” ve “uzaktan eğitim” şeklinde gerçekleştirilmektedir.¹⁰² Halk eğitimi “okuma-yazma kursları”, “sosyo-kültürel kurslar” ve “mesleki ve teknik kursları” kapsamaktadır. Mesleki eğitim sisteminin önemli bir parçası olan çıraklık eğitimi ise çeşitli nedenlerle örgün eğitim dışında kalmış kişileri teorik ve pratik eğitimin bütünlüğü içerisinde mesleğe hazırlayan ve aday çıraklık, çıraklık, kalfalık ve ustalık gibi aşamalar ile mesleklerinde gelişmelerine olanak sağlayan dolayısıyla kişilerin vasıflı işgücüne katılmalarını amaçlayan¹⁰³ bir yaygın eğitim türü olup bir sonraki bölümde ayrıntılı olarak ele alınacaktır. Uzaktan eğitim faaliyetleri ise açık öğretim ortaokulu, açık öğretim lisesi, mesleki açık öğretim lisesi, mesleki ve teknik açık öğretim okulu ve açık öğretim fakültesi yoluyla gerçekleştirilmektedir.

MEB’in teşkilat yapısında büyük ölçüde değişiklik getiren 2011 tarih ve 652 sayılı Milli Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile mesleki ve teknik eğitimin yürütülmesinden sorumlu altı ayrı birim* Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü adı altında birleştirilmiştir.¹⁰⁴ Bu yeni yapılanma ile mesleki ve teknik eğitim sistemindeki parçalı yapıya son verilerek¹⁰⁵ örgün mesleki eğitim Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü, yaygın mesleki eğitim ise Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü bünyesinde toplanmıştır.¹⁰⁶

Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü bünyesindeki yaygın mesleki eğitim faaliyetleri halk eğitim merkezleri (HEM), mesleki eğitim merkezleri (MEM), olgunlaşma enstitüleri, turizm eğitim merkezleri (TUREM) ve mesleki ve teknik açık

¹⁰¹ Kenar, Necdet; “Hangi Mesleki Eğitim?”, **Uluslararası Mesleki Eğitim Çalıştayı**, Hatay 2011, s.27.

¹⁰² http://sgb.meb.gov.tr/eurydice/kitaplar/Turk_Egitim_sistemi_2011/Turk_Egitim_Sisteminin_Orgutlenmesi_2011.pdf

¹⁰³ Kurnaz, Işıl; **İstihdam Edilebilirliğin Önemi Açısından Eğitim-İstihdam İlişkisi ve Ankara Bölgesi İmalat Sanayii Uygulaması**, Gazi Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2007, s.94.

* Erkek Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü, Kız Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü, Ticaret ve Turizm Öğretim Genel Müdürlüğü, Sağlık İşleri Dairesi Başkanlığı, Çıraklık, Mesleki ve Teknik Eğitimi Geliştirme ve Yaygınlaştırma Dairesi Başkanlığı, Eğitim Araştırma Geliştirme Dairesi Başkanlığı.

¹⁰⁴ Mesleki ve Teknik Eğitim Strateji Belgesi ve Eylem Planı (Taslak) (2013-2017), http://mtegm.meb.gov.tr/dosyalar/MTE_Strateji_Belgesi_ve_Eylem_Plani_TASLAK_10.05.2013.pdf, (05.08.2013).

¹⁰⁵ http://www.mesleklisesimemleketmeselesi.com/NR/rdonlyres/FFC50511-D78A-4A33-BCEC-EED724EC4251/15849/DurumAnaliziMektup150512_GONDERILENFİNALVERSION.pdf

¹⁰⁶ http://mtegm.meb.gov.tr/dosyalar/MTE_Strateji_Belgesi_ve_Eylem_Plani_TASLAK_10.05.2013.pdf

öğretim okulunda gerçekleştirilmektedir.¹⁰⁷

“Yaygın eğitim kurumlarının iş ve işlemlerinde ortak bir standardın sağlanması, fiziki kapasitesi ile insan kaynaklarının daha verimli kullanılması (...)”¹⁰⁸ amacı ile program çeşitliliğini esas alan bir yapılanmaya gidilerek, on pratik kız sanat okulu HEM’lere dönüştürülmüş, olgunlaşma enstitüleri bünyesinde bulunan üç pratik kız sanat okulu ise kapatılmıştır.¹⁰⁹ Aynı zamanda fiziki kapasitesi ve insan kaynağı bulunan “(...) mesleki eğitim merkezlerinde, ihtiyaç olması halinde, halk eğitim merkezlerince uygulanmakta olan yaygın eğitim faaliyetlerinin ve turizm eğitim merkezlerinde uygulanmakta olan programların da uygulanması”¹¹⁰, aynı şekilde “(...) halk eğitim merkezlerinde, ihtiyaç olması halinde, çıraklık eğitimi uygulamalarının yapılması”¹¹¹ uygun görülmüştür.

MEB’den sonra kamuda yaygın mesleki eğitim faaliyetinde bulunan en önemli kuruluş Türkiye İş Kurumu (İŞKUR)’dur.¹¹² İŞKUR aktif işgücü piyasası programları çerçevesinde mesleki eğitim kursları, işbaşı eğitim programları, girişimcilik eğitim programları, çalışanların mesleki eğitimi, toplum yararına programlar, engelli, hükümlü ve eski hükümlülere yönelik mesleki eğitim kursları düzenlemektedir. MEB’den farklı olarak İŞKUR’un yaygın mesleki eğitim faaliyetinde bulunmasının amacı, Kamu İstihdam Kurumu olarak söz konusu kurs ve programlar sonrası kişilerin istihdam edilebilirliklerini artırmaktır.

MEB ve İŞKUR dışında birçok kamu kurumu, sivil toplum kuruluşları (vakıflar, dernekler, sendikalar), meslek kuruluşları*, üniversiteler, özel kuruluşlar ve özel öğretim kurumları yaygın eğitim faaliyetinde bulunmaktadır.¹¹³ Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü’ne bağlı yaygın eğitim kurumlarının kuruluş, görev ve işleyişinin yanı sıra HEM’lerin işbirliğinde, özel öğretim kurumları mevzuatı dışında, resmi ve özel kuruluşlar, belediyeler, meslek kuruluşları, dernekler, vakıflar ve gönüllü kuruluşlarca

¹⁰⁷ http://mtegm.meb.gov.tr/dosyalar/MTE_Strateji_Belgesi_ve_Eylem_Plani_TASLAK_10.05.2013.pdf

¹⁰⁸ Milli Eğitim Bakanlığı Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğünün 22.08.2012 tarih ve 3808 sayılı Bakanlık Makam Onayı ile 06.09.2012 tarih ve 4023 sayılı yazıları, <http://www.memurlar.net/haber/281693/>, (22.08.2013).

¹⁰⁹ <http://www.memurlar.net/haber/281693/>

¹¹⁰ <http://www.memurlar.net/haber/281693/>

¹¹¹ <http://www.memurlar.net/haber/281693/>

¹¹² <http://www.messegitim.com.tr/ti/579/0/>

* Meslek kuruluşları da sivil toplum kuruluşları arasında yer almakta olup, yaygın mesleki eğitim alanında gösterdikleri faaliyetler noktasında ismi ayrıca zikredilmiştir.

¹¹³ <http://www.messegitim.com.tr/ti/579/0/>

gerçekleştirilen yaygın eğitim faaliyetlerinin yönetim, eğitim-öğretim, rehberlik ve denetimine ilişkin usul ve esasları¹¹⁴ Yaygın Eğitim Kurumları Yönetmeliği'nde düzenlenmekte olup, yaygın mesleki eğitim faaliyetinde bulunan “(...) resmi, özel ve gönüllü kuruluşların* çalışmaları arasındaki koordinasyon MEB tarafından sağlanmaktadır.”¹¹⁵

Kamu kurumları arasında yaygın eğitim faaliyetinde bulunan Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB) küçük ve orta büyüklükteki işletmelere (KOBİ) eğitim ihtiyaç ve talepleri doğrultusunda “genel destek programı” kapsamında yer alan “eğitim desteği” sağlamakta, “özel eğitim desteği” ile de hizmet içi eğitim faaliyetleri için parasal destekte bulunmaktadır.¹¹⁶ Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı ise 6 ilde¹¹⁷ bulunan el sanatları eğitim merkezleri aracılığı ile el sanatları konularında bilgi ve beceri kazandıran yaygın eğitim faaliyetlerinde bulunmaktadır. Birçok kamu kurum ve kuruluşu da kendi faaliyet alanında ya da kendi çalışanlarına yönelik hizmet içi eğitim programları düzenleyerek yaygın eğitim faaliyetinde bulunmaktadır.¹¹⁸

Belediyeler ücretsiz meslek edindirme kursları, üniversiteler ise sürekli eğitim merkezleri yoluyla yaygın mesleki eğitim faaliyeti içindedirler. Meslek kuruluşları üyelerine ve üye işyerlerinde çalışan kişilere yönelik düzenledikleri mesleki eğitim faaliyetleri ile yaygın eğitim hizmeti vermektedirler. Vakıf ve dernek olarak örgütlenen birçok sivil toplum kuruluşu ile sendikalar da yine kendi üyelerine yaygın eğitim hizmeti sunmaktadır. Yaygın mesleki eğitim sunan vakıflar incelendiğinde birçoğunun meslek kuruluşları veya sendikalar tarafından kurulduğu görülmektedir.¹¹⁹

Özel öğretim kurumlarının yaygın mesleki eğitim faaliyetlerinde ise iki tür yapılanma söz konusudur. Bunların bir bölümü Özel Öğretim Kurumları Kanunu¹²⁰ kapsamında MEB'den izin almak suretiyle yaygın mesleki eğitim faaliyetinde bulunmaktadır. Diğer bölümü ise MEB'den izin almadan hizmet içi eğitim ve

¹¹⁴ **Milli Eğitim Bakanlığı Yaygın Eğitim Kurumları Yönetmeliği.**

* Türkiye Esnaf ve Sanatkarları Konfederasyonu, Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu, Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği, vb.

¹¹⁵ **Milli Eğitim Temel Kanunu.**

¹¹⁶ <http://www.messegitim.com.tr/ti/579/0/>

¹¹⁷ Kastamonu, Mersin (Silifke), Düzce, Bilecik, Elazığ ve Sivas

¹¹⁸ <http://www.messegitim.com.tr/ti/579/0/>

¹¹⁹ <http://www.messegitim.com.tr/ti/579/0/>

¹²⁰ **Özel Öğretim Kurumları Kanunu.**

danışmanlık hizmetleri sunmaktadır.¹²¹ Özel öğretim kurumları dışında mesleki eğitimin talep tarafında bulunan özel kuruluşlar, özellikle fiziki altyapısı ve/veya finansal yapısı güçlü olanlar, hem kendi çalışanlarının mesleki niteliklerini geliştirmeye hem de insiyatif olarak kendi işgücü taleplerini yetiştirmeye yönelik yaygın mesleki eğitim hizmetinde bulunmaktadır.¹²²

Resmi ve özel kurum ve kuruluşlarca düzenlenen yaygın eğitim faaliyetlerine ilişkin istatistikî verilerin tek bir merkezde toplanması çalışmaları devam etmekle beraber, şu an için istatistiklerin tam olarak toplanamaması nedeniyle Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından yayımlanan veriler gerçeğin altında seyretmektedir. Bu husus, Dokuzuncu Kalkınma Planı çerçevesinde okul öncesi, ilk ve ortaöğretime ilişkin düzenlenen özel ihtisas komisyonu raporunda da dile getirilmiştir.

Tablo 2 : 2010-2011 Eğitim-Öğretim Yılı Sonu İtibariyle Yaygın Eğitim Kurumları

Kurum/Merkez Türü	Kurum Sayısı	Kursiyer Sayısı	Öğretmen Sayısı
Resmi Yaygın Eğitim Toplamı	2.078	4.911.750	14.241
Özel Yaygın Eğitim Toplamı	11.660	3.612.777	91.528
Mesleki Eğitim Merkezi*	310	287.430	4.450
Kız Teknik Genel Müdürlüğü Toplamı	351	31.634	630
Erkek Teknik Genel Müdürlüğü	12	509	-
Çıraklık ve Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü	969	4.502.273	6.298
Özel Eğitim Genel Müdürlüğü	211	15.766	816
Rehberlik Araştırma Merkezi	216	301.989	1.949
Turizm Eğitim Merkezi (Tic. Turz. Gn. Md.)	9	1.190	98
Meslek Kursları (3308 sayılı yasaya göre)	-	72.948	-
Özel Öğretim Genel Müdürlüğü**	11.660	3.612.777	91.528

Kaynak: Milli Eğitim İstatistikleri Yaygın Eğitim 2010/'11, http://www.tuik.gov.tr/Kitap.do?metod=KitapDetay&KT_ID=5&KITAP_ID=38, (29.08.2013).

*Mesleki eğitim merkezleri bağımsız olarak gösterilmiştir.

**Muhtelif kurslar, motorlu taşıt sürücüler kursları, özel dershaneler, özel eğitim okulu (yaygın eğitim), özel eğitim ve rehabilitasyon merkezi ve etüt eğitim merkezini içermektedir.

TÜİK tarafından yayımlanan detaylandırılmış son veriler doğrultusunda*, 2010-2011 eğitim-öğretim yılı sonu itibariyle yaygın eğitim faaliyetinde bulunan 2.078 resmi, 11.660 özel kurum ve kuruluş bulunmakta olup, yaklaşık sekiz buçuk milyon kişi de yaygın eğitim hizmetinden yararlanmıştır. Resmi kurum ve kuruluş sayısının özel

¹²¹ <http://www.messegitim.com.tr/ti/579/0/>

¹²² Bulut, Selahattin; **Türkiye’de Aktif İstihdam Politikası Aracı Olarak Düzenlenen İşgücü Eğitim Kurslarının İstihdam Açısından Belirleyiciliği**, Gazi Üniversitesi, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2010, s.76; Aydagül, Batuhan; “Beceriler, Yeterlilikler ve Meslek Eğitimi: Politika Analizi ve Öneriler”, http://erg.sabanciuniv.edu/sites/erg.sabanciuniv.edu/files/Meslek%20Raporu_Poilitika%20Analizi%20v%20C3%96neriler_0.pdf, (20.12.2013).

* TÜİK tarafından 2012 yılına ilişkin yaygın eğitim faaliyetleri araştırmasının tamamlanmış olduğu haber bülteni ile duyurulmuş olup, araştırmanın ayrıntılı sonuçları henüz yayımlanmamıştır.

kuruluşlara göre daha az olmasına rağmen, resmi kurum ve kuruluşların yaygın eğitim hizmetinden yararlanan kişi sayısının diğerine göre fazla olması dikkat çekmektedir.

2.1.3 Çıraklık Eğitimi

Mesleki eğitimin önemli bir parçası olan çıraklık eğitimi, çeşitli nedenlerle örgün eğitim dışında kalmış kişilerin bir işyerinde çalışıp meslek öğrenmeleri sağlanarak işgücü piyasasına geçişlerini kolaylaştıran bir yaygın eğitim sistemidir.

Dünyada köklü bir geçmişe sahip geleneksel bir mesleki eğitim sistemi olan çıraklık eğitimi, 1977 yılında çıkarılan 2089 sayılı “Çırak, Kalfa ve Ustalık Kanunu” ile mesleki eğitim sistemimize girmiş olup, okul ile işyerinin işbirliğine dayanan işbirliği modeli çerçevesinde yürütülmektedir.¹²³

Çıraklık eğitim sistemine ilişkin ilk düzenlemenin yapıldığı 2089 sayılı Kanun ile; 507 sayılı Esnaf ve Sanatkarlar Kanunu’na* tabi işyerleri ve 5590 sayılı Kanuna¹²⁴ göre kurulmuş olan mesleki kuruluşlara kayıtlı işyerlerinde çalıştırılan çırak, kalfa ve ustalara uygulanan usul ve esaslar belirlenmiştir.¹²⁵ Söz konusu Kanunda çırakta aranan şartlar, çıraklık sözleşmesi, çıraklık eğitim süreleri, sınav esasları, çırağın ve işyeri sahibinin görev ve sorumlulukları düzenlenmiş olup, bu Kanun ile çalışarak bir meslek öğrenmek isteyen kişilere mesleki eğitim hizmeti sunulmaya başlanmıştır.¹²⁶

Ancak Kanunda çıraklık faaliyetinin finansmanına yer verilmemesi¹²⁷, “(...) öğretmen ve işletme sahiplerinin çıraklık eğitiminde sınırlı tecrübeye sahip olması (...)”¹²⁸, birçok kurum ve kuruluşun işbirliğini gerektiren çıraklık sisteminde kurumlararası işbirliğinin alt yapısının oluşturulamaması¹²⁹ vb. nedenlerle çıraklık eğitiminde istenilen başarı elde edilememiştir. Bu tür sorunlara rağmen, söz konusu

¹²³ <http://okul.selyam.net/docs/index-14701.html>

* 2005 tarihli ve 5362 sayılı Esnaf ve Sanatkarlar Meslek Kuruluşları Kanunu ile yürürlükten kaldırılmıştır.

¹²⁴ 5590 Sayılı “Ticaret ve sanayi odaları”, “Ticaret odaları”, “Sanayi odaları”, “Ticaret borsaları” ve “Ticaret ve sanayi odaları”, “Ticaret odaları”, “Sanayi odaları”, ve “Ticaret borsaları” Birliği Kanunu, RG. 15.3.1950-7457.

¹²⁵ 2089 Sayılı Çırak, Kalfa ve Ustalık Kanunu, RG. 5.7.1977-15987.

¹²⁶ Alkan; a.g.e., s.89.

¹²⁷ Akkutay, Ü.; *Türkiye’de Çıraklık Eğitimi*, Erek Ofset , Ankara 1991. ; “aktaran” egitim.ege.edu.tr/efdergi/issues/2009-10-2/2009-10-2-3.pdf.

¹²⁸ Alkan; a.g.e., s.89.

¹²⁹ 21’inci Yüzyıl Türkiye’inde Çıraklık Eğitiminin Rolü Türkiye’de Çıraklık Eğitimi, <http://www.tesk.org.tr/tr/yayin/88/3.php>, (25.02.2013)

Kanun ile çıraklık eğitim sisteminin gelişmesinde önemli bir aşama kaydedilmiştir.¹³⁰

Çıraklık eğitiminde hedeflenen seviyeye ulaşılabilmesi ve günün ihtiyaçlarına cevap verebilecek nitelikte bir sistem kurulabilmesi amacıyla yeni çalışmalar başlatılmış ve kalkınma planlarında belirtilen hedefler doğrultusunda mesleki eğitim alanında çeşitli düzenlemeler yapılmıştır.¹³¹ 1985-1989 yıllarını kapsayan Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı* çerçevesinde 1986 yılında Türk mesleki eğitim sistemini yeniden düzenleyen Çıraklık ve Meslek Eğitimi Kanunu¹³² çıkarılmıştır.

1978-1979 eğitim-öğretim yılında MEB ile Ankara Üniversitesi işbirliğinde yürütülen ve ekonominin gerektirdiği nitelikli insan gücünü yetiştirebilmek için “(...) eğitim kurumları ile sanayinin işbirliği içinde çalışabileceği bir sistemin (...)”¹³³ oluşturulması amacıyla geliştirilen “Okul-Sanayi Ortaklaşa Eğitimi (OSANOR) Projesi” ve 2089 sayılı “Çırak, Kalfa ve Ustalık Kanunu”, örgün ve yaygın mesleki eğitimi bir sistem bütünlüğü içinde ele alan 3308 sayılı “Çıraklık ve Meslek Eğitimi Kanunu”** na zemin hazırlamıştır.¹³⁴

Günümüz mesleki eğitim sisteminin temel yapısını oluşturan 3308 sayılı Kanun ile mesleki eğitim sistemimiz “(...) okul ağırlıklı yapıdan, tam zamanlı ve okul-endüstri işbirliğine dayalı okul ile düzenli çıraklık eğitiminden meydana gelen karma bir yapıya (...)”¹³⁵ dönüştürülmüştür.

Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı çerçevesinde belirlenen hedefler arasında yer alan mesleki ve teknik elemanların yaygın eğitim yoluyla yetiştirilmesi uygulaması 3308 sayılı Kanun ile hayata geçirilmiştir.

Mesleki eğitimin daha çok tercih edilmesini ve dolayısıyla daha geniş kitlelere hitap etmeyi amaçlayan bu Kanunun mesleki eğitim sistemine getirdiği yenilikleri şu

¹³⁰ <http://www.tesk.org.tr/tr/yayin/88/3.php>

¹³¹ Anapa; **a.g.e.**, s.23.

* Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı döneminde mesleki teknik eğitimin başta gelen konusu, orta seviyeli meslek elemanını ve öncelikle teknisyeni yeterli sayı ve kalitede yetiştirecek program, organizasyon ve bünye değişikliğinin yapılmasıdır.

¹³² **3308 Sayılı Çıraklık ve Meslek Eğitimi Kanunu**, RG. 19.6.1986- 19139.

¹³³ Doğan,Hıfzı; “Okul Sanayi Ortaklaşa (OSANOR) Eğitimi Çalışmaları ve Elde Edilen Sonuçlar”, <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/40/517/6453.pdf>, (21.09.2013).

** Bu Kanunun adı 29.6.2001 tarihli ve 4702 sayılı Kanunun 22 nci maddesi ile “Mesleki Eğitim Kanunu” olarak değiştirilmiştir.

¹³⁴ Alkan; **a.g.e.**, s.91.

¹³⁵ Alkan; **a.g.e.**, s.94.

şekilde özetleyebiliriz:

- Mesleki eğitimin planlanması, geliştirilmesi ve değerlendirilmesi konularında işçi ve işveren kuruluşlarının karar alma süreçlerine dâhil edilerek mesleki eğitimde ilgili tüm kesimlerin görüşlerinin alınabilmesi için merkezde “Çıraklık ve Mesleki Eğitim Kurulu”, illerde ise “İl Çıraklık ve Mesleki Eğitim Kurulu” oluşturulmuştur.¹³⁶ Bu Kurullar ile ulusal ve yerel düzeyde işgücü piyasası talepleriyle uyumlu mesleki eğitim programlarının düzenlenmesi ve böylece eğitim-istihdam ilişkisinin güçlendirilmesi ve mesleki eğitimin etkinliğinin artırılması hedeflenmiştir.¹³⁷
- Meslek kademeleri aday çırak, çırak, kalfa ve usta olarak belirlenmiş ve bağımsız işyeri açabilmek için ustalık belgesi şartı getirilmiştir.¹³⁸
- İşletmelerde beceri eğitimi yapılması teşvik edilerek bu eğitimin usul ve esasları düzenlenmiştir.¹³⁹
- Örgün eğitim sisteminden ayrılmış ve istihdam için gerekli yeterliliklere sahip olmayan kişileri iş hayatına hazırlamak amacıyla meslek kursları açılmasına¹⁴⁰ ve özel eğitime muhtaç kişileri istihdama hazırlayan özel meslek kurslarının düzenlenmesine imkân vermektedir.¹⁴¹
- İşletmelere mesleki eğitim finansmanına katılma, örgün eğitim öğrencilerine ve aday çırak, çırak ve kalfalara beceri eğitimi verme ve bu kişilere 3308 sayılı Kanunda belirtilen asgari tutardan az olmamak üzere sözleşme ile tespit edilen ücreti ödeme, on ve daha fazla öğrenciye beceri eğitimi yaptıran işletmelerde eğitim birimi kurulması gibi bazı yükümlülükler getirilmiştir.¹⁴²
- Aday çırak, çırak ve işletmelerde meslek eğitimi gören öğrencilerin iş kazaları ve meslek hastalıkları ile hastalık sigortalarından yararlanmalarına yönelik hükümler getirilmiştir.¹⁴³

¹³⁶ Anapa; **a.g.e.**, s.35.

¹³⁷ MEB, 1990: 6-8; Sezgin, 1990: 8-11; “aktaran” Ülkemizdeki Okul-Sanayi İşbirliği Uygulamaları, http://mebk12.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/35/01/164031/icerikler/okul-sanayi-isbirligi_218443.html, (21.09.2013).

¹³⁸ http://mebk12.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/35/01/164031/icerikler/okul-sanayi-isbirligi_218443.html

¹³⁹ Alkan; **a.g.e.**, s.92.

¹⁴⁰ **Çıraklık ve Meslek Eğitimi Kanunu.**

¹⁴¹ Alkan; **a.g.e.**, s.95.

¹⁴² TİSK Tarafından Mesleki Eğitim Kuruluna Sunulan “Mesleki Eğitim Sistemimiz ve İşletmelerdeki Beceri Eğitimi Sorunlar ve Çözüm Önerileri” Raporu, <http://tiskweb.com/yayinlar.asp?sbj=ic&id=1170>, (26.09.2013).

¹⁴³ **Çıraklık ve Meslek Eğitimi Kanunu.**

- Mesleki eğitimin niteliğinin geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması amacıyla mesleki eğitimin finansman kaynağı olarak tasarlanan “Çıraklık, Mesleki ve Teknik Eğitimi Geliştirme ve Yaygınlaştırma Fonu*” kurulmuştur.¹⁴⁴ Hem örgün hem çıraklık ve yaygın eğitim yoluyla mesleki eğitimin yaygınlaştırılması ve mesleki eğitim kapsamında yetiştirilen insan kaynağının niteliğinin ve niceliğinin artırılması amacıyla bütçe dışı zorunlu fon olarak oluşturulan bu fonun kaynak sağlayıcıları arasında özel sektör işyerleri, meslek kuruluşları, sendika ve konfederasyonlar bulunmaktaydı.¹⁴⁵

Çıraklık eğitimine ilişkin bir başka önemli yasal düzenleme 1991 yılında 3741 sayılı “507 Sayılı Esnaf ve Küçük Sanatkârlar Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi ve Bu Kanuna Bazı Maddeler Eklenmesi Hakkında Kanun” ile getirilmiştir. 3741 sayılı Kanun ile işletmelerde verilen beceri eğitiminin planlanması, yürütülmesi, değerlendirilmesi ve denetlenmesinde esnaf ve sanatkârlar dernekleri¹⁴⁶, birlikleri, federasyonları ve Türkiye Esnaf ve Sanatkârları Konfederasyonu (TESK) önemli bir rol üstlenmiştir.¹⁴⁷ Söz konusu Kanun ile mesleki eğitim faaliyetlerinin yürütülmesi amacıyla derneklerin¹⁴⁸, birliklerin, federasyonların ve Konfederasyonun bünyesinde esnaf ve sanatkârlar ile yanlarında çalışan çırak ve kalfaların mesleki eğitimlerini ilgilendiren her konuda araştırma ve çalışmalar yapmak, işyerindeki uygulamayı izlemek ile görevli¹⁴⁹ birer “Mesleki Eğitim Danışmanlığı Birimi” ve mesleki eğitim açısından altyapısı yeterli olmayan işletmelerin eksikliklerini gidermek için işletmeler üstü meslek eğitimi merkezleri kurulmuştur.¹⁵⁰ Ayrıca, esnaf ve sanatkâr kuruluşlarında gerçekleştirilen mesleki eğitim faaliyetlerinin finansmanına destek olmak amacıyla Konfederasyon bünyesinde “Esnaf ve Sanatkârların Meslek Eğitimi

* 4702 Sayılı Kanunun 22 nci maddesi ile “Mesleki Eğitimi Geliştirme ve Yaygınlaştırma Fonu” olarak değiştirilmiştir.

¹⁴⁴ Alkan; **a.g.e.**, s.75.

¹⁴⁵ Tunali, İnsan; “İstihdam Durum Raporu Türkiye’de İşgücü Piyasası ve İstihdam Araştırması”, <http://www.iskur.gov.tr/tr-tr/kurumsalbilgi/uluslararası%C4%B1calismalar.aspx#dltop>, (08.01.2014);

Çıraklık ve Meslek Eğitimi Kanunu.

¹⁴⁶ 3741 sayılı Kanunun Ek Madde 10 ile “Dernek” deyimini “Oda” olarak değiştirilmiştir.

¹⁴⁷ <http://www.tesk.org.tr/tr-yayin/88/giris.php>

¹⁴⁸ 3741 sayılı Kanunun Ek Madde 10 ile “Dernek” deyimini “Oda” olarak değiştirilmiştir.

¹⁴⁹ **Esnaf ve Sanatkârlar Meslek Kuruluşlarının Yapılacak Mesleki Eğitim Uygulamalarının Düzenlenmesine Dair Yönetmelik**, RG. 19.12.2010-27790.

¹⁵⁰ **3741 Sayılı 507 Sayılı Esnaf ve Küçük Sanatkârlar Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi ve Bu Kanuna Bazı Maddeler Eklenmesi Hakkında Kanun**, RG. 17.5.1991-20874.

Geliştirme ve Destekleme Fonu”¹⁵¹ oluşturulmuştur. 507 sayılı Esnaf ve Sanatkarlar Kanunu ile etkinlik göstermeye başlayan TESK¹⁵² bu Kanun ile mesleki eğitim sisteminin önemli aktörlerinden biri haline gelmiştir. 2005 yılında yürürlüğe giren Esnaf ve Sanatkarlar Meslek Kuruluşları Kanunu ile 507 sayılı Kanun yürürlükten kaldırılmış, bu şekilde “(...) kamu kurumu niteliğindeki esnaf ve sanatkarlar odaları ile bu odaların üst kuruluşu olan birlik, federasyon ve Konfederasyonun çalışma usul ve esaslarını (...)”¹⁵³ belirleyen yasal düzenlemenin günün değişen şartları ile uyumlu hale getirilmesi amaçlanmıştır.

Çıraklık eğitim sisteminin yasal dayanağını oluşturan 3308 sayılı Kanunda 1997 yılında getirilen sekiz yıllık zorunlu ve kesintisiz eğitim¹⁵⁴ gereği değişiklik yapılmış olup, çıraklık eğitimine başlayabilmek için ilköğretim mezunu olma şartı getirilmiştir.¹⁵⁵

Dünyada ve Türkiye’de mesleki eğitim sisteminde yaşanan gelişmeler Milli Eğitim Şûralarına da yansımıştır. “Özellikle 1999 yılında toplanan XVI. Milli Eğitim Şûrası mesleki ve teknik eğitimi gündem başlığı yapmıştır.”¹⁵⁶ Bu şûrada mesleki ve teknik eğitimin ortaöğretim sistemi içinde ağırlıklı olarak yapılandırılması, okul ve işletmelerde meslek eğitimi ve istihdam, mesleki ve teknik eğitimde finansman, mesleki ve teknik eğitim alanına öğretmen ve yönetici yetiştirme, mesleki ve teknik eğitimde sınavsız yükseköğretime geçiş konuları görüşülmüş olup¹⁵⁷ bu şûrada alınan istişare niteliğindeki kararlar 4702 sayılı Kanuna zemin hazırlamıştır.

Değişen ekonomik ve sosyal hayatın gerektirdiği gelişmeler ve teknolojinin getirdiği yenilikler karşısında yetersiz kalması 3308 sayılı Kanunun yenilenmesini

* “Esnaf ve Sanatkarların Meslek Eğitimini Geliştirme ve Destekleme Fonu” deyimi 5362 sayılı Esnaf ve Sanatkarlar Meslek Kuruluşları Kanunu ile “Meslek Eğitimi Fonu” olarak değiştirilmiştir.

¹⁵¹ **507 Sayılı Esnaf ve Küçük Sanatkarlar Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi ve Bu Kanuna Bazı Maddeler Eklenmesi Hakkında Kanun.**

¹⁵² Türkiye Esnaf ve Sanatkarları Konfederasyonu, http://tr.wikipedia.org/wiki/T%C3%BCrkiye_Esnaf_ve_Sanatkarlar%C4%B1_Konfederasyonu, (28.09.2013).

¹⁵³ **5362 Sayılı Esnaf ve Sanatkarlar Meslek Kuruluşları Kanunu**, RG. 21.6.2005-25852.

¹⁵⁴ **4306 Sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu, Millî Eğitim Temel Kanunu, Çıraklık ve Meslek Eğitimi Kanunu, Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun ile 24.3.1988 Tarihli ve 3418 Sayılı Kanunda Değişiklik Yapılması ve Bazı Kâğıt ve İşlemlerden Eğitime Katkı Payı Alınması Hakkında Kanun**, RG. 18.8.1997-23084.

¹⁵⁵ <http://www.tesk.org.tr/tr/yayin/88/3.php>

¹⁵⁶ Anapa; **a.g.e.**, s.24.

¹⁵⁷ XVI. Millî Eğitim Şûrası, http://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2012_06/06021346_16_sura.pdf, (02.10.2013).

zorunlu hale getirmiştir.¹⁵⁸ 3308 sayılı Kanun ve ilgili bazı kanunları değiştiren 4702 sayılı Kanun ile mesleki eğitim sisteminde yaşanan sorunların çözülmesinin yanı sıra Avrupa Birliği (AB)’ne uyum sürecinin gerektirdiği nitelikli işgücünün yetiştirilmesi hedeflenmiştir.¹⁵⁹

4702 sayılı Kanun ile 3308 sayılı Kanun kapsamında getirilen değişiklikler şu şekilde özetlenebilir:

- 3308 sayılı Çıraklık ve Meslek Eğitimi Kanunu’nun adı “Mesleki Eğitim Kanunu” olarak değiştirilmiş ve Kanunun kapsamı Mesleki Eğitim Kurulu’nun belirleyeceği mesleklerde, kamu ve özel sektöre ait kurum, kuruluş ve işyerleri ile mesleki ve teknik eğitim okul ve kurumlarındaki* eğitim ve öğretimi kapsayacak şekilde genişletilmiştir.¹⁶⁰
- Öğrenci, usta öğretici ve işletmelerde mesleki eğitim tanımlarında değişiklikler yapılmış ve mesleki ve teknik eğitim okul ve kurumları, işletme, eğitici personel, personel, meslek alanı ve meslek dalı tanımları eklenmiştir.
- “Çıraklık ve Mesleki Eğitim Kurulu”nun ismi “Mesleki Eğitim Kurulu”, “İl Çıraklık ve Mesleki Eğitim Kurulu”nun ismi “İl Mesleki Eğitim Kurulu” olarak değiştirilmiş ve temsilci sayısı artırılmıştır.¹⁶¹
- Çıraklık için üst sınır olan on dokuz yaşından büyük kişilere yaş ve eğitim seviyelerine uygun çıraklık eğitimine katılma imkânı getirilmiştir.¹⁶²
- Aday çırak ve çıraklara ücretli izin hakkı tanınarak haftada sekiz saatten az olmamak üzere teorik eğitimleri ile işyerinde eksik kalan pratik eğitimlerini mesleki ve teknik eğitim okul ve kurumlarında yapma imkânı getirilmiştir.¹⁶³
- Çıraklığa başlama ve çıraklık süresi konularında değişikliğe gidilmiş ve daha önce en az üç en çok dört yıl olan çıraklık eğitim süresi, meslekler itibarıyla

¹⁵⁸ Anapa; a.g.e., s.23,31.

¹⁵⁹ Anapa; a.g.e., s.23.

* Mesleki ve teknik eğitim alanında, diplomaya götüren orta öğretim kurumları ve mesleki ve teknik eğitim yapan yükseköğretim kurumları ile belge ve sertifika programlarının uygulandığı her tür ve derecedeki örgün ve yaygın eğitim-öğretim kurumlarını ifade etmektedir.

¹⁶⁰ Yükseköğretim Kanunu, Çıraklık ve Meslek Eğitimi Kanunu, İlköğretim ve Eğitim Kanunu, Millî Eğitim Temel Kanunu, Çıraklık ve Meslek Eğitimi Kanunu, Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun ile 24.3.1988 Tarihli ve 3418 Sayılı Kanunda Değişiklik Yapılması ve Bazı Kâğıt ve İşlemlerden Eğitime Katkı Payı Alınması Hakkında Kanun ile Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun; Anapa; a.g.e., s.33.

¹⁶¹ egitim.ege.edu.tr/efdergi/issues/2009-10-2/2009-10-2-3.

¹⁶² Anapa; a.g.e., s.34.

¹⁶³ Anapa; a.g.e., s.34.

çıraklık eğitimine girişte aranan eğitim düzeyi ve çıraklık süresi dikkate alınarak en az iki en çok dört yıl olarak belirlenmiştir.¹⁶⁴ Ayrıca çıraklık eğitim yolu açılan lise ve daha üst düzeyde genel eğitim almış kişilerin¹⁶⁵ eğitim süreleri, mesleklerindeki çıraklık eğitim süresinin yarısına kadar kısaltılabilmektedir.

- Meslek lisesi mezunlarına yönelik ustalık koşulları düzenlenmiş ve en az üç yıl süreli mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarından mezun olanlara ustalık eğitim kurslarına katılabilme ya da doğrudan ustalık sınavlarına girebilme hakkı getirilmiştir.¹⁶⁶
- “Ustalık belgesine sahip olanların veya bunları işyerlerinde çalıştıranların bağımsız işyeri açmaları sağlanmış”¹⁶⁷ ve 3308 sayılı Kanun kapsamına alınan işyerlerinde mesleki eğitimi özendirecek şekilde sadece alanında mesleki eğitim almış olanların istihdam edilmelerine olanak sağlanmıştır.¹⁶⁸
- Aday çırak, çırak ve kalfaların eğitimi ile işletmelerde yapılan mesleki eğitimin denetimine bu eğitimden sorumlu işletmelerin bağlı olduğu oda veya birliklerin temsilcilerinin de katılımı sağlanmıştır.¹⁶⁹

2001 yılındaki ekonomik reformlar sürecinde¹⁷⁰ çıkarılan bir kanun¹⁷¹ ile 3308 sayılı Kanunda yine bir değişikliğe gidilmiş ve “Mesleki Eğitimi Geliştirme ve Yaygınlaştırma Fonu” kaldırılarak fonda kalan bakiye genel bütçeye aktarılmıştır. Fonun ilk oluşturulduğu yıllarda tamamıyla kendi amaçları doğrultusunda kullanıldığı; ancak 2000’li yıllara gelindiğinde fonun kullanım amacının bu doğrultudan saptığı görülmektedir.¹⁷²

3308 sayılı Kanunun “İşyeri açma” başlıklı 30 uncu maddesi ile Esnaf ve Sanatkarlar Meslek Kuruluşları Kanunu’nun “Sicile kayıt mecburiyeti ve sicil işlemleri” başlıklı 68 inci maddesinde 3308 sayılı Kanun kapsamına alınan il ve mesleklerde işyeri açmak için ustalık belgesi zorunlu tutulmaktadır. Ancak, Türkiye Odalar ve Borsalar

¹⁶⁴ http://mebk12.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/35/01/164031/icerikler/okul-sanayi-isbirligi_218443.html

¹⁶⁵ Anapa; a.g.e., s.36.

¹⁶⁶ Anapa; a.g.e., s.34-35.

¹⁶⁷ Anapa; a.g.e., s.35.

¹⁶⁸ http://mebk12.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/35/01/164031/icerikler/okul-sanayi-isbirligi_218443.html

¹⁶⁹ http://mebk12.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/35/01/164031/icerikler/okul-sanayi-isbirligi_218443.html

¹⁷⁰ <http://www.iskur.gov.tr/tr-tr/kurumsalbilgi/uluslararası%C4%B1calismalar.aspx#dltop>

¹⁷¹ **4684 Sayılı Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun**, RG. 3.7.2001-24451.

¹⁷² <http://www.iskur.gov.tr/tr-tr/kurumsalbilgi/uluslararası%C4%B1calismalar.aspx#dltop>

Birliği ile Odalar ve Borsalar Kanunu'nda ise ticaret siciline kayıtlı olanlardan ustalık belgesi istenmemektedir.¹⁷³ Bu kapsamda söz konusu kanunlar arasında işyeri açma ve sicile kayıt konularında çelişkiler bulunmaktadır. 15 Temmuz 2010 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren İstihdam ve Mesleki Eğitim İlişkisinin Güçlendirilmesi Eylem Planı'nda işyeri açma ile ilgili mevzuat uyumsuzluklarının giderilmesine yönelik tedbirlerin alınması öngörülmektedir.¹⁷⁴ Ancak günümüze gelindiğinde henüz bu sorunun çözümüne yönelik somut bir adım atılmadığı görülmektedir.

3308 sayılı Kanunun değışim ihtiyacı 2000'li yılların son çeyreğinde yeniden gündeme gelmiş ve çeşitli eylem planları, strateji belgeleri ve 26. Mesleki Eğitim Kurulu toplantısında* alınan kararlarda mevzuat değışikliği ihtiyacı ifade edilmiştir.

Yatırım Ortamını İyileştirme Koordinasyon Kurulu (YOİKK) İstihdam Teknik Komitesi'nin 2012-2013 dönemini kapsayan kararlarında işletmelerin eğitim birimi oluşturma, eğitici bulundurma ve işletmelerde mesleki eğitim konularında özendirici ve kolaylaştırıcı mekanizmaların oluşturulmasına yönelik mevzuat değışikliği öngörülmekte olup, özel sektörün mesleki ve hizmet içi eğitime katkısının artırılması amaçlanmaktadır.¹⁷⁵

3308 sayılı Kanunun söz konusu değışiklik taleplerine istinaden revize çalışmaları tamamlanmış olup, kanun taslağında ulusal meslek standartları ve ulusal yeterlilikler, kalfalık ve ustalık eğitim süreleri, işletmelerde eğitici personel bulundurma ve işletmelerin eğitim birimi kurmasının teşvik edilmesi ile işyeri açma konularında düzenlemeler yapılmıştır. Kanun değışikliği henüz taslak halinde olup, mevzuatın yayımlanmasına ilişkin sürecin tamamlanması beklenmektedir.¹⁷⁶

¹⁷³ **5174 Sayılı Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ile Odalar ve Borsalar Kanunu**, RG. 1.6.2004-25479.

¹⁷⁴ İstihdam ve Mesleki Eğitim İlişkisinin Güçlendirilmesi Eylem Planı, <http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2010/07/20100715.htm&main=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2010/07/20100715.htm>, (27.12.2013).

* 26. Mesleki Eğitim Kurulu toplantısı 27 Haziran 2013 tarihinde gerçekleştirilmiştir.

¹⁷⁵ Yatırım Ortamını İyileştirme Koordinasyon Kurulu (YOİKK) Teknik Komite Eylem Planları 2012-2013, http://www.yased.org.tr/webportal/Turkish/yoic/yoikk/Documents/YOİKK_Teknik_Komite_Eylem_Planlari_02_08_2012.pdf, (28.12.2013).

¹⁷⁶ Tozluoğlu, Mehmet; "3308 sayılı Kanununda yapılan taslak değışiklikler", 09.12.2013, (e-posta).

Mevcut yasal düzenlemeler çerçevesinde çıraklık eğitim sisteminin yapısına bakıldığında, aday çırak, çırak, kalfa ve ustalık olmak üzere dört aşamalı bir eğitim sürecinden oluştuğu görülmektedir.

On dört yaşı altında ilköğretim okulunu bitirmiş olanlar bir mesleğe hazırlık amacı ile çıraklık dönemine kadar aday çırak statüsünde, on dört yaşını tamamlamış ve en az ilköğretim okulu mezunu olanlar çırak statüsünde çıraklık sözleşmesi imzaladıkları işyerlerinde eğitilirler. Öğrenci statüsüne sahip olan aday çırak ve çıraklar pratik eğitimlerini işyerlerinde, işyerlerinde eksik kalan pratik eğitimleri ile teorik eğitimlerini mesleki ve teknik eğitim okul ve kurumlarında yaparlar. Aday çırak ve çıraklar ücretli izinli olarak haftada sekiz saatten az olmamak üzere genel ve mesleki eğitim görürler.¹⁷⁷ Çıraklık eğitim süresi, mesleklere ve çıraklık eğitimine girişte aranan eğitim düzeyine göre değişiklik göstermekle birlikte en az iki en çok dört yıldır. Kalfa adayları; meslekleriyle ilgili bilgi, beceri ve iş alışkanlıklarına iş hayatınca kabul edilebilir seviyede sahip olup olmadığının tespit edildiği kalfalık sınavında¹⁷⁸ başarılı olmaları halinde kalfa unvanı alırlar. Kalfalık döneminde kişinin bir işyerini bağımsız olarak yönetebilecek düzeyde bilgi, beceri ve iş alışkanlıklarını kazanması hedeflenir.¹⁷⁹ Kalfalık yeterliğini kazanmış olanlar, MEB tarafından düzenlenen ustalık eğitim kurslarını başarıyla tamamlayarak ustalık sınavına girebilecekleri gibi, mesleklerinde asgari beş yıl çalışarak da ustalık sınavına doğrudan katılabilirler. Bu sınavı başarı ile tamamlayanlara ustalık belgesi verilerek bağımsız işyeri açabilmeleri sağlanır.

2013-2014 eğitim-öğretim yılı itibarıyla 3308 sayılı Kanun kapsamında çıraklık eğitimi uygulanan yüz elli iki meslek dalı bulunmakta olup¹⁸⁰, söz konusu Kanunun çıraklık eğitimi uygulama kapsamı dışında kalan mesleklerde eğitim, sınav ve belgelendirmeye ilişkin esaslar esnaf ve sanatkâr odaları tarafından yürütülmektedir.¹⁸¹

¹⁷⁷ **3308 Sayılı Mesleki Eğitim Kanunu**, RG. 19.6.1986-19139.

¹⁷⁸ **Mesleki Eğitim Kanunu**.

¹⁷⁹ Yılmaz, Sefer Zafer; “Türkiye’de Çıraklık Eğitimi”, <http://www.todaie.gov.tr>, (13.10.2013).

¹⁸⁰ Alp, Şevket; “3308 sayılı Kanun kapsamında yürütülen çıraklık eğitim programları”, 30.12.2013, (sözlü görüşme).

¹⁸¹ **Çıraklık Eğitimi Uygulaması Yapılmayan Meslek Dallarında Mesleki Belgelerin Verilmesine İlişkin Yönetmelik**, RG. 14.1.2008-26756.

Tablo 3 : Eğitim Durumuna Göre Çıraklık Eğitimi Alan Kişi Sayısı (2010-2011 Eğitim-Öğretim Yılı Sonu İtibariyle)

	Eğitim Durumu				TOPLAM
	İlköğretim	Genel Lise	Mesleki ve teknik lise	Yükseköğretim	
Aday Çırak	2.324	955	101	23	3.403
Çırak	108.753	5.213	1.097	300	115.363
Kalfa	45.295	4.687	1.013	184	51.179
Ustalık belgesi alanlar	24.513	2.463	3.857	502	31.335

Kaynak: http://www.tuik.gov.tr/Kitap.do?metod=KitapDetay&KT_ID=5&KITAP_ID=38

Eğitim durumuna göre çıraklık sistemine dâhil olan kişi sayıları incelendiğinde, ilköğretim mezunlarının çıraklık eğitimi alanların büyük bir çoğunluğunu oluşturduğu görülmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

AKTÖRLER EKSENİNDE YAYGIN MESLEKİ EĞİTİM SİSTEMİ

Eğitim sistemini örgün ve yaygın olmak üzere iki ana bölümde ele alan Milli Eğitim Temel Kanunu, yaygın eğitimi de genel ve mesleki-teknik olmak üzere iki bölüm olarak düzenlemektedir. Tezin bu bölümünde yaygın eğitim içinde geniş bir yer tutan yaygın mesleki eğitim¹⁸² sisteminde rol oynayan aktörler incelenecektir.

3.1 KAMU KURUM VE KURULUŞLARI TARAFINDAN YÜRÜTÜLEN FAALİYETLER

Kamuda yaygın mesleki eğitim hizmeti sunan en kapsamlı kurum Milli Eğitim Bakanlığı'dır. 2011 tarih ve 652 sayılı Milli Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamede getirilen değişiklik ile Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü bünyesinde toplanan yaygın mesleki eğitim faaliyetleri, HEM'ler, MEM'ler, olgunlaşma enstitüleri, TUREM'ler ve mesleki ve teknik açık öğretim okulunda yürütülmektedir.¹⁸³ Ayrıca ihtiyaç duyulması halinde tam gün tam yıl eğitim uygulaması* kapsamında MEB'e bağlı örgün eğitim kurumları da bu faaliyetleri vermekle yükümlüdür.¹⁸⁴

Örgün eğitim kurumları dışında düzenlenen yaygın eğitim faaliyetleri büyük ölçüde ülke genelindeki HEM'lerde yürütülmektedir.¹⁸⁵ HEM'lerde her yaş ve eğitim düzeyindeki bireylere yönelik olarak okuma-yazma kursları, sosyo-kültürel kurslar ve mesleki ve teknik kurslar düzenlenmektedir.¹⁸⁶ Kurslar HEM'lerde düzenlenebildiği

¹⁸² Kenar, Necdet; "Ulusal İstihdam Stratejisinin Özel Sektörün Mesleki Eğitim Sistemindeki Rolüne Muhtemel Etkileri (Nisan 2012)", <http://www.messegitim.com.tr/ti/687/0/Ulusal-Istihdam-Stratejisinin-Ozel-Sektorun-Mesleki-Egitim-Sistemindeki-Rolune-Muhtemel-Etkileri>, (10.12.2012).

¹⁸³ http://mtegm.meb.gov.tr/dosyalar/MTE_Strateji_Belgesi_ve_Eylem_Plani_TASLAK_10.05.2013.pdf

* Mesleki ve Teknik Eğitim Okul ve Kurumlarında Tam Gün Tam Yıl Eğitim Uygulamasına İlişkin Yönerge 28/09/2013 tarihli Makam Onayı ile yürürlükten kaldırılmış olup, Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğüne bağlı yaygın eğitim kurumlarının iş ve işlemlerini düzenleyen "Çıracılık ve Yaygın Eğitim Kurumları Yönetmeliği" çıkıncaya kadar tam gün tam yıl eğitim faaliyetlerine ilişkin uygulamalar, 07/09/2013 tarihli ve 28758 sayılı Resmî Gazete' de yayımlanan Millî Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliğinin 9'uncu kısmındaki madde hükümlerine göre yürütülmektedir.

¹⁸⁴ Akpınar, Aişe; Hakan Ercan; **Mesleki ve Teknik Eğitim Sistemi Raporu Türkiye 2001**, Ziraat Matbaacılık A.Ş., Ankara 2002, s.89.

¹⁸⁵ http://sgb.meb.gov.tr/eurydice/kitaplar/Turk_Egitim_sistemi_2011/Turk_Egitim_Sisteminin_Orgutlenmesi_2011.pdf

¹⁸⁶ http://sgb.meb.gov.tr/eurydice/kitaplar/Turk_Egitim_sistemi_2011/Turk_Egitim_Sisteminin_Orgutlenmesi_2011.pdf

gibi il, ilçe, belde, köy ve mahallelerde eğitim için hazırlanan yerlerde, rehabilitasyon merkezlerinde, ceza infaz kurumları ve tutukevlerinde, kamu ve özel kuruluşlara ait işyerlerinde, gezici olarak hazırlanan mobil eğitim araçlarında da düzenlenebilmektedir. Aynı zamanda HEM'ler özel kuruluşlar, resmi kurum ve kuruluşlar ve sivil toplum kuruluşları ile işbirliği yaparak da il genelinde kurslar düzenleyebilmektedir.¹⁸⁷

Çıraklık eğitim faaliyetlerinin yürütüldüğü MEM'ler ise ilköğretimi bitirip örgün eğitime devam etmeyen veya edemeyen ya da çeşitli nedenlerle örgün eğitimin dışında kalmış on dört yaşını doldurmuş kişilere yönelik çıraklık eğitimi kapsamına alınan il ve meslek dallarında çıraklık, kalfalık ve ustalık eğitimlerinin ve örgün eğitim sisteminden ayrılmış ve istihdam için yeterli niteliklere sahip olmayan kişilere yönelik 3308 sayılı Kanun kapsamında meslek kurslarının düzenlendiği yaygın eğitim kurumlarından biridir. MEM'lerde yapılan teorik eğitim ile örgün eğitim dışında kalan kişilerin bir mesleğe hazırlanmaları ve iş hayatında çalışma disiplini edinmeleri sağlanarak sanayinin ihtiyaç duyduğu nitelikte işgücünü yetiştirme amaçlanmaktadır. Uygulamalı eğitim bölümünün Esnaf ve Sanatkarlar Meslek Kuruluşları Kanunu'na göre kurulmuş meslek kuruluşlarına ve Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ile Odalar ve Borsalar Kanunu'na göre kurulmuş meslek kuruluşlarına üye işyerlerinde yapıldığı çıraklık eğitiminden yılda yaklaşık 200.000 kişi yararlanmaktadır.¹⁸⁸

2010-2011 eğitim-öğretim yılı sonu itibariyle 16 birimde faaliyet gösteren olgunlaşma enstitüleri; “en az ilköğretim okulunu bitiren öğrencilerin mesleki bilgi ve becerilerini geliştirerek meslek sahibi olmalarına imkân sağlayan, geleneksel Türk giyim ve el sanatları alanlarında araştırma, geliştirme, değerlendirme, arşivleme ve üretim çalışmaları yapan ve el sanatlarının yaşatılmasını sağlayan iki yıl süreli, döner sermaye ile çalışan kurumlardır.”¹⁸⁹ Mesleki ve teknik ortaöğretime denk olan programları¹⁹⁰ da bulunan olgunlaşma enstitülerinde 2010-2011 eğitim-öğretim yılı sonu itibariyle 62 atölye bulunmakta olup, mezunların % 47'si lise mezunu, yaş dağılımı itibariyle %56,5'i 23-44 yaş aralığındadır.¹⁹¹

¹⁸⁷ Milli Eğitim Bakanlığı Yaygın Eğitim Kurumları Yönetmeliği.

¹⁸⁸ http://sgb.meb.gov.tr/eurydice/kitaplar/Turk_Egitim_sistemi_2011/Turk_Egitim_Sisteminin_Orgutlen_mesi_2011.pdf

¹⁸⁹ http://www.tuik.gov.tr/Kitap.do?metod=KitapDetay&KT_ID=5&KITAP_ID=38

¹⁹⁰ http://sgb.meb.gov.tr/eurydice/kitaplar/Turk_Egitim_sistemi_2011/Turk_Egitim_Sisteminin_Orgutlen_mesi_2011.pdf

¹⁹¹ http://www.tuik.gov.tr/Kitap.do?metod=KitapDetay&KT_ID=5&KITAP_ID=38

2006 yılında yapılan mevzuatsal bir düzenleme¹⁹² ile MEB'e devredilen TUREM'ler; "turizm sektöründe ihtiyaç duyulan yiyecek içecek ile konaklama ve seyahat alanlarındaki mutfak (aşçı), pastacı, barmen, servis, kat hizmetleri, ön büro vb. alanlarındaki nitelikli insan gücünün yetiştirilmesi için otuz hafta süreli teorik ve uygulamalı "Turizm İşletmelerine Personel Yetiştirme Temel Eğitim Kurs" programlarının uygulandığı bir yaygın eğitim kurumudur."¹⁹³ Programın uygulama kısmı dört ay boyunca işletmelerde yapılmaktadır. TUREM'lerde "turizm sektörünün kısa sürede ihtiyaç duyduğu nitelikli insan gücünü yetiştirmek ve yetişkinlere turizm eğitimi vermek amacıyla resepsiyon, servis, mutfak, kat hizmetleri, seyahat acenteciliği, animasyon, turizm işletmeciliği vb. alanlarda"¹⁹⁴ belgeye götüren meslek kursları da açılmaktadır. TUREM'lerde konaklama ve seyahat hizmetleri ve ön büro alanlarına kaydolacaklarda en az lise ve dengi okul mezuniyeti ve en az bir yabancı dil şartı, diğer alanlara kaydolacaklarda ise en az ilköğretim mezuniyeti şartı aranmaktadır.¹⁹⁵

Turizm sektöründen gelen talepler doğrultusunda eğitim ihtiyacının karşılanması, işe alınan personelin kalıcı olarak istihdam edilmesi, sektör çalışanlarının sosyal güvencelerinin sürekliliğine destek olunması, TUREM mezunlarının istihdam edilmesi ve böylece ülkenin turizm potansiyeline katkı sağlanması amacıyla 2007-2011 yılları arasında Türkiye Seyahat Acenteleri Birliği (TÜRSAB) ve Türkiye Otelciler Federasyonu (TÜROFED) işbirliği ile "TUREM Mezunlarının İstihdamı ve Turizm Sektörü Çalışanlarının Eğitimi Projesi" uygulanmış olup, bu kapsamda 4.696 otel çalışanına eğitim verilerek sertifikalandırılmaları sağlanmış ve TUREM'lerden mezun olan 279 kişi de turizm sektöründe istihdam edilmiştir.¹⁹⁶

Mesleki ve teknik açık öğretim okulu ise bir meslek edinmek isteyen veya mesleğinde ilerlemek isteyen vatandaşlara uzaktan öğretim teknikleri ile meslek kursları ve sertifika programları düzenleyerek eğitim sonunda sınavlarda başarılı olanlara

¹⁹² 5450 Sayılı Kamu Kurum ve Kuruluşlarına Bağlı Okulların Millî Eğitim Bakanlığına Devredilmesi ile Bazı Kanunlarda ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, RG. 3.2.2006-26069.

¹⁹³ http://sgb.meb.gov.tr/eurydice/kitaplar/Turk_Egitim_sistemi_2011/Turk_Egitim_Sisteminin_Orgutlen_mesi_2011.pdf

¹⁹⁴ <http://www.messegitim.com.tr/ti/579/0/>

¹⁹⁵ http://sgb.meb.gov.tr/eurydice/kitaplar/Turk_Egitim_sistemi_2011/Turk_Egitim_Sisteminin_Orgutlen_mesi_2011.pdf

¹⁹⁶ TUREM Mezunlarının İstihdamı ve Turizm Sektörü Çalışanlarının Eğitimi Projesi, <http://mtegm.meb.gov.tr/www/turizm-egitim-merkezi-mezunlarinin-istihdami-ve-turizm-sektoru-calisanlarinin/icerik/110>, (29.10.2013).

bitirme veya yetki belgesi vermek amacıyla 1974 yılında kurulmuştur. İlköğretim okulu mezunu veya daha üst düzey öğrenim görmüş vatandaşlara, uzaktan öğretim veya gerektiğinde yüz yüze eğitim programları uygulayarak meslek kazandıran bir yaygın eğitim kurumudur.¹⁹⁷

Yaygın mesleki eğitimde önemli bir rol oynayan bir diğer kamu kurumu İŞKUR'dur. İŞKUR, "(...) istihdamın korunmasına ve artırılmasına, işsizlerin mesleki niteliklerinin geliştirilmesine, işsizliğin azaltılmasına ve özel politika gerektiren grupların işgücü piyasasına kazandırılmasına yardımcı olmak üzere (...)"¹⁹⁸ aktif işgücü hizmetleri kapsamında mesleki eğitim kursları, işbaşı eğitim programları, girişimcilik eğitim programları, çalışanların mesleki eğitimi, toplum yararına programlar, engelli, hükümlü ve eski hükümlülere yönelik mesleki eğitim kursları düzenlemektedir. 2008 yılında 4447 sayılı İşsizlik Sigortası Kanunu'nda yapılan değişiklikle¹⁹⁹ bir önceki yıl içinde İşsizlik Sigortası Fonu'na aktarılan devlet payının yüzde otuzu; iş bulma, danışmanlık hizmetleri, mesleki eğitim, işgücü uyum ve toplum yararına çalışma hizmetleri ile işgücü piyasası araştırma ve planlama çalışmalarında²⁰⁰ kullanılmak üzere tahsis edilmiştir. Bu doğrultuda sigortalı işsizlerin yanı sıra İŞKUR'a kayıtlı tüm işsizlerin söz konusu hizmetlerden yararlanması sağlanmıştır. 2008 yılında 32.206 kişi bu hizmetlerden yararlanırken, bu sayı 2009 yılında 150.000'i geçmiştir.²⁰¹ 2011 yılında 6111 sayılı Kanun ile 4447 sayılı İşsizlik Sigortası Kanunu'nda yapılan bir başka değişiklik ile İşsizlik Sigortası Fonu'nun "(...) bir önceki yıl prim gelirlerinin % 30'u; işgücünün istihdam edilebilirliğini artırmak, çalışanların vasıflarını yükselterek işsizlik riskini azaltmak ve teknolojik gelişmeler nedeniyle işsiz kalması beklenenlerin başka alanlara yönlendirilmesini sağlamak, istihdamı artırıcı ve koruyucu tedbirler almak ve uygulamak, işe yerleştirme ve danışmanlık hizmetleri temin etmek, işgücü piyasası araştırma ve planlama çalışmaları yapmak amacıyla (...)"²⁰² kullanılmaya başlanmıştır. Aktif işgücü hizmetlerine aktarılan payın artırılmasına paralel şekilde bu hizmetlerden yararlanan sayısında da artış gerçekleşmiştir.

¹⁹⁷ Mesleki ve Teknik Açık Öğretim Okulu Tanıtım, <http://mtao.meb.gov.tr/tanitim.htm>, (29.10.2013).

¹⁹⁸ Aktif İşgücü Hizmetleri Yönetmeliği, RG. 12.3.2013-28585.

¹⁹⁹ 5763 Sayılı İş Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun, RG. 26.5.2008-26887.

²⁰⁰ İş Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun.

²⁰¹ Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü 2008 İstatistik Yıllığı ve 2009 İstatistik Yıllığı, <http://www.iskur.gov.tr/KurumsalBilgi/istatistikler.aspx>, (01.11.2013).

²⁰² 4447 Sayılı İşsizlik Sigortası Kanunu, RG. 8.9.1999-23810.

2013 yılının başlarında aktif işgücü hizmetlerinin yürütülmesine ilişkin usul ve esasları belirleyen bir yönetmelik yayınlanmış²⁰³ ve bu kapsamda birçok yenilik getirilmiştir. İşverenlerden gelen işgücü talebi doğrultusunda mesleki eğitim kurslarının açılması sağlanarak işverenlerin eğitim sürecine entegre olması sağlanmış, eğitim programlarının mesleki yeterlilik sistemine uygun olarak yürütülmesine yönelik bir düzenleme getirilmiş, kursiyerlerin seçiminde iş ve meslek danışmanlarının etkinlikleri artırılmış, girişimci adaylarının eğitim kalitesini artırmak üzere yeni modüllerin tasarlanmasına olanak sağlanmış, toplum yararına programlarda ise istihdamında zorluk çekilen işsizlere ve dezavantajlı gruplara* öncelik verilecek şekilde bir düzenleme getirilmiştir.

İŞKUR, herhangi bir mesleği olmayan, bir mesleği olmakla birlikte mesleğinde iş bulamayan veya mesleğinde yeterli olmayanların, niteliklerini geliştirerek istihdam edilebilirliklerini artırmak amacıyla mesleki eğitim kursları düzenlemektedir. Mesleğin özelliğine göre, kurslarda teorik ve uygulamalı bölümler birlikte verilebilmektedir. Kurslara katılan kursiyerlere kurs süresince kursiyer zaruri gideri ödenmekte ve iş kazası ve meslek hastalığı sigorta primleri ile bakmakla yükümlü olunan kişi durumunda olmayanlar için genel sağlık sigortası primleri yatırılmaktadır. 5544 sayılı Mesleki Yeterlilik Kurumu Kanunu çerçevesinde, mesleki yeterlilik belgesi verilebilen mesleklerde açılan kurslarda, yetkilendirilmiş belgelendirme kuruluşu tarafından yapılan sınav sonucunda başarılı olanlara mesleki yeterlilik belgesi verilmektedir. Mesleki yeterlilik belgesi verilemeyen mesleklerde açılan kurslarda ise kurs bitiminde yapılan sınavda başarılı olanlara MEB onaylı kurs bitirme belgesi veya sertifikası verilmektedir. Mesleki eğitim kursları istihdam garantili olup, kursiyerlerin en az yüzde ellisinin yüz yirmi günden az olmamak üzere en az fiili kurs süresi kadar eğitim aldığı meslekte istihdamı, İŞKUR'un hizmet satın aldığı veya işbirliği yaptığı kurum veya kuruluş tarafından gerçekleştirilmektedir.²⁰⁴

İŞKUR'un işsizlerin mesleki deneyim kazanmalarını sağlayarak istihdam edilebilirliklerini artırmak amacıyla yürüttüğü hizmetlerden bir diğeri de işbaşı eğitim programlarıdır. En az iki çalışanı bulunan Kuruma kayıtlı işyerlerinde ve kamu kurum

²⁰³ **Aktif İşgücü Hizmetleri Yönetmeliği.**

* İstihdamında daha fazla güçlük çekilen kadınlar, gençler, uzun süreli işsizler, engelliler gibi kişilerden oluşan bir grup.

²⁰⁴ **Aktif İşgücü Hizmetleri Yönetmeliği.**

veya kuruluşlarının payının yüzde ellinin altında olduğu iktisadi teşekküllerde uygulanan işbaşı eğitim programları sonrasında mesleki eğitim kurslarından farklı olarak istihdam zorunluluğu bulunmamakta olup, program sonrası istihdam oranı ve süresi oldukça yüksektir.* Mesleki eğitim kurslarına paralel şekilde işbaşı eğitim programlarından yararlanan katılımcılara program süresince katılımcı zaruri gideri ödenmekte ve iş kazası ve meslek hastalığı sigorta primleri ile bakmakla yükümlü olunan kişi durumunda olmayanlar için genel sağlık sigortası primleri yatırılmaktadır.

Girişimcilik eğitim programları ise kişilerin kendi işlerini kurmalarına ve geliştirmelerine yardımcı olmak ve KOSGEB tarafından sunulan yeni girişimci desteğine başvurabilmelerini sağlamak amacıyla düzenlenmekte olup, işletmesini geliştirmek isteyenler de bu programdan yararlanabilmektedir. Sınıf içi eğitim ve atölye çalışmalarından oluşan eğitim programını tamamladıktan sonra işletmesini kuran girişimcilerin hazırladıkları iş planlarının KOSGEB tarafından uygun bulunması halinde girişimcilere 30.000 TL'ye kadar geri ödemesiz, işletmesini geliştirmek isteyen girişimcilere ise iki yılı ödemesiz olmak üzere, üçer aylık dönemler halinde sekiz eşit taksitli 70.000 TL'ye kadar faizsiz kredi imkânı sunulmaktadır.²⁰⁵

İŞKUR, iş arayanların yanı sıra çalışanların mesleki bilgi ve becerilerini geliştirerek teknolojinin getirdiği yeniliklere entegre olmalarını sağlamak amacıyla çalışanların mesleki eğitimi kapsamında kurslar düzenlemektedir. Bu kapsamda düzenlenen kurslara katılanlara kurs bitirme belgesi veya sertifika verilmekte; ancak eğitim süresince herhangi bir ücret ödenmemektedir.²⁰⁶

İŞKUR aynı zamanda işsizliğin yoğun olduğu dönemlerde veya yerlerde kamu yararı gözeterek toplum yararına bir iş ya da hizmetin gerçekleştirilmesi yoluyla özellikle istihdamında zorluk çekilen işsizlerin çalışma alışkanlık ve disiplinden uzaklaşmalarını engelleyerek işgücü piyasasına uyumlarını gerçekleştirmek amacıyla toplum yararına programlar düzenlemekte ve kişilere geçici gelir desteği

* 4 Kasım 2013 tarihinde İŞKUR istatistikî veri tabanından edinilen bilgiler doğrultusunda işbaşı eğitim programlarında Ocak-Ekim 2013 dönemi itibariyle istihdam oranı %52,7 olup, ortalama istihdamda kalma süresi ise 76 gündür.

²⁰⁵ Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı Girişimcilik DesteK Programı Uygulama Esasları, cdd.kosgeb.gov.tr/.../file.axd , (01.11.2013).

²⁰⁶ **Aktif İşgücü Hizmetleri Yönetmeliği.**

sağlamaktadır.²⁰⁷

İŞKUR'un aktif işgücü hizmetleri kapsamında yürüttüğü bir diğer faaliyet ise engelli, hükümlü ve eski hükümlülere yönelik düzenlediği mesleki eğitim kurslarıdır. İŞKUR, engelliler yararına kurulmuş dernek, vakıf ve mesleki rehabilitasyon merkezleriyle işbirliği halinde engellilerin ilgi ve yetenekleri doğrultusunda işgücü piyasasında ihtiyaç duyulan alanlarda ve engellilerin çalışabilecekleri meslekleri dikkate alarak mesleki eğitim kursları düzenlemektedir. İŞKUR, hükümlü ve eski hükümlülere yönelik kurs düzenlerken ise özellikle Adalet Bakanlığı'na bağlı ceza infaz kurumları ile işbirliği yapmaktadır. Bu kapsamdaki kursların finansmanı; İŞKUR kaynaklarından karşılanabildiği gibi, engellilerin ve eski hükümlülerin kendi işlerini kurmaları, engellilerin işe yerleştirilmesi, işe ve işyerine uyumlarının sağlanması gibi projelerde kullanılmak üzere²⁰⁸ 4857 sayılı İş Kanunu'nun 30 ve 101 inci maddelerinde yer alan hükümler doğrultusunda engelli ve eski hükümlü çalıştırmadığı için işverenlere kesilen para cezalarından* oluşturulan fondan da sağlanabilmektedir. Bu idari para cezalarını kullanmaya yetkili komisyonun çalışma esaslarının ve engellilerin ve eski hükümlülerin mesleki eğitim ve rehabilitasyonu ile kendi işlerini kurmaları, engellilerin işe yerleştirilmeleri, işe ve işyerine uyumlarının sağlanmasına yönelik projelerin hazırlanması, komisyona sunulması, değerlendirilmesi, uygulanması, izlenmesi ve denetlenmesine ilişkin usul ve esasların ayrıntılı olarak düzenlendiği yönetmelik²⁰⁹ ise 09.01.2014 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

İŞKUR yukarıda değinilen faaliyetlerin yanı sıra işgücü piyasasına girişte güçlük yaşayan kadınlar, gençler, uzun süreli işsizler, engelliler, eski hükümlüler, suça itilmiş bireyler, risk altındaki çocuklar gibi dezavantajlı gruplara meslek edindirerek istihdam edilmelerine yardımcı olmak amacıyla “Aktif İşgücü Hizmetleri Yönetmeliği Özel Politika ve Uygulamaların Geliştirilmesine İlişkin Usul ve Esaslar” çerçevesinde proje temelli aktif işgücü hizmetlerinin yürütülmesine yönelik faaliyetlerde bulunmaktadır.

²⁰⁷ **Aktif İşgücü Hizmetleri Yönetmeliği.**

²⁰⁸ **4857 Sayılı İş Kanunu**, RG. 10.6.2003-25134.

* Elli veya daha fazla işçi çalıştıran özel sektör işyerleri yüzde üç engelli, kamu işyerleri ise yüzde dört engelli ve yüzde iki eski hükümlü işçi çalıştırmakla yükümlüdür.

²⁰⁹ **Engelli ve Eski Hükümlü Çalıştırmayan İşverenlerden Tahsil Edilen İdari Para Cezalarını Kullanmaya Yetkili Komisyona Dair Yönetmelik**, RG. 9.1.2014-28877.

Tablo 4 : Yıllar İtibariyle Aktif İşgücü Hizmetleri

Kurs/Programlar	Kursiyer/Katılımcı Sayısı					
	2008	2009	2010	2011	2012	2013*
Mesleki Eğitim Kursları	23.708	160.568	144.913	131.737	195.993	114.584
İşbaşı Eğitim Programları	–	1.285	4.671	16.393	31.773	60.309
Girişimcilik Eğitim Programları	–	19	8.306	24.145	25.475	21.434
Çalışanların Mesleki Eğitimi	–	387	2.550	4.978	8.453	3.511
Toplum Yararına Programlar	–	44.628	42.066	64.085	191.998	181.900
Engellilere Yönelik Kurslar	4.177	2.619	3.638	4.240	6.272	5.310
Hükümlülere Yönelik Kurslar	3.647	4.082	5.243	4.218	4.483	1.523
Eski Hükümlülere Yönelik Kurslar	395	264	240	220	198	88
Genel Toplam	31.927	213.852	211.627	250.016	464.645	388.659

*Kasım ayı itibariyle

Kaynak: Türkiye İş Kurumu, **Aylık ve Yıllık İstatistik Bültenleri**.

MEB ve İŞKUR dışında yaygın mesleki eğitim faaliyetinde bulunan bir başka kamu kurumu KOSGEB'tir. KOSGEB KOBİ'lere yönelik eğitim ve danışmanlık hizmetleri ve desteği sağlayarak KOBİ'lerin kaliteli ve verimli mal ve hizmet üretmelerini temin ederek rekabet güçlerini yükseltmekte ve genel işletme geliştirme faaliyetlerini teşvik etmektedir.²¹⁰ KOSGEB'in "Genel Destek Programı" çerçevesinde KOBİ'lere sunduğu desteklerden biri olan "eğitim desteği" kapsamında işletmelere; genel yönetim, pazarlama yönetimi, üretim yönetimi, insan kaynakları yönetimi, mali işler ve finansman yönetimi, dış ticaret ve uluslararası mevzuat, bilgisayar ve bilgi teknolojileri, enerji teknolojileri, yeni teknik ve teknolojiler, yenilik, mesleki ve teknik eğitim, CE işareti, ürün belgelendirme ve çevre konularında alınacak eğitimlere destek sağlanmaktadır. Program süresince bir konu başlığı altında alınan eğitimler için 4.000 TL'ye kadar maddi destek sağlanmakta olup, desteğin üst limiti 10.000 TL'dir. KOSGEB ayrıca işletmelerin eğitim ihtiyaç ve talepleri doğrultusunda eğitim programları düzenlemektedir. Programa devam eden katılımcılara katılım belgesi ve katılımcıların eğitim sırasında edindikleri bilgi, beceri ve davranış değişikliklerinin ölçülmesi amacıyla test uygulandığı takdirde yüz üzerinden asgari yetmiş puan alan katılımcılara başarı belgesi verilmektedir.²¹¹

KOSGEB aynı zamanda girişimciliğin geliştirilmesine yönelik faaliyetler kapsamında TESK ile 9 Ekim 2012 tarihinde esnaf ve sanatkâr adaylarına girişimcilik eğitimleri verilmesi ve başarılı olan adayların desteklenmesi amacıyla "Girişimcilik Eğitimleri İşbirliği Protokolü" imzalamıştır. 2012 yılının başında ise Türkiye Küçük ve

²¹⁰ Genel Destek Programı, <http://www.kosgeb.gov.tr/Pages/UI/Destekler.aspx?ref=7>, (02.11.2013) ; <http://www.messegitim.com.tr/ti/579/0/>

²¹¹ <http://www.kosgeb.gov.tr/Pages/UI/Destekler.aspx?ref=7>

Orta Ölçekli İşletmeler, Serbest Meslek Mensupları ve Yöneticiler Vakfı (TOSYÖV) ile imzaladığı “Uygulamalı Girişimcilik Eğitimi İşbirliği Protokolü” çerçevesinde Türkiye’nin tüm il ve ilçelerinde uygulamalı girişimcilik eğitimleri düzenlenerek, eğitimlerden mezun olan ve kendi işini kuran girişimcilerin 27.000 TL geri ödemesiz, 70.000 TL geri ödemeli sıfır faizle üç yıl vadeli destekten oluşan “KOSGEB Yeni Girişimci Desteği”ne başvurabilmeleri sağlanmıştır.²¹² Bu protokoller kapsamında 81 ilde çeşitli kurum ve kuruluşlarla yapılan işbirliği çerçevesinde 1.822 uygulamalı girişimcilik eğitim programı düzenlenmiş olup, bu eğitimlerden 57.192 kişi yararlanmıştır.²¹³

Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı da yaygın mesleki eğitim faaliyetinde bulunan bir başka kamu kurumudur. Bilecik, Elazığ, Mersin (Silifke), Düzce, Kastamonu ve Sivas illerinde bulunan Bakanlığa bağlı el sanatları eğitim merkezleri, Bakanlıkça belirlenen ulusal tarım politikaları çerçevesinde kırsal alanda istihdamı ve ekonomik çeşitliliği geliştirici eğitim, öğretim ve tanıtım çalışmaları yapmak suretiyle yaygın mesleki eğitim faaliyetinde bulunmaktadır.²¹⁴ El sanatları eğitim merkezleri; halı-kilim dokuma, yöresel bez dokuma, ahşap oyma (mobilyacılık), taş işleme (mermer), dikiş-nakış, konfeksiyon, gümüş işleme ve restorasyon konularında hem parasız yatılı hem gündüzlü mesleki eğitim şeklinde faaliyet göstermektedir.²¹⁵ Kurslarda eğitim programı olarak; MEB tarafından hazırlanan veya el sanatları eğitim merkezi müdürlükleri ile HEM’lerce oluşturulan ortak komisyonlar tarafından hazırlanan ders programları uygulanmakta olup, kurs sonunda başarılı olan kursiyerlere kurs bitirme belgesi, başarısız olan kursiyerlere ise katılım belgesi verilmektedir.²¹⁶ Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı son yıllarda İŞKUR ile yaptığı işbirliği protokolleri çerçevesinde yaygın mesleki eğitim faaliyetlerini sürdürmekte olup, bu çerçevede süresi altı aya kadar olan kurslara katılan kursiyerler kurs süresince günlük

²¹² KOSGEB ile TOSYÖV girişimciler için bir araya geldi, http://www.tosyov.org.tr/index.php?option=com_content&view=article&id=469:kosgeb&catid=3:son-haberler&Itemid=129, (02.11.2013).

²¹³ Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı 2012 Yılı Faaliyet Raporu, <http://www.kosgeb.gov.tr/Pages/UI/Baskanligimiz.aspx?ref=23>, (02.11.2013).

²¹⁴ El Sanatları Eğitim Merkezleri, <http://www.tarim.gov.tr/Sayfalar///Icerikler.aspx?rid=352&NodeValue=352&KonuId=345&zGroup=0&ListName=Icerikler>, (03.11.2013).

²¹⁵ Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Eğitim Yayın ve Yayınlar Dairesi Başkanlığı’nın 01.08.2012 tarih ve 1068-2339 sayılı yazısı, http://www.adanatarim.gov.tr/Duyurular/images/el_sanatları_resmi_yazisi.pdf, (03.11.2013).

²¹⁶ El Sanatları Eğitim Merkezi Müdürlükleri Yönetmeliği, RG. 31.10.2012-28453.

harçlık ile genel sağlık sigortası ve iş kazası ve meslek hastalığı sigortası imkânlarından yararlanmaktadır.²¹⁷ 2013 yılında İŞKUR ve Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Eğitim Yayın ve Yayınlar Dairesi Başkanlığı ile Türkiye Ziraat Odaları Birliği arasında imzalanan “Aktif İşgücü Piyasası Programları İşbirliği Protokolü” çerçevesinde kabul edilen üç farklı projede* 335 kursiyerin on üç farklı ilde eğitim görmesi planlanmaktadır.

3.2 ÜNİVERSİTELER TARAFINDAN YÜRÜTÜLEN FAALİYETLER

Üniversiteler sürekli eğitim merkezleri aracılığıyla yaygın mesleki eğitim faaliyetlerini yürütmektedirler. Üniversitelerin ilgili kurum ve kuruluşlarla işbirliği çerçevesinde yürüttükleri yaygın mesleki eğitim faaliyetlerinin kurumsallaştırılması amacıyla kurulan sürekli eğitim merkezlerinin sayıları giderek artmaktadır. Bu merkezlerde değişik hedef gruplarına yönelik işletme, yöneticilik, dış ticaret, insan kaynakları, bilgisayar, teknik vb. alanlarda ücretli kurslar ve sertifika programları düzenlenmektedir.²¹⁸ Merkezlerde bireysel eğitimlerin yanı sıra kurumsal ve hizmet içi eğitimler de verilmektedir.

3.3 YEREL YÖNETİMLER TARAFINDAN YÜRÜTÜLEN FAALİYETLER

Belediyeler ve büyükşehir belediyeleri de düzenledikleri ücretsiz meslek edindirme kursları ile yaygın mesleki eğitim faaliyetinde bulunmaktadırlar.²¹⁹ 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu’nda “Büyükşehir ve ilçe belediyelerinin görev ve sorumlulukları” başlıklı 7 nci maddesinde sayılan görevler arasında “(...) meslek ve beceri kazandırma kursları açmak, işletmek veya işletmek, bu hizmetleri yürütürken üniversiteler, yüksek okullar, meslek liseleri, kamu kuruluşları ve sivil toplum örgütleri ile işbirliği yapmak” sayılmaktadır. Benzer şekilde 5393 sayılı Belediye Kanunu’nda “Belediyenin görev ve sorumlulukları” başlıklı 14 üncü maddesinde “(...) meslek ve beceri kazandırma (...) hizmetlerini yapar veya yaptırır. (...)”²²⁰ ifadesi yer almaktadır. Bu doğrultuda belediyeler ve büyükşehir belediyeleri kendi hizmet alanlarındaki

²¹⁷ http://www.adanatarim.gov.tr/Duyurular/images/el_sanatlari_resmi_yazisi.pdf

* Benim Mesleğim Budur Projesi, Sürü Yönetimi Elemanı Benim Projesi, Tarımsal Nüfus Gençleşiyor Projesi.

²¹⁸ <http://www.messegitim.com.tr/ti/579/0/>

²¹⁹ <http://www.messegitim.com.tr/ti/579/0/>

²²⁰ 5393 Sayılı Belediye Kanunu, RG. 13.7.2005-25874.

vatandaşlara yönelik mesleki eğitim faaliyetlerini yürütmektedirler.

Toplumda kültür, sanat ve estetik bilincini yaygınlaştırmak, kültürel zenginliklerin korunup geliştirilmesine katkıda bulunmak, kadınları yeni bilgi ve becerilerle donatarak meslek sahibi yapmak, aile ekonomilerini güçlendirmek, toplumda dayanışma ve güven duygusunu pekiştirmek, vb. amaçlarla 1994 yılında “ Her ev bir atölye olacak.” sloganıyla kurulan Ankara Büyükşehir Belediyesi’ne bağlı Belediye Meslek Edindirme Kursları (BELMEK), 2012-2013 kurs döneminde 6 ana merkez ve 160 kurs yerinde 439 usta öğretici ile 31 branşta meslek edindirme ve el becerileri kursları düzenlemiştir.²²¹ Kent halkını bilgi ve beceri sahibi yapmak, kentsel bütünleşmeyi sağlamak ve KOBİ’lerin ihtiyaç duyduğu işgücünü yetiştirmek amacıyla kurulan Belediye Teknik Eğitim Kursları (BELTEK)’nda ise eğitimler üçer aylık dönemler halinde verilmekte olup*, 10 ana bölüm** ve 139 branşta düzenlenen teknik eğitim kurslarından 1999 ile 2012 (Eylül sonu itibariyle) yılları arasında toplam 108.958 kişi yararlanmıştır.²²² Ankara Büyükşehir Belediyesi ile Gazi Üniversitesi işbirliğiyle 1999 yılında faaliyete geçirilen BELTEK, yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşları ile eğitim programlarının düzenlenmesini sağlayarak kamu, özel sektör ve üniversite işbirliğinin gelişmesine katkıda bulunmaktadır.²²³ Lise, yüksek öğretim öğrencileri, mezunlar, halen bir işte çalışanlar, emekliler, iş arayan kişiler gibi geniş bir profilin katılabildiği BELMEK ve BELTEK ücretsiz olup, kurs bitiminde MEB onaylı sertifika verilmektedir.²²⁴

İstanbuluların kişisel birikimlerini yükseltmek, mesleki ve sanatsal bilgilerini geliştirmek, gelir elde etmelerine katkıda bulunmak, istihdam edilebilirliklerini artırmak amacıyla 1996 yılında yaygın eğitim ilkeleriyle yürütülen bir yetişkin eğitimi organizasyonu olarak kurulan İstanbul Büyükşehir Belediyesi Sanat ve Meslek Eğitimi Kursları (İSMEK)’nda İstanbul Büyükşehir Belediyesi ile İstanbul Valiliği arasında

²²¹ Belediye Meslek Edindirme Kursları (BELMEK), <http://www.ankara.bel.tr/kulturel-hizmetler/belmek>, (05.11.2013).

* Yoğun talep olması nedeniyle bilgisayar işletmenliği, bilgisayar donanımı ve bakım onarımı ile web sayfa tasarımı kursları hızlandırılmış şekilde iki aylık dönemler halinde verilmektedir.

** Elektronik-Bilgisayar, Elektrik, Makina, Matbaa, Metal-Döküm-Model, Mobilya-Dekorasyon, Yapı, Genel Kurslar, Bilişim Teknolojileri ve Mesleki Eğitim.

²²² Belediye Teknik Eğitim Kursları, <http://www.ankara.bel.tr/kulturel-hizmetler/beltek>, (06.11.2013).

²²³ Gazi Üniversitesi-Ankara Büyükşehir Belediyesi Teknik Eğitim Kursları (BELTEK), <http://www.beltek.gazi.edu.tr/?sayfa/index/7>, (06.11.2013).

²²⁴ İnternet Haber- Bedava Kurslar İş Sahibi Yapıyor, <http://www.beltek.gazi.edu.tr/?basin/index/4>, (06.11.2013).

imzalanan protokol çerçevesinde MEB Yaygın Eğitim Kurumları Yönetmeliği esaslarına göre eğitim verilmektedir.²²⁵ Eğitimlerin ücretsiz olduğu ve eğitim verilen branşların kursiyerlerden gelen taleplere göre belirlendiği İSMEK'in hedef kitlesini ev kadınları, genç kızlar ve erkekler, işsizler, halen bir işte çalışanlar, okuma yazma bilmeyenler, özürlüler, mahkûmlar, yaşlılar, emekliler, vb. toplumun her kesiminden insanlar oluşturmaktadır.²²⁶ “Branşın kredisini dolduran ve başarılı olan kursiyerlere MEB onaylı kurs bitirme sertifikası, derslere devam eden ancak yeterli başarı gösteremeyen kursiyerlere de kurs katılım belgesi verilmektedir.”²²⁷ İSMEK tarafından son yıllarda yürütülen bir proje olan “Uygulama Merkezi”nde İSMEK kurs merkezlerinden uygulamalı sınavla alınan kursiyerler bir yıl boyunca ileri düzeyde eğitim aldıktan sonra çeşitli kişi, kurum ve kuruluşlardan gelen siparişleri hazırlayarak maddi kazanç elde etmektedirler.²²⁸ Bu şekilde kursiyerlere iş hayatına katılma imkânı sunulurken kursiyerlerin işgücü piyasasına girmeleri kolaylaştırılmaktadır. Öte yandan, İSMEK'in yetişkin eğitimi alanında yürüttüğü mesleki eğitim faaliyetleri İslam ülkelerinin dikkatini çekmiş ve bu doğrultuda İslam Ülkeleri İstatistik, Ekonomik, Sosyal Araştırma ve Eğitim Merkezi (SESRIC) ile İSMEK arasında gerçekleştirilen işbirliği kapsamında İSMEK modelinin üye ülkelerde* uygulanarak benzer eğitim merkezlerinin açılması ve bu merkezlerde eğitim verebilecek eğiticilerin eğitilmesi amacı ile İSMEK Usta Eğitimi Programı başlatılmıştır.²²⁹

Belediyelerin yürüttükleri yaygın mesleki eğitim faaliyetlerine değinilirken Beyoğlu Belediyesi'ne ayrı bir parantez açılması gerekmektedir. Beyoğlu Belediyesi; İŞKUR, Beyoğlu Kaymakamlığı, İl Milli Eğitim Müdürlüğü, Doors Akademi, Empatik İnsan Kaynakları ve Beyoğlu'nda faaliyet gösteren işletmelerin işbirliği ile oluşturduğu “Beyoğlu Yerinde İstihdam Modeli” ile Beyoğlu İstihdam Merkezi (BEY-İM) iş arayanlar ve işverenleri buluşturmakta ve Beyoğlu'nda faaliyet gösteren firmaların işgücü taleplerini yine Beyoğlu'nda ikamet eden iş arayanlardan karşılamalarını

²²⁵ İstanbul Büyükşehir Belediyesi Sanat ve Meslek Eğitimi Kursları, <http://ismek.ibb.gov.tr/ismek-el-sanatlari-kurslari/webedition/File/ekitap/ismekkatalogweb.pdf>, (06.11.2013).

²²⁶ <http://ismek.ibb.gov.tr/ismek-el-sanatlari-kurslari/webedition/File/ekitap/ismekkatalogweb.pdf>

²²⁷ <http://ismek.ibb.gov.tr/ismek-el-sanatlari-kurslari/webedition/File/ekitap/ismekkatalogweb.pdf>

²²⁸ <http://ismek.ibb.gov.tr/ismek-el-sanatlari-kurslari/webedition/File/ekitap/ismekkatalogweb.pdf>

* İslam İşbirliği Teşkilatı'na üye ülkeler.

²²⁹ Eryetli, Hüseyin Hakan; “İslam Ülkelerinde Mesleki Eğitim ve İSMEK-SESRIC İşbirliği”, <http://ismek.ibb.gov.tr/sempozyum/sunumlar/huseyinhaneryetli.pdf>, (06.11.2013).

sağlamaktadır.²³⁰ Bu model ile sadece Beyoğlu’nda ikamet eden iş arayanlara değil, Beyoğlu’nda faaliyet gösteren işletmelere de ücretsiz insan kaynakları, danışmanlık ve rehberlik hizmetleri sunulmaktadır.²³¹ Aynı zamanda istihdam edilme düzeyi düşük olan kesimlerden engellilere, ev kadınlarına, genç yaşta emekli olan kişilere, şehit yakınlarına, gazilere ve yakınlarına yarı zamanlı çalışma veya staj imkânı sunularak öncelik tanınmaktadır.²³² Beyoğlu Belediyesi’nin geliştirdiği bu model Türkiye’de belediyecilik anlayışına yeni bir vizyon kazandırmıştır.

3.4 MESLEK KURULUŞLARI TARAFINDAN YÜRÜTÜLEN FAALİYETLER

Meslek kuruluşları, üyelerine ve üye işyerlerinde çalışan kişilere yönelik sundukları hizmetler yönüyle yaygın mesleki eğitimde rol oynayan aktörler arasındadır.²³³ “(...) Belli bir mesleğe mensup olanların müşterek ihtiyaçlarını karşılamak, mesleki faaliyetlerini kolaylaştırmak, mesleğin genel menfaatlere uygun olarak gelişmesini sağlamak, (...) üzere meslek disiplini ve ahlâkını korumak (...)”²³⁴ amacıyla kanunla kurulan meslek kuruluşlarının yaygın mesleki eğitim faaliyetleri konusunda gösterilebilecek en önemli örnek TESK’in sunduğu çıraklık eğitimi hizmetleridir.²³⁵ TESK, 1991 yılında çıkarılan 3741 sayılı Kanun²³⁶ ile mesleki eğitim konusunda, özellikle 3308 sayılı Kanun çerçevesinde yürütülen çıraklık eğitim sisteminin işletmelerde verilen beceri eğitiminin planlanması, yürütülmesi, değerlendirilmesi ve denetlenmesinde MEB ile sıkı bir işbirliği içine girmiştir.²³⁷ Bu çerçevede TESK’in çıraklık eğitim sistemine sağladığı önemli desteklerden biri

²³⁰ Yerinde istihdamda Beyoğlu modeli,

http://www.beyogluistihdam.com/kariyer_merkezi/detayNew.aspx?SectionID=kmnBz7YCWkHDqaAk rJ284w%3d%3d&ContentId=cNbXL9nZ7otCgd4yiTywkw%3d%3d, (06.11.2013).

²³¹ İşverenler gelsin,

http://www.beyogluistihdam.com/kariyer_merkezi/detayNew.aspx?SectionID=IdPu%2fkxDTHAN79ENtiNHuA%3d%3d&ContentId=RamwgJhv%2fRuzi8PhtnSgLA%3d%3d, (06.11.2013).

²³² Dezavantajlılar daha avantajlı,

http://www.beyogluistihdam.com/kariyer_merkezi/detayNew.aspx?SectionID=lvS9vO9Cf3XgPSDVZ8NVDA%3d%3d&ContentId=5NrEKhAdJ29y0YmEVOpfIA%3d%3d, (06.11.2013).

²³³ Akpınar; Hakan Ercan; a.g.e, s.108.

²³⁴ Türkiye Cumhuriyeti Anayasası

²³⁵ <http://www.messegitim.com.tr/ti/579/0/>

²³⁶ 507 Sayılı Esnaf ve Küçük Sanatkarlar Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi ve Bu Kanuna Bazı Maddeler Eklenmesi Hakkında Kanun.

²³⁷ METEM’lerin Kurulmasında ve İşletilmesinde Hangi Kurum ve Kuruluşlarla İşbirliği Yapılmaktadır?, <http://www.tesk.org.tr/yayin/76/cevap21.php>, (10.11.2013).

işletmeler üstü eğitim merkezleri* olmuştur.²³⁸ 2005 yılında yürürlüğe giren Esnaf ve Sanatkarlar Meslek Kuruluşları Kanunu ile de bu yapılanma korunmuştur. İşletmeler üstü eğitim merkezleri ya da bir başka adıyla mesleki eğitim ve teknoloji merkezleri (METEM), 3308 sayılı Kanun çerçevesinde yürütülen çıraklık eğitiminin işletmelerde yapılan pratik bölümünün desteklenmesi ve geliştirilmesi başta olmak üzere esnaf ve sanatkârların ve yanlarında çalışanların mesleki gelişimlerini ve yeni teknolojilere uyumlarını sağlama amacıyla kurulmuştur.²³⁹ Özellikle çırakların beceri eğitimi yaptıkları işyerlerinin alt yapılarının yetersiz olmasından dolayı pratik eğitimde eksik kalınan kısımların tamamlanması amacıyla başta Almanya olmak üzere yabancı ülkelerin deneyimlerinden yararlanılarak oluşturulan METEM’lerde yapılan çalışmalar ile; aday çırak, çırak ve kalfaların beceri eğitimlerinin sistemli bir şekilde yürütülmesi ve yaygınlaştırılması, teorik eğitim ile pratik eğitimin birbirini tamamlayacak şekilde planlanması ve yürütülmesi, teknolojide meydana gelen güncel gelişmeler hakkında esnaf ve sanatkârların bilgilendirilmesi hedeflenmektedir.²⁴⁰ Bu hedeflere ulaşma adına METEM’lerde “yeni mesleklerde işletmeler üstü pratik eğitim, usta öğreticilik eğitimi, esnaf ve sanatkârlara yönelik ileri meslek kursları, çıraklık eğitimine başlayacaklar için mesleğe yöneltme ve danışmanlık hizmetleri, (...) esnaf ve sanatkâr kuruluşlarında görevli personelin hizmet içi eğitimi hizmeti, yeni teknolojilerin esnaf ve sanatkârlara ulaştırılmasına yönelik yayınlar”²⁴¹ sunulmaktadır. Esnaf ve sanatkârların mesleki eğitim faaliyetlerini desteklemek amacıyla kurulan²⁴² Mesleki Eğitim Fonu METEM’lerin kurulması ve işletilmesinde büyük bir paya sahiptir. Ayrıca işletmelerde verilen beceri eğitimini denetlemek ve bu konuda işyerlerine danışmanlık yapmak amacıyla birlikler ve odalar bünyesinde işyeri denetleme ve danışmanlık grupları (İDDG) oluşturulmuştur.²⁴³ Denetimden çok danışmanlık yönünde hizmetlerde bulunan İDDG’ler, işletmelerce etkin ve verimli bir beceri eğitimin gerçekleştirilebilmesi için

* İlk işletmeler üstü eğitim uygulaması “Türk-Alman Mesleki Eğitim Merkezi (TAMEM) Projesi” kapsamında 1983 yılında MEB ile Türk-Alman Ekonomik İşbirliği Kurumu arasında imzalanan protokol çerçevesinde gerçekleştirilmiştir. Bkz. Karaman, Adil; “Türkiye’de Meslek Eğitimine Yönelik Ortak Faaliyetler”, <http://www.journals.istanbul.edu.tr/tr/index.php/sosyalsiyaset/article/viewFile/13406/12629>, (29.12.2013).

²³⁸ Akpınar; Hakan Ercan; **a.g.e.**, s.85.

²³⁹ TESK’in Mesleki Eğitim Çalışmaları, <http://www.tesk.org.tr/tr/calisma/egitim/islet.php>, (10.11.2013).

²⁴⁰ <http://www.tesk.org.tr/tr/calisma/egitim/islet.php>

²⁴¹ <http://www.tesk.org.tr/tr/calisma/egitim/islet.php>

²⁴² **Esnaf ve Sanatkarlar Meslek Kuruluşları Kanunu.**

²⁴³ TESK’in Mesleki Eğitim Çalışmaları Denetim İDDG’ler, <http://www.tesk.org.tr/tr/calisma/egitim/iddg.php>, (28.12.2013).

gerekli eksikliklerin tamamlanması yönünde yol gösterici bir işleve sahiptir.²⁴⁴

TESK, METEM'lerin idaresi ve mesleki eğitim konusunda MEB'in yanı sıra Mesleki Eğitim ve Küçük Sanayii Destekleme Vakfı (MEKSA Vakfı) ile de işbirliği içerisinde. METEM'lerin kurulup yaygınlaşması konusunda büyük destekleri olan MEKSA Vakfı, esnaf ve sanatkâr teşkilatları ile işbirliği içerisinde birçok meslek dalında eğitim vermektedir. METEM'lerin kurulması ve işletilmesi aşamasında hem arsa ve bina temini hem de maddi kaynak açısından devletin katkısı bulunmakta olup, eğitici personelin temini ve eğitim programlarının hazırlanması konularında MEB'den destek alınmaktadır.²⁴⁵

Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB)'nin bünyesinde bulunan İstanbul Ticaret Odası (İTO)'nın 2004 yılında kurduğu İstanbul Ticaret Odası Mesleki Eğitim Merkezi (İTOMEM), meslek kuruluşlarının yaygın mesleki eğitim faaliyetlerine bir başka örnektir. İTO üyelerinin nitelikli eleman ihtiyacını karşılamak amacıyla Mesleki Eğitim Merkezi'nde çeşitli mesleklerde mesleki eğitim kursları ve sertifika eğitim programları düzenlemektedir.²⁴⁶ Ayrıca 2007 yılında İTO, İstanbul İl Özel İdaresi, İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü ve İstanbul İŞKUR İl Müdürlüğü işbirliği ile başlatılan ve Dünya Odalar Yarışması'nda "En İyi Kurumsal Sosyal Sorumluluk" kategorisinde dünyanın en iyi projesi seçilen Özel İdare Mesleki Eğitim Kursları (ÖZİMEK) Projesi ile istihdamın artırılması, geliştirilmesi ve işsizliğin azaltılmasına yardımcı olmak ve bu doğrultuda nitelikli ara eleman yetiştirmek amacıyla işsizlere ve çalışanlara meslek edindirme, geliştirme ve değiştirme kursları verilmiştir.²⁴⁷ İşsizlerin işgücü piyasasına girişlerini kolaylaştırma, çalışanların ise çalışmakta oldukları sektördeki yeni teknolojiye uyumlarını sağlayarak mesleki gelişimlerine katkı sağlama amacıyla yola çıkılan projede İTO kendi bünyesinde oluşturduğu "İnsan Kaynakları Borsası" ile oda üyesi işverenlerin eleman alırken proje kapsamında mezun olmuş

²⁴⁴ **Pratik Eğitimin Verileceği İşyerleri ve Bunların Denetimine İlişkin Yönetmelik**, RG. 29.1.2008-26771.

²⁴⁵ <http://www.tesk.org.tr/tr/calisma/egitim/islet.php>

²⁴⁶ İTOMEM İstanbul Ticaret Odası Mesleki Eğitim Merkezi, [http://www.ito.org.tr/wps/portal!/ut/p/c4/04_SB8K8xLLM9MSSzPy8xBz9CP0os3iDgCBzUzcPIwN_NxNHA08L5xAjF0dvAwN3U_2CbEdFAPSUuBw!/,](http://www.ito.org.tr/wps/portal!/ut/p/c4/04_SB8K8xLLM9MSSzPy8xBz9CP0os3iDgCBzUzcPIwN_NxNHA08L5xAjF0dvAwN3U_2CbEdFAPSUuBw!/) (13.11.2013).

²⁴⁷ İstanbul Ticaret Odası, [http://tr.wikipedia.org/wiki/%C4%B0stanbul_Ticaret_Odas%C4%B1,](http://tr.wikipedia.org/wiki/%C4%B0stanbul_Ticaret_Odas%C4%B1) (13.11.2013).

kursiyerlere öncelik vermesi sağlanmıştır.²⁴⁸

3.5 SİVİL TOPLUM KURULUŞLARI TARAFINDAN YÜRÜTÜLEN FAALİYETLER

Sivil toplum kuruluşları tarafından gerçekleştirilen yaygın mesleki eğitim faaliyetlerine işgücü piyasasının ihtiyaçları ile uyumlu uygulamalı bir mesleki eğitim modelinin benimsenmesi ve yaygınlaşması sonucu yetiştirilen nitelikli işgücü ile iş hayatına destek vermeyi amaçlayan, 1985 yılında kamuya yararlı bir vakıf olarak kurulan MEKSA Vakfı örnek olarak gösterilebilir.²⁴⁹ TESK, TOBB, Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu (TİSK), MEB ve İŞKUR'un kurucusu olduğu MEKSA Vakfı²⁵⁰, nda on bir ilde* bulunan eğitim merkezlerinde yirmiden fazla meslek dalında eğitim verilmektedir.²⁵¹ Ayrıca 1991 yılında kurulan Kredi Garanti Fonu'nun ortakları arasında yer alan MEKSA Vakfı, kendi işini kurmak isteyenlere girişimcilik eğitimleri vermekte²⁵², 1993 yılında kurduğu FORUM Fuarcılık ve Geliştirme A.Ş. ile de KOBİ'lerin ihracatta bulunmalarını ve özellikle ulusal ve uluslararası fuarlara katılmalarını teşvik etmektedir.²⁵³ MEKSA Vakfı'nın yanı sıra Bursa Eğitimi Geliştirme Vakfı (BEGEV)**, Bursa Coşkunöz Eğitim Vakfı ve Elginkan Vakfı yürüttükleri çalışmalar ile yaygın mesleki eğitimde önemli rol oynamaktadırlar.

3.6 SENDİKALAR TARAFINDAN YÜRÜTÜLEN FAALİYETLER

1986 yılında Türkiye Metal Sanayicileri Sendikası (MESS) öncülüğünde kurulan MESS Eğitim Vakfı sendikaların yürüttükleri yaygın mesleki eğitim faaliyetlerine örnek olarak gösterilebilir.²⁵⁴ MESS Eğitim Vakfı sadece üyelerine değil, sanayi ve hizmet sektöründe faaliyet gösteren yerli ve yabancı firmalara, başta işçi ve işveren kuruluşları

²⁴⁸ http://tr.wikipedia.org/wiki/%C4%B0stanbul_Ticaret_Odas%C4%B1

²⁴⁹ Mesleki Eğitim ve Küçük Sanayii Destekleme Vakfı Hakkımızda, <http://www.meksa.org.tr/tr/index.php?p=hakkimizda>, (16.11.2013).

²⁵⁰ Kurnaz; **a.g.e.**, s.113.

* Ankara, Bursa-Gemlik, Antalya, Adana, Diyarbakır, Gaziantep, İstanbul, Osmaniye, Şanlıurfa, Zonguldak, Kahramanmaraş.

²⁵¹ <http://www.meksa.org.tr/tr/index.php?p=hakkimizda>

²⁵² SODES 2012 Kapsamında Altın Bilezik Kazandırıyor, Yeni Girişimciler Yetiştiriyoruz Projesi, <http://www.meksa.org.tr/tr/index.php?p=sodes-2012-kapsaminda-altin-bilezik-kazandiriyor,-yeni-girisimciler-yetistiriyoruz-projesi>, (16.11.2013).

²⁵³ <http://www.meksa.org.tr/tr/index.php?p=hakkimizda>

** BEGEV 2009 yılında yerini Bursa Ticaret ve Sanayi Odası tarafından kurulan Bursa Ticaret ve Sanayi Odası Eğitim Vakfı (BUTGEM)'na bırakmıştır.

²⁵⁴ MESS Eğitim Vakfı Hakkımızda, <http://www.messegitim.com.tr/ti/291/0/Hakkimizda>, (17.11.2013).

olmak üzere sivil toplum kuruluşlarına ve çalışanlara mesleki eğitim ve danışmanlık hizmeti sunmaktadır.²⁵⁵ Vakıf kuruluşundan günümüze istihdam edilmiş işgücüne yönelik eğitim programları üzerine yoğunlaşmakta²⁵⁶, Türk sanayi ve hizmet sektörünün verimliliğini ve etkinliğini artırarak ekonominin rekabet gücünün artırılmasına katkıda bulunmayı amaçlamaktadır.²⁵⁷ Ayrıca 2004 yılında MESS ile Almanya İş Düzenleme, İşletme Organizasyonu ve İş Geliştirme Birliği (REFA) arasında imzalanan protokol çerçevesinde yürütülen İş Sistemi ve Süreç Düzenleme ile Süreç Verileri Yönetimi eğitimlerinden oluşan REFA-Temel Düzey İş Organizasyonu eğitim programları;²⁵⁸ hem nitelikli işgücünün yetiştirilmesine hem de eğitim ve danışmanlık hizmetleriyle üretim, lojistik ve hizmet sektörlerinde faaliyet gösteren kurum ve kuruluşların verimlilik ve performanslarının gelişimine ve çalışma koşullarının iyileştirilmesine katkı sağlamaktadır.²⁵⁹

Türkiye İnşaat Sanayicileri İşveren Sendikası (İNTES) ile Türkiye Yol Yapı İnşaat İşçileri Sendikası (YOL-İŞ) tarafından kurulan YOL-İŞ – İNTES Türkiye Eğitim Şantiyesi işçi ve işveren sendikalarının inşaat sektöründe işgücünün eğitimi ve istihdamı sorununa getirdikleri çözüm arayışının bir ürünü olarak 2005 yılından beri faaliyet göstermektedir.²⁶⁰ Sadece üye kurum ve kişilere değil, tüm inşaat sektörüne hizmet eden ve kâr amacı gütmeyen²⁶¹ Türkiye Eğitim Şantiyesi'nin amacı, inşaat sektörünün nitelikli işgücü ihtiyacını karşılamak ve sektörde çalışanların ve sektöre girecek kişilerin niteliklerinin tespiti ve sertifikasyonudur.²⁶² Türkiye Eğitim Şantiyesi'nin hedef kitlesi ise hâlihazırda inşaat sektöründe çalışanlar, bu sektörde çalışmak isteyen kişiler ile çeşitli sebeplerle işini değiştirmek isteyenlerdir. Eğitim verilecek meslekler ve eğitim konuları inşaat sektöründe faaliyet gösteren firmalar arasında yapılan anket çalışmaları sonucunda belirlenmekte olup sektörün eğitim ihtiyacı takip edilerek, işgücü piyasası

²⁵⁵ <http://www.messegitim.com.tr/ti/291/0/Hakkimizda>

²⁵⁶ http://erg.sabanciuniv.edu/sites/erg.sabanciuniv.edu/files/Meslek%20Raporu_Poilitika%20Analizi%20ve%20%C3%96neriler_0.pdf

²⁵⁷ MESS Eğitim Vakfı Başkanın Mesajı, <http://www.messegitim.com.tr/ti/290/0/Baskanin-Mesaji>, (17.11.2013)

²⁵⁸ Bkz. REFA nedir?, <http://mess.org.tr/messrefa/ti.asp?eid=4313&icid=0>, (17.11.2013); MESS REFA=İhtiyaç Odaklı Eğitim, <http://www.mess.org.tr/content/MESSREFA.pdf>, (17.11.2013).

²⁵⁹ MESS-REFA İşbirliği, <http://mess.org.tr/ti.asp?eid=160&icid=160>, (17.11.2013).

²⁶⁰ YOL-İŞ/İNTES Türkiye Eğitim Şantiyesi Kuruldu, <http://www.intes.org.tr/ti/240/0/YOL-IS-/INTES-TURKIYE-EGITIM-SANTIYESI-KURULDU>, (17.11.2013).

²⁶¹ Türkiye Eğitim Şantiyesi (TES) Tüzel Kişiliğini Kazandı, www.intes.org.tr/content/file/EgitimSantiyesi/tes_haber.doc, (17.11.2013).

²⁶² http://erg.sabanciuniv.edu/sites/erg.sabanciuniv.edu/files/Meslek%20Raporu_Poilitika%20Analizi%20ve%20%C3%96neriler_0.pdf

ihtiyaçlarına uygun olarak müfredat sürekli geliştirilmektedir.²⁶³

3.7 ÖZEL KURULUŞLAR TARAFINDAN YÜRÜTÜLEN FAALİYETLER

Dünyanın önde gelen beyaz eşya üreticilerinden BSH Ev Aletleri Sanayi ve Ticaret A.Ş.'nin 2000 yılında kurmuş olduğu BSH Meslek Eğitim Merkezi, özel sektörün mesleki eğitim konusunda inisiyatif alarak Çerkezköy, Çorlu ve Saray ilçelerinde örgün eğitim sistemi dışında kalmış gençlere yaygın mesleki eğitim hizmeti sunduğu bir sosyal sorumluluk projesidir.²⁶⁴ Bilgisayarlı makine imalatı ile endüstriyel bakım onarım dallarında eğitim verilen BSH Meslek Eğitim Merkezi programına katılmak isteyen kişiler ile üç yıllık bir eğitim sözleşmesi imzalanmaktadır.²⁶⁵ Haftalık eğitimin üç günü BSH Meslek Eğitim Merkezi'nde uygulama, iki günü Çerkezköy Halit Narin Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi'nin BSH bünyesinde faaliyet gösteren İkili Mesleki Eğitim Merkezi'nde teorik eğitim şeklinde verilmektedir.²⁶⁶ Okul-sanayi işbirliği ile geniş tabanlı bir mesleki eğitim sistemi çerçevesinde gerçekleştirilen²⁶⁷ üç yıllık eğitim programından başarılı olarak mezun olanlara kalfalık belgesi verilmektedir.²⁶⁸ Mezuniyet sonrası kişiler açık öğretim lisesi aracılığıyla bazı fark derslerini tamamlayarak lise diploması alabilmekte ve üniversite eğitimine devam edebilmektedir.²⁶⁹ Aynı zamanda BSH Ev Aletleri Sanayi ve Ticaret A.Ş. de eğitim dönemi boyunca sergilenen performans, başarı ve davranışları dikkate alarak mezun kişileri şirketin farklı departmanlarında istihdam etmektedir.²⁷⁰

MNG Holding'in kendi bünyesinde yer alan World Of Wonders grubu otellerine nitelikli işgücü yetiştirme amacıyla 2002 yılında Antalya'da açtığı MNG Uygulamalı Turizm ve Otelcilik Eğitim Merkezi de özel sektör tarafından yaygın mesleki eğitim

²⁶³ http://www.intes.org.tr/ti/240/0/YOL-IS-/-INTES-TURKIYE-EGITIM-SANTIYESI-KURULDU;http://erg.sabanciuniv.edu/sites/erg.sabanciuniv.edu/files/Meslek%20Raporu_Poilitika%20Analizi%20ve%20%C3%96neriler_0.pdf.

²⁶⁴ BSH Meslek Eğitim Merkezi (MEM), <http://www.bsh-group.com.tr/page.aspx?id=126>, (20.11.2013).

²⁶⁵ <http://www.bsh-group.com.tr/page.aspx?id=126>

²⁶⁶ http://erg.sabanciuniv.edu/sites/erg.sabanciuniv.edu/files/Meslek%20Raporu_Poilitika%20Analizi%20ve%20%C3%96neriler_0.pdf

²⁶⁷ BSH Türkiye, mesleki eğitim fırsatı sunuyor, <http://blog.bshgroup.com.tr/BSHDunyasi/SosyalSorumlulukDetay.aspx?ID=49>, (20.11.2013).

²⁶⁸ <http://www.bsh-group.com.tr/page.aspx?id=126>

²⁶⁹ BSH MEM ile ilgili Sık Sorulan Sorular, <http://www.bsh-group.com.tr/page.aspx?id=135>, (20.11.2013).

²⁷⁰ <http://www.bsh-group.com.tr/page.aspx?id=135>

kapsamında gerçekleştirilen faaliyetlere örnek olarak gösterilebilmektedir. Eğitim merkezinin hedef kitlesini en az lise mezunu iş arayan kişiler oluşturmakta olup, staj dâhil bir yıl süren eğitim süresince servis, mutfak, ön büro ve kat hizmetleri alanlarında teorik ve pratik eğitimler verilmektedir. Eğitim programına katılanların eğitim, ulaşım, üniforma ve yemek giderleri MNG Eğitim Merkezi tarafından karşılanmakta olup, programdan başarıyla mezun olarak sertifikalarını alan kişiler World Of Wonders grubu otellerinde istihdam edilmektedir.²⁷¹

Sütaş Süt Ürünleri A.Ş. 1996 yılında Uludağ Üniversitesi ile imzaladığı işbirliği protokolü çerçevesinde üniversiteye bağlı Karacabey Meslek Yüksekokulu Hayvancılık Bölümü öğrencilerine uygulamalı eğitim imkânı sağlaması ile başlayan mesleki eğitim hizmetlerini Aksaray Üniversitesi ve Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı ile gerçekleştirdiği işbirliği ile geniş bir alana yaymayı başarmıştır. Sığır yetiştiricileri, yetiştirici eş ve çocukları, hayvan bakıcıları, ara elemanlar ve sözleşmeli üreticilere yönelik Sütaş'ın Karacabey ve Aksaray'daki Süt Hayvancılığı Eğitim Merkezleri'nde dörder günlük teorik ve uygulamalı eğitimler düzenlenmekte ve eğitimde başarılı olanlara Bakanlık onaylı eğitim katılım belgesi verilmektedir. Ayrıca süt hayvancılığı konusunda yatırım yapmak isteyenlere danışmanlık hizmetleri verilmekte ve bu alandaki girişimci adaylarına yönelik süt hayvancılığı yatırımcı eğitimleri düzenlenmektedir.²⁷²

Özel kuruluşların yaygın mesleki eğitim kapsamında yürüttükleri yukarıda bazı örneklerine değinilen faaliyetlerin yanı sıra, 5580 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu'na dayanılarak kurulan özel öğretim kurumları da MEB tarafından onaylanan eğitim programları çerçevesinde ülke genelinde geçerli MEB onaylı sertifika vermek suretiyle yaygın mesleki eğitim faaliyetinde bulunmaktadır. Bazı özel öğretim kurumları ise MEB onayına gerek olmaksızın hukuk, bilişim, organizasyon, denetim, güvenlik, iletişim vb. alanlarda hizmet içi eğitim ve danışmanlık hizmeti sunmaktadır.²⁷³

²⁷¹http://erg.sabanciuniv.edu/sites/erg.sabanciuniv.edu/files/Meslek%20Raporu_Politika%20Analizi%20ve%20%C3%96neriler_0.pdf

²⁷²Uygulamalı Eğitim Merkezleri, <http://www.sutas.com.tr/tr/Sayfa/uygulamali-egitim-merkezleri/7a>, (08.01.2014); Sütaş Süt Hayvancılığı Eğitim Merkezi 6.000'inci Mezununu Verdi!, <http://www.kurumsalhaberler.com/sutas/bultenler/sutas-sut-hayvanciligi-egitim-merkezi-6000inci-mezununu-verdi>, (08.01.2014).

²⁷³<http://www.messegitim.com.tr/ti/579/0/>

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ALMANYA VE HOLLANDA'DA UYGULANAN MESLEKİ EĞİTİM SİSTEMLERİ

4.1 ALMANYA'DA UYGULANAN MESLEKİ EĞİTİM SİSTEMİ

Almanya federal bir yapıya sahip olup on altı eyaletten oluşmaktadır. Federal Anayasada (Grundgesetz) federal yapının ilkeleri ve bu yapı içerisinde federal devletin ve eyaletlerin yetki ve sorumluluk alanları belirlenmiştir.²⁷⁴ Almanya'da eğitim sistemi devletin federal yapısı tarafından düzenlenmektedir. Anayasaya göre eğitim mevzuatının oluşturulması ve yönetimi eyaletlerin (Länder) sorumluluğundadır.²⁷⁵ Bu nedenle okul sistemleri açısından eyaletler arasında farklılıklar oluşabilmektedir.²⁷⁶ Federal devletin eğitim alanındaki sorumlulukları ise Anayasada tanımlanmış olup, eğitim politikası ve planlamasına ilişkin yetki ve sorumluluk federal devlet ile eyaletler arasında paylaştırılmıştır.²⁷⁷

Alman eğitim sisteminin genel amacı, herkese eşit eğitim fırsatının sağlanması, ders araç/gereçlerinin ücretsiz olarak sunulması, ulusal ve uluslararası eğitimde üst düzeyde eğitim fırsatının sağlanmasıdır.²⁷⁸

Almanya'da zorunlu eğitim kural olarak en az dokuz yıldır ve altı yaşından itibaren başlayan zorunlu eğitim süreci dokuzuncu sınıfın tamamlanması ile sona erer. Ancak eyaletler arasındaki farklı uygulamalardan kaynaklanan nedenlerle Berlin, Brandenburg, Bremen ve Kuzey Ren-Vestfalya eyaletlerinde bu süre on yıldır.²⁷⁹

Zorunlu eğitim dört yıl süren ilkökul (Grundschule) ile başlar.* İlkokulun son sınıfında tüm öğrenciler bir seçime tabi tutulur.²⁸⁰ Kişilik, eğilim, yetenek, başarı vb.

²⁷⁴ Altın, Recep; Özlem Kaya; **Gelişmiş Ülkelerin Eğitim ve Eğitim Yönetim Sistemleri**, Milli Eğitim Bakanlığı Projeler Koordinasyon Merkezi Başkanlığı, 1.Baskı, Ankara 2010, s.30.

²⁷⁵ Avrupa'daki Eğitim Sistemleri Üzerine Özet Belgeler Almanya, <http://sgb.meb.gov.tr/eurydice/index.htm>, (21.11.2013).

²⁷⁶ Alman Okul Sistemi, <http://www.integration-in-deutschland.net/index.php?id=60&L=1>, (30.01.2013).

²⁷⁷ <http://sgb.meb.gov.tr/eurydice/index.htm>

²⁷⁸ Altın; Özlem Kaya; **a.g.e.**, s.32.

²⁷⁹ Almanya'da Meslek Eğitimi, http://www.tamvakfi.de/downloads/sonderbeilage_jan2012.pdf, (21.11.2013).

* Berlin ve Brandenburg eyaletlerinde ilkökul altı yıldır.

²⁸⁰ Almanya'da Lise (Gymnasium – Realschule – Gesamtschule – Hauptschule), <http://www.turkstudent.net/art/3790>, (30.01.2013).

kriterlere göre sınıf öğretmeni ve okul yöneticisi tarafından yapılan değerlendirme ile öğrencinin gideceği okul belirlenir.²⁸¹ İlkokuldan sonra öğrencilerin gidebileceği, eğitimin zorluk derecesi ve türüne göre farklılık gösteren dört okul tipi vardır.²⁸² Bunlar temel ilköğretim okulu (Hauptschule), ortaöğretim okulu (Realschule), lise (Gymnasium) ve birleşik okul (Gesamtschule)dur. “Öğrencilerin başarı düzeylerine göre benzerlik gösteren bu okul türleri arasında, yalnızca birleşik okullar (Gesamtschulen) farklı seviyelerden öğrencileri bir araya getirmektedir.”²⁸³ Diğer üç okul türünün program ve uygulamalarını içerdiği için çok programlı okul olarak da adlandırılmaktadır.²⁸⁴

Bulunduğu eyalete göre dokuzuncu veya onuncu sınıfın bitirilmesiyle tamamlanan temel ilköğretim okulundaki eğitimin yoğunluğu, diğer okul türlerine göre daha azdır. Bu okulu bitirenlere temel ilköğretim diploması (Hauptschulabschluss) verilmekte olup, bu diplomaya sahip olan herkes meslek eğitimi görme hakkına sahip olmaktadır. Bu okuldan mezun olanlar özellikle Esnaf ve Zanaatkarlar Odaları (Handwerkskammern)’nın görev alanına giren meslek dallarında eğitim görme imkânı bulabilmektedirler.²⁸⁵

Onuncu sınıfın sonuna kadar süren ortaöğretim okulunda ise genellikle eğitimin tamamlanmasının ardından yapılan sınav sonucu ortaöğretim diploması (Realschulabschluss) edinilir. Bu okulda temel ilköğretim okulundan farklı olarak sadece mesleki eğitime yönelik değil, aynı zamanda genel üst düzey eğitim verilerek öğrencilere mezuniyetten sonra üst düzey meslek okullarına devam etme olanağı sunulur. Ayrıca yüksek not ortalamasına sahip öğrenciler liseye geçiş yapabilmektedirler.²⁸⁶

Temel ilköğretim okulu sonrası devam edilebilen bir diğer okul türü olan lisede verilen eğitim ise diğer okullara göre daha yoğun bir eğitim programına sahiptir. Yüksek not ortalaması ile girilebilen bu okul türü, ortaöğretim kademesindeki en

²⁸¹ Aykaç, Necdet; “Türkiye’de ve Bazı Avrupa Birliği Ülkelerinde Mesleki Teknik Eğitim (Almanya, Fransa, İsviçre, İspanya, Yunanistan Örneği)”, http://dhgm.meb.gov.tr/yayimlar/dergiler/Milli_Egitim_Dergisi/155-156/tuzcu.htm, (02.03.2013).

²⁸² http://www.tamvakfi.de/downloads/sonderbeilage_jan2012.pdf

²⁸³ http://www.tamvakfi.de/downloads/sonderbeilage_jan2012.pdf

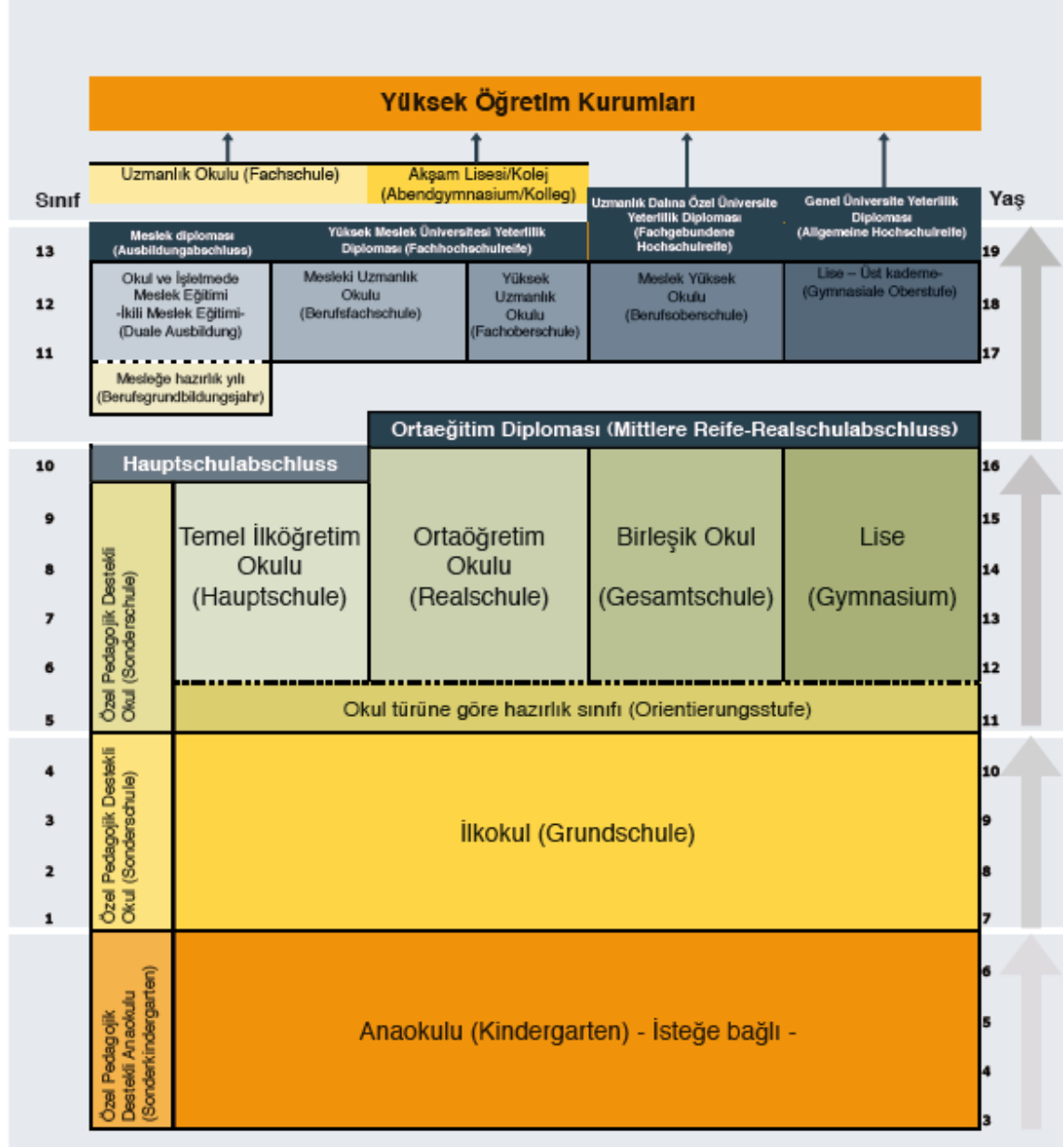
²⁸⁴ Özsoy; **a.g.e.**, s.87.

²⁸⁵ http://www.tamvakfi.de/downloads/sonderbeilage_jan2012.pdf

²⁸⁶ http://www.tamvakfi.de/downloads/sonderbeilage_jan2012.pdf

yüksek dereceli okul konumundadır. Bu eğitimin ardından yüksek öğretim yeterlilik (Abitur) sınavlarına girilerek, yükseköğretim kurumlarında eğitime devam edilebildiği gibi mesleki eğitime de yönelinmektedir.²⁸⁷

Şekil 4 : Almanya’da Eğitim Sistemi

Kaynak: http://www.tamvakfi.de/downloads/sonderbeilage_jan2012.pdf

Federal Almanya Eğitim ve Araştırma Bakanlığı (Bundesministerium für Bildung und Forschung), mesleki eğitime ilişkin yıllık raporların hazırlanması, Federal Mesleki Eğitim Enstitüsü (Bundesinstitut für Berufsbildung)’nün yasal denetim ve finansmanı, mesleki eğitimi geliştirmeye yönelik programların uygulanması

²⁸⁷ http://www.tamvakfi.de/downloads/sonderbeilage_jan2012.pdf

konularında mesleki eğitimde genel politikanın belirlenmesinden sorumludur. Bakanlık tüm meslek dalları için mesleki eğitim politikasının uygulanması sürecinde koordinasyon ve yönlendirme işlevini yerine getirmektedir.²⁸⁸

Almanya’da mesleki eğitim sistemi incelendiğinde karşımıza üç mesleki eğitim türü çıkmaktadır: Bunlar okullarda verilen meslek eğitimi, kamu kuruluşlarında verilen meslek eğitimi ve okul ve işletme işbirliğinde yürütülen ikili mesleki eğitim (Duale Ausbildung)dir.

Okullarda verilen meslek eğitimi daha çok teorik ders ağırlıklı yürütüldüğü için işletmelerdeki pratik ağırlıklı meslek eğitiminden daha kısa sürelidir ve iki ile üç yıl arasında sürmektedir.²⁸⁹ Tipik teorik ders ağırlıklı meslek eğitimleri arasında sağlık alanındaki meslekler, pedagoji ve tasarım alanları, ekonomiye ilişkin meslekler, yabancı dillerle ilgili işler, müzik ya da teknik konulardaki meslekler bulunur.²⁹⁰ İkili mesleki eğitimden farklı olarak bu sistemde okul öncelikli bir yere sahip olup, eğitim programında staj zorunlu olarak öngörülmektedir.²⁹¹ Bu eğitimler Mesleki Uzmanlık Okulu (Berufsfachschule)’nda verilmekte olup, okula kabul edilebilmek için sıklıkla en az ortaöğretim diploması istenmektedir. Bu alandaki meslekler federal ve eyaletler düzeyinde düzenlendiği için bazı meslekler sadece belirli eyaletlerde geçerlidir. Bu tür tam gün süreli mesleki eğitim devlet okullarında alındığında ücretsiz olup, özel okullarda ücrete tabidir ve ikili mesleki eğitimden farklı olarak öğrencilere herhangi bir ödeme yapılmamaktadır.²⁹²

Teknik yönü ağır basan meslek alanlarında eğitimlerin verildiği Yüksek Uzmanlık Okulları (Fachoberschule) da okullarda verilen meslek eğitimi kapsamında olup, iki yıl sürmektedir (on birinci ve on ikinci sınıflar). Eğitimin ilk yılında stajla teorik eğitim birlikte yürütülmekte olup, ikinci yıl teorik dersler gösterilmektedir.²⁹³ Eğitimin tamamlanmasının ardından çalışma yaşamına orta kademeli uzman personel olarak dâhil olma imkânının yanı sıra, bitirme sınavının geçilmesiyle edinilen meslek

²⁸⁸ Dual Training At A Glance An illustrated introduction, http://www.na-bibb.de/fileadmin/user_upload/Glossare/introduction_Addendum_slides.pdf, (07.10.2013).

²⁸⁹ Meslek Seçimi, http://www.jaau.nrw.de/jaau_tuerk/beruf-waehlen/ausbildungswege/index.php, (30.01.2013)

²⁹⁰ http://www.tamvakfi.de/downloads/sonderbeilage_jan2012.pdf

²⁹¹ http://www.jaau.nrw.de/jaau_tuerk/beruf-waehlen/ausbildungswege/index.php

²⁹² http://www.tamvakfi.de/downloads/sonderbeilage_jan2012.pdf

²⁹³ Hippach-Schneider, Ute; Martina Krause; Christian Woll; Vocational Education and Training in Germany, http://www.cedefop.europa.eu/en/Files/5173_EN.PDF , (08.01.2014).

yüksekokul yeterlilik diploması ile Teknik Meslek Yüksekokulu (Fachhochschule)'na devam edilebilmektedir.²⁹⁴ Teknik Meslek Yüksekokulu üniversite ile aynı statüde görülmekte olup, üniversitede verilen eğitimden daha fazla pratiğe dayalıdır.²⁹⁵

Almanya'da yalnızca özel sektörün faaliyet alanına giren işlerde değil, aynı zamanda kamu kuruluşlarında da meslek eğitimleri verilmektedir. Bu tür mesleki eğitimler iş güvencesinin yanı sıra, düzenli gelir elde etmek isteyenler için bir alternatif olarak sunulmaktadır.²⁹⁶

“Bu alanda meslek eğitimi, hazırlayıcı hizmet dönemi ile gerçekleştirilir. Kamu yönetimi alanında eğitim verilen okullar, kamu idaresine tabi eğitim kurumları ve meslek yüksekokullarında verilen teorik eğitimin yanında pratik eğitim, federal düzeyde, eyalet düzeyinde veya yerel ölçekteki kamu kurumlarında sağlanır.”²⁹⁷

Meslek eğitimi yapılan kamu görevinin türü ve uzmanlık alanına, yönetim kademesinin türüne göre eğitim süresi farklılık göstermekle birlikte, eğitim kural olarak bir ile üç yıl arasında sürmektedir. Genellikle kamu görevlisi adaylarından en az ortaöğretim diploması istenmekle birlikte, seçilen kamu görevinin üst düzey görev olup olmaması, teknik bir iş olup olmamasına göre istenen eğitim koşulları farklılaşmaktadır. Eğitimin tamamlanmasının ardından gerçekleştirilen seçim sürecinin biçimi ve kapsamı eyaletler ve federal düzeyde yasalarla belirlenmiş olup, eyaletler arasında farklılıklar göstermektedir. Kural olarak okulda alınan karne notları ve görevlendirme sınavında* alınan notlar belirleyici olmakla beraber, bazı durumlarda ayrıca sözlü sınav da yapılabilmektedir.²⁹⁸

Almanya'da mesleki eğitimin önemli bir bölümü, mesleğe ilişkin pratik eğitimin işletmelerde, teorik eğitimin ise meslek okullarında (Berufsschule) verildiği ikili mesleki eğitim sistemi ile yürütülmektedir.²⁹⁹ Bu nedenle Alman mesleki eğitim sistemi “dual sistem” olarak da adlandırılmaktadır.³⁰⁰ “Bu sistemin odak noktasında, meslek

²⁹⁴ http://www.tamvakfi.de/downloads/sonderbeilage_jan2012.pdf

²⁹⁵ <http://www.turkstudent.net/art/3790>

²⁹⁶ http://www.tamvakfi.de/downloads/sonderbeilage_jan2012.pdf

²⁹⁷ http://www.tamvakfi.de/downloads/sonderbeilage_jan2012.pdf

* Bu sınavda dilsel ve mantıksal yetenekler, genel kültür seviyesi, yargılama yeteneği, iş etkinliği ve organizasyon yeteneği ölçülmektedir.

²⁹⁸ http://www.tamvakfi.de/downloads/sonderbeilage_jan2012.pdf

²⁹⁹ http://www.tamvakfi.de/downloads/sonderbeilage_jan2012.pdf

³⁰⁰ http://www.cedefop.europa.eu/en/Files/5173_EN.PDF

öğrenimi için işletme ve meslek okulunun müşterek çalışması fikri yatmaktadır.”³⁰¹ Avrupa ülkelerinde uygulanan mesleki eğitim sistemleri içerisinde en gelişmiş ve başarılı sistem olarak kabul edilen dual sistemi güçlü kılan temel unsur, eğitim ile istihdam arasında geliştirilmiş olan uyumdur.³⁰² Teorik eğitim ile uygulamalı eğitim programlarının bütünleştirildiği bir temele oturtulan dual sistem, geleneksel bir geçmişe sahip olup, günün koşullarına uyum sağlaması için sistemde sürekli düzenlemeler yapılmaktadır.³⁰³

Almanya’da 1969 yılında yürürlüğe giren Meslek Eğitimi Yasası ile mesleki eğitim sisteminin usul ve esasları düzenlenmiş, ayrıca devlet, sendika, esnaf ve zanaatkar odaları ile ticaret ve sanayi odalarının (Industrie- und Handelskammern) ortak sorumluluğu bir sisteme oturtulmuştur.³⁰⁴ 2004 yılında ise federal hükümet, Meslek Eğitimi Yasası’nın modernleştirilmesi ve esnekleştirilmesi için daha fazla gence mesleki eğitim sunmaya, bölgesel istikrarı ve uluslararası rekabeti sağlamaya, mesleki eğitime aktif bir şekilde dâhil edilen işletmeler ile meslek okulları arasındaki işbirliğini güçlendirmeye yönelik bir reform başlatmış ve bu konuların ayrıntılı olarak düzenlendiği Meslek Eğitimi Yasası 2005 yılında yürürlüğe girmiştir.³⁰⁵ Yine 2004 yılında federal hükümet, mesleki eğitim sistemini uygulayıcı ve yönlendirici bir fonksiyona sahip olan esnaf ve ticaret birlikleri ile “Meslek Eğitimi ve Vasıflı İşgücünün Geliştirilmesine Yönelik Ulusal Sözleşme”yi imzalamıştır.³⁰⁶ Bu sözleşme ile mesleki eğitim yerlerinin sağlanmasında yaşanan sıkıntılar hem hükümetin hem de esnaf ve ticaret birliklerinin çalışmalarıyla en aza indirgenmiştir. Zira yılın sonunda ticaret ve sanayi alanında 58.000’den fazla mesleki eğitim yeri oluşturulmuştur.³⁰⁷

Dual sistemin kendine ait bir yapısı ve işleyişi bulunmaktadır. Genel eğitim sisteminde eyaletler arasında farklılıklar görülebilirken, dual sistem tüm eyaletlerde aynı usul ve esaslarla yürütülmektedir. Bu doğrultuda dual sistem ile öğrenilen

³⁰¹“Meslek Hayatına Başarılı Bir Giriş İçin Dual Meslek Eğitimi”, **Profil Zukunft Durch Ausbildung Gelecek İçin Meslek Eğitimi**, s.37.

³⁰²Saraçoğlu, Emine; **Mesleki Eğitim ve Mesleki Eğitimi Geliştirme Projesi (MEGEP) Uygulamaları: İstanbul’da Bir Araştırma**, Marmara Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2007, s.38.; Altın; Özlem Kaya; **a.g.e.**, s.36.

³⁰³Kocatürk, Feden; **AB Ülkelerinde Mesleki Eğitim Sistemlerine İlişkin Yaklaşımlar ve Türkiye İçin Uyum Analizi**, Gazi Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2006, s.59; Altın; Özlem Kaya; **a.g.e.**, s.36.

³⁰⁴Saraçoğlu; **a.g.e.**, s.37.

³⁰⁵<http://sgb.meb.gov.tr/eurydice/index.htm>

³⁰⁶<http://mtgm.meb.gov.tr/tr/dokumanlar/calistay/index.html>

³⁰⁷<http://sgb.meb.gov.tr/eurydice/index.htm>

meslekler tüm ülkede aynı statüye sahiptir.³⁰⁸

Dual sistem kapsamında yer alan meslekler sanayi, ticaret, zanaat ve tarım sektörlerinde ya da doktor, eczacı, avukat ve mali müşavirlerin yanında edinilebilmektedir. Bu şekilde dual sisteme konu olan yaklaşık 350 meslek dalı bulunmaktadır.³⁰⁹

Tüm genç nüfusun üçte ikisinin katıldığı dual sistem ile eğitim süresince hem mesleğe yönelik deneyim kazanılmakta hem de gençlerin istihdam imkânları artmaktadır.³¹⁰

Dual sistemde eğitim süreleri eyaletler arasında farklılıklar gösterebilmekte olup, eğitimler mesleğe bağlı olarak iki ile üç buçuk yıl arası sürmektedir.³¹¹

Dual sisteme dâhil olabilmek için en az temel ilköğretim diplomasına sahip olunması gerekmektedir. Bu şekilde eğitim alınacak meslek dalına göre daha yüksek bir okul diploması ya da iyi not ortalaması istenebilmektedir.³¹²

Mesleki eğitime başlamadan önce işletme ile öğrenci arasında mesleki eğitim sözleşmesi imzalanmaktadır. Bu sözleşme ile mesleki eğitimin amacı, süresi, öğrencinin eğitim süresince alacağı ücret, taraflar arasındaki sorumluluklar düzenlenmektedir.³¹³

Mesleki eğitimin finansmanı konusunda ise meslek okullarındaki eğitimin finansmanı eyaletler, işletmelerdeki uygulamalı eğitimin finansmanı ise işletmenin kendisi tarafından sağlanmaktadır.³¹⁴

Dual eğitim sisteminin yapısı ve işleyişi açısından sürecin temel aktörleri incelendiğinde Federal Mesleki Eğitim Enstitüsü (Bundesinstitut für Berufsbildung), Federal İş Ajansı (Bundesagentur für Arbeit), esnaf ve zanaatkar odaları ile ticaret ve sanayi odaları ve işletmeler karşımıza çıkmaktadır. Meslek tanımları, bu mesleklerde istenilen bilgi ve beceri düzeyleri, eğitim süreleri, eğitim ve sınav yönergeleri gibi

³⁰⁸ http://www.tamvakfi.de/downloads/sonderbeilage_jan2012.pdf

³⁰⁹ http://www.tamvakfi.de/downloads/sonderbeilage_jan2012.pdf

³¹⁰ <http://sgb.meb.gov.tr/eurydice/index.htm>;

http://dhgm.meb.gov.tr/yayimlar/dergiler/Milli_Egitim_Dergisi/155-156/tuzcu.htm

³¹¹ http://www.tamvakfi.de/downloads/sonderbeilage_jan2012.pdf

³¹² http://www.tamvakfi.de/downloads/sonderbeilage_jan2012.pdf

³¹³ Kocatürk; **a.g.e.**, s.55.

³¹⁴ <http://sgb.meb.gov.tr/eurydice/index.htm>

mesleki eğitimin temel çerçevesini ve ilkelerini belirlemede yetkili üst kuruluş Federal Mesleki Eğitim Enstitüsü'dür. İşverenlerin, sendikaların, eyaletlerin ve federal hükümetin eşit düzeyde temsil edildiği Enstitü, mesleki eğitim konusunda federal hükümete danışmanlık yapmakta ve meslek okullarında yürütülen eğitim programları çerçevesinde işletmelerde uygulanan mesleki eğitimle ilgili yönergeleri hazırlamaktadır.³¹⁵ Federal Mesleki Eğitim Enstitüsü'nün finansmanı ve denetimi ise Federal Almanya Eğitim ve Araştırma Bakanlığı tarafından gerçekleştirilmektedir.³¹⁶ Esnaf ve zanaatkâr odaları ile ticaret ve sanayi odaları bünyelerinde kurdukları mesleki eğitim ve sınav komisyonları ile bu süreçte en etkin faaliyette bulunan aktörler konumundadırlar. Dual sisteme dâhil edilecek işletmelerin tespit edilmesi, işletmede verilen mesleki eğitimin Federal Mesleki Eğitim Enstitüsü tarafından hazırlanan yönergelerle uygunluğunun denetimi, işletmelere ve dual sistemden yararlanan kişilere dual sistemin yapısı, Federal İş Ajansı tarafından sağlanan mesleki eğitim yardımlarına erişim konularında danışmanlık hizmetlerinin sunulması, işletme ile öğrenci arasında yapılan mesleki eğitim sözleşmelerinin kontrolü ve kayıt altına alınması, işçi, işveren ve meslek okulu temsilcilerinden oluşan sınav komisyonunca sınavların yapılması ve sertifikasyonu konularında faaliyet göstermektedirler.* Bu süreçte işletmeler ise hangi meslek alanında uygulamalı eğitim sağlayacaklarına kendileri karar vermekle birlikte, eğitim yönergesine uygun olarak sözleşme imzaladıkları öğrencilerin ilgili meslekte haftada üç veya dört gün uygulamalı eğitiminin sağlanması, uygulamalı eğitim için mekân ve eğitici personel temin edilmesi ve öğrenciye belli miktar ücret ödenmesi konularında yükümlüdürler. Aynı zamanda temsil edildikleri Federal Mesleki Eğitim Enstitüsü'ne eğitim yönergeleri hakkında görüş ve önerilerde bulunmaktadırlar.³¹⁷ Eğitim mekânı, eğitici vb. konularda yetersiz olan işletmelerde verilen eğitimin tamamlayıcısı statüsünde ise esnaf ve zanaatkâr odaları tarafından kurulan işletmeler üstü eğitim merkezleri hizmet vermektedir.³¹⁸ Federal İş Ajansı ise sunduğu meslek

³¹⁵ <http://mtegm.meb.gov.tr/tr/dokumanlar/calistay/index.html>

³¹⁶ http://www.na-bibb.de/fileadmin/user_upload/Glossare/introduction_Addendum_slides.pdf

* Aynı zamanda hem yürüttükleri danışmanlık hizmetleri hem yayımladıkları dergi ve broşürler vasıtasıyla zorunlu eğitim süreci devam eden öğrencilere mesleklerin tanıtımı ve seçimi konularında yardımcı olmaktadırlar.

³¹⁷ Özdemir, Esin; "Alman Mesleki Eğitim Sisteminde Özel Sektörün Rolü ve Ülkemiz Mesleki Eğitim ve Oda Sistemi İçin Çıkarımlar", <http://www.tobb.org.tr/AvrupaBirligiDairesi/Dokumanlar/Faaliyetler/MeslekiEgitim/Almanya.pdf> , (27.11.2013).

³¹⁸ Kuzey Ren-Westfalya Eyaleti'nde Zanaatkarlık, [http://bochum.de/C12571A3001D56CE/vwContentByKey/W27U8G3U054BOLDDE/\\$FILE/handwerk-nrw_2009_tr_download.pdf](http://bochum.de/C12571A3001D56CE/vwContentByKey/W27U8G3U054BOLDDE/$FILE/handwerk-nrw_2009_tr_download.pdf), (27.11.2013).

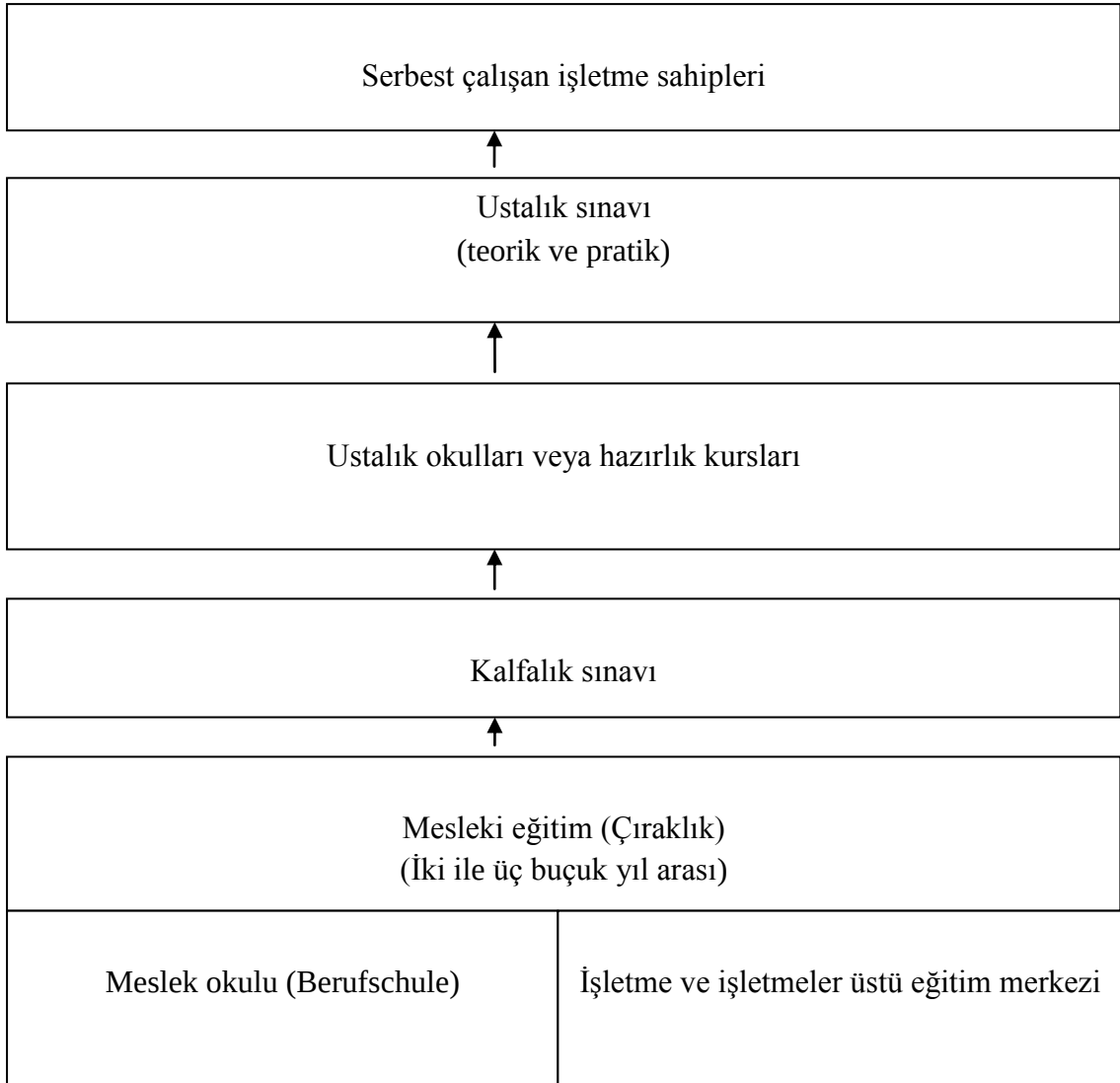
danışmanlığı hizmetiyle kişilerin yatkın oldukları mesleklerin belirlenmesi, dual sistem çerçevesinde işletmelere yani mesleki eğitim yerine yönlendirilmesi, mesleki eğitim yerinin bulunamaması durumunda farklı alternatiflerin sunulması, mesleki eğitim yeri bulamayan veya finansal sorunlar nedeniyle mesleki eğitimini devam ettiremeyen kişilere finansal desteklerin sunulması noktasında faaliyet göstermektedir. Bu hizmetlerin yanı sıra Federal İş Ajansı meslek bilgi merkezleri (Berufsinformationszentrum) aracılığıyla mesleki eğitim, mesleklerin tanıtımı ve mesleki eğitim için aranan şartlar, meslek geliştirme veya değiştirme, işgücü piyasasındaki güncel gelişmeler konularındaki birçok dokümana ücretsiz erişim sağlamaktadır. Ayrıca internet üzerinden sunduğu “İş Borsası (Jobbörse)” arama motoru ile her bir meslek dalındaki mesleki eğitim yerlerine ilişkin bilgilere ulaşım kolaylığı sağlamaktadır.

Mesleğe bağlı olarak iki ile üç buçuk yıl arası süren mesleki eğitimin sonrasında öğrenciler kalfalık sınavına girerek mesleklerinde uzmanlaşmaya yönelebilmektedirler. Kalfalık sınavını başarıyla geçerek kalfa unvanını alan öğrenciler aynı ya da farklı bir işletmede çalışabilecekleri gibi, uzman işçi olarak endüstri alanına veya kamu hizmetlerine geçebilme olanakları da bulunmaktadır. Mesleğinde kendini geliştirmek isteyen kalfalara ustalık sınavına girerek başarılı olmaları halinde kendi işletmelerini kurabilme imkânı da verilmektedir.³¹⁹ Ustalık okullarında verilen eğitimlere veya hazırlık kurslarına katılan kalfaların girebilecekleri ustalık sınavı; ana dal pratik sınav, uzmanlık alanıyla ilgili teorik sınav, ticari ve hukuki bilgilerin ölçüldüğü sınav ve mesleki ve çalışma bilgileriyle ilgili sınav olmak üzere dört bölümden oluşmaktadır. Ustalık sınavını kazanarak usta unvanını alan kişiler bir işletmeyi bağımsız olarak işletebilecekleri gibi, bir başka işletmede usta olarak çalışabilir ya da endüstri alanına veya kamu hizmetlerine geçebilmektedirler.³²⁰

³¹⁹[http://bochum.de/C12571A3001D56CE/vwContentByKey/W27U8G3U054BOLDDE/\\$FILE/handwerk-nrw_2009_tr_download.pdf](http://bochum.de/C12571A3001D56CE/vwContentByKey/W27U8G3U054BOLDDE/$FILE/handwerk-nrw_2009_tr_download.pdf)

³²⁰[http://bochum.de/C12571A3001D56CE/vwContentByKey/W27U8G3U054BOLDDE/\\$FILE/handwerk-nrw_2009_tr_download.pdf](http://bochum.de/C12571A3001D56CE/vwContentByKey/W27U8G3U054BOLDDE/$FILE/handwerk-nrw_2009_tr_download.pdf)

Şekil 5 : Dual Sistemin Aşamaları

Kaynak: [http://bochum.de/C12571A3001D56CE/vwContentByKey/W27U8G3U054BOLDDE/\\$FILE/handwerk-nrw_2009_tr_download.pdf](http://bochum.de/C12571A3001D56CE/vwContentByKey/W27U8G3U054BOLDDE/$FILE/handwerk-nrw_2009_tr_download.pdf),

Zorunlu eğitimini tamamlayan genç nüfusun çoğunluğunun tercih ettiği dual sistemde mesleki eğitim yerlerinin tedarik edilmesinde yaşanan sıkıntıları en aza indirmeye yönelik birtakım tedbirler getirilmiştir. Mesleki eğitim yeri bulamayan öğrencilerin eğitim yaşamından uzaklaşmasının önüne geçmek amacıyla kişilere Federal İş Ajansı tarafından dört seçenek sunulmaktadır. Mesleğe Giriş Niteliklendirmesi (Einstiegsqualifizierung) adı verilen yöntemle öğrencinin altı ayla bir yıl arasında bir işletmede uzun süreli ve ücretli staj yapması sağlanmakta ve bu şekilde dual sisteme benzer bir süreçten geçen öğrencinin başarılı olması halinde, ertesi yıl mesleki eğitim yeri bulma ve kabul edilme şansı daha fazla olmaktadır. Bunun yanı sıra

stajda geçirilen süre, mesleki eğitimde geçirilen süreye saydırılabilmektedir.³²¹ Bir başka tedbir olan Temel Mesleki Eğitim Yılı (Berufsgrundbildungsjahr) uygulamasında ise öğrencilere teorik bilgiler ve mesleki beceriler sınıflarda ve atölyelerde verilmektedir.³²² Bir yıl süren ve zorunlu ve seçmeli derslerden oluşan, aynı zamanda bir işletme stajı ve proje sınavını içeren eğitim, öğrencilerin mesleki eğitime kabul edilme şansını artırmaktadır.³²³ Mesleğe Hazırlık Yılı (Berufsvorbereitungsjahr) uygulaması ile mesleki eğitim yeri bulamayan öğrencilerin tam gün okula devam ederek mesleğe hazırlanmaları sağlanmaktadır. Öğrencilerin kişisel ve sosyal yeteneklerini geliştirmeye yönelik bu eğitimin başarıyla tamamlanması halinde öğrenciler ek bir sınavla temel ilköğretim diplomasına denk bir diploma almaya hak kazanmaktadırlar. Mesleğe Hazırlayıcı Eğitim Tedbirleri (Berufsvorbereitende Bildungsmaßnahme) ile ise zorunlu eğitimini tamamlayan gençlerin azami on ay süren kurslarla meslek seçimi yapmalarına yardımcı olunmakta, aynı zamanda verilen eğitim ile mesleki eğitim için gerekli olan beceriler kazandırılmaktadır.³²⁴

Mesleki eğitim yeri bulamayan veya finansal sorunlar nedeniyle mesleki eğitimini devam ettiremeyen kişilere eğitim desteklerinin yanı sıra finansal destekler de sunulmaktadır. Federal İş Ajansı'nın sağladığı bu desteklerden mesleki eğitim yeri arayışında olan kişilerin yanı sıra işsizler veya işsiz kalma riski altında olanlar da yararlanabilmektedir. Bu desteklerden Meslek Eğitimi Refakat Yardımları (Ausbildungsbegleitende Hilfen-abH) ile özel olarak desteklenme ihtiyacı olan gençlere teorik ve pratik eğitim desteğinin yanı sıra ek derslerle dilsel ve eğitimsel eksikliklerini kapama konusunda katkı sağlanmaktadır. Bu şekilde kişinin mesleki eğitim yerine kabul edilmesi imkânı sağlanarak mesleki eğitimin yarıda bırakılmadan sürdürülmesi amaçlanmaktadır.³²⁵ Eğitim ve sosyal koşullar açısından dezavantajlı olan gençlere sunulan bu yardımlar ile gençlerin mesleki eğitim için gerekli olan temel nitelikleri edinmeleri ve mesleki eğitim yeri bulabilmeleri kolaylaştırılmaktadır. Bu yardımlardan işletmedeki mesleki eğitimini yarıda bırakmak durumunda kalmış ve mesleki eğitimini devam ettirme olanağı olmayan kişiler ile refakat yardımlarından daha önce yararlanmasına rağmen bir mesleki eğitim yeri bulamamış veya sürdürememiş kişiler de

³²¹ http://www.tamvakfi.de/downloads/sonderbeilage_jan2012.pdf

³²² Kocatürk; **a.g.e.**, s.61.

³²³ Berufsgrundbildungsjahr, <http://www.wiesbaden.de/leben-in-wiesbaden/bildung/schulen/berufsgrundbildungsjahr.php>, (27.11.2013).

³²⁴ http://www.tamvakfi.de/downloads/sonderbeilage_jan2012.pdf

³²⁵ http://www.tamvakfi.de/downloads/sonderbeilage_jan2012.pdf

yararlanabilmektedir.³²⁶

Gençler İçin İşletme Dışı Meslek Eğitimi (Außerbetriebliche Ausbildung für Jugendliche-BaE) Federal İş Ajansı'nın öğrenme güçlüğü çeken veya toplumsal olarak dezavantajlı konumda bulunan gençler ile mesleki eğitim yeri bulamayan gençlere sunduğu bir diğer destek türüdür. Bu destek ile gençlerin ilk yılın sonunda bir mesleki eğitim yeri bulmaları imkânı sağlanır. Bu desteğe rağmen mesleki eğitim yeri bulamayan gençlere işletme dışında mesleki eğitim verilerek bir meslek diploması edinmeleri sağlanır. İşletme dışında sunulan mesleki eğitimde teorik ve pratik eğitimin tek bir kurumda verildiği entegre modelin yanı sıra pratik eğitimin işletmede sunulduğu işbirliği modeli de uygulanabilmektedir.³²⁷

Meslek Eğitimi Katkısı (Berufsausbildungsbeihilfe-BAB) ise Federal İş Ajansı tarafından mesleki eğitim yeri yaşadığı yerden uzakta olan ve bu nedenle mesleki eğitim süresince ailesinin yanında kalamayacak olan kişiler ile Mesleğe Hazırlayıcı Eğitim Tedbirlerinden yararlanan kişilere verilmektedir. Mesleki eğitim önündeki ekonomik engelleri aşma, mesleki hareketliliği sağlama vb. nedenlerle uygulamaya konulan bu destekten yararlanmak isteyen kişilerin mesleki eğitime başladıkları ay içerisinde Federal İş Ajansı'na başvuru yapmaları gerekmektedir.³²⁸

Mesleki eğitim yeri arayan kişilerin başvuru ve kabul süreçlerinde yapmış oldukları başvuru belgelerinin hazırlanıp gönderilmesi ile ilgili masraflar ile yol masrafları Federal İş Ajansı'nın sunduğu bir diğer destek türü olan Başvuru Yardımları (Förderung aus dem Vermittlungsbudget-VB) kapsamında karşılanabilmektedir.³²⁹

4.2 HOLLANDA'DA UYGULANAN MESLEKİ EĞİTİM SİSTEMİ

Hollanda parlamento esasına dayalı anayasal bir monarşi ile yönetilmektedir.³³⁰ Hollanda'da eğitim sisteminin temel özellikleri Anayasa ile düzenlenmektedir.³³¹ Anayasaya göre insanların dini, ideolojik ve eğitime ilişkin görüşlerine göre okul kurma

³²⁶ http://www.tamvakfi.de/downloads/sonderbeilage_jan2012.pdf

³²⁷ http://www.tamvakfi.de/downloads/sonderbeilage_jan2012.pdf

³²⁸ http://www.tamvakfi.de/downloads/sonderbeilage_jan2012.pdf

³²⁹ http://www.tamvakfi.de/downloads/sonderbeilage_jan2012.pdf

³³⁰ Hollanda Eğitim Sistemi, 80.251.40.59/education.ankara.edu.tr/aksoy/reform/.../tuncel.doc, (09.01.2013).

³³¹ 80.251.40.59/education.ankara.edu.tr/aksoy/reform/.../tuncel.doc

ve eğitim verme hakkı bulunmaktadır.³³² Bunun doğal bir sonucu olarak devlete eğitim ve yönetim açısından aynı programlara ve yasal düzenlemelere bağlı olan resmi ve özel okullara eşit parasal destek sağlama zorunluluğu getirilmiştir. Bu durum da eğitim sistemi içinde hem okul türlerinin hem de sistemin yönetim ve denetiminde yetkili olan kuruluşların çeşitlenmesine yol açmıştır.³³³

Eğitim sistemi içinde yer alan resmi ve özel okullarla ilgili yetki ve sorumluluk, devletin yasama erkini temsil eden parlamentoya ve yürütmeden sorumlu merkezi hükümet adına Eğitim, Kültür ve Bilim Bakanlığı (Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen)'na aittir.³³⁴ Merkezi hükümet eğitim sisteminin usul ve esaslarını Anayasa çerçevesinde hazırlanan kanun ve yönetmelikler ile düzenlemektedir.³³⁵ Eğitim, Kültür ve Bilim Bakanlığı eğitimi yapısal açıdan düzenlemek, finanse etmek ve niteliğini denetlemekle görevlidir.³³⁶

Hollanda yıllar itibariyle eğitim sisteminde merkeziyetçi yapıyı terk ederek adım adım ademi merkeziyetçi bir yapıya geçmiş³³⁷ ve Hollanda eğitim sistemi merkezi hükümet ile illerin birlikte temsil edildiği bir yapıya kavuşmuştur.³³⁸

Hollanda'da zorunlu eğitim on iki yıldır ve beş yaşından itibaren başlayan zorunlu eğitim süreci öğrencinin on altı yaşını doldurduğu öğretim yılı bitiminde sona ermektedir.³³⁹ Bu şekilde zorunlu eğitim sekiz yıllık ilköğretim okulunu ve dört yıllık ortaöğretim okulunu kapsamaktadır.³⁴⁰

1968 yılında çıkarılan Ortaöğretim Kanunu ile ortaöğretim basamağında iki önemli düzenleme yapılmıştır. Bunlardan ilki, ilköğretimden sonra devam edilen ortaöğretimde genel eğitim ve mesleki eğitim arasındaki ayrımın ortadan kaldırılarak bu iki programın aynı okul çatısı altında toplanmasıdır.³⁴¹ Diğerisi ise öğrencilerin ortaöğretim basamağında genel eğitim aldıktan sonra, akademik veya mesleki

³³² Kocatürk; **a.g.e.**, s.68.

³³³ 80.251.40.59/education.ankara.edu.tr/aksoy/reform/.../tuncel.doc

³³⁴ 80.251.40.59/education.ankara.edu.tr/aksoy/reform/.../tuncel.doc

³³⁵ Altın; Özlem Kaya; **a.g.e.**, s.129.

³³⁶ 80.251.40.59/education.ankara.edu.tr/aksoy/reform/.../tuncel.doc

³³⁷ Altın; Özlem Kaya; **a.g.e.**, s.130.

³³⁸ Kocatürk; **a.g.e.**, s.69.

³³⁹ 80.251.40.59/education.ankara.edu.tr/aksoy/reform/.../tuncel.doc

³⁴⁰ Altın; Özlem Kaya; **a.g.e.**, s.123.

³⁴¹ Altın; Özlem Kaya; **a.g.e.**, s.125.

yükseköğretime devam etme veya doğrudan çalışma hayatına atılma isteklerine göre genel eğitim veya mesleki eğitim veren programlara yönlendirilmelerinin öngörülmesidir.³⁴² Bu düzenlemeye göre Hollanda’da eğitim sistemi, ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim olmak üzere üç eğitim basamağından oluşmaktadır.³⁴³

Zorunlu eğitim sekiz yıllık* temel eğitim verilen ilkokul (Basisschool) ile başlar. İlköğretimin amacı, sekiz yıl boyunca öğrencilere ortaöğretimin temeli olan genel eğitimi vermek ve bu eğitim aracılığıyla çocuğun zihinsel ve duygusal gelişimini desteklemek, sosyal, kültürel ve bedensel bilgi ve becerileri kazanmasını sağlamaktır.³⁴⁴ İlköğretim sürecinin sonunda her öğrenci için öğrencinin başarı durumu, yeteneği, gelişimi, ilgisi ve eğilimi, ilkokuldan sonra öğrencinin izleyebileceği eğitim yolu konularını içeren bir rapor hazırlanmaktadır.³⁴⁵ Bu rapor öğrencinin gideceği ortaöğretim kurumunun belirlenmesinde önemli bir rol oynamakla birlikte³⁴⁶, sekizinci sınıfta öğrencilerin girdikleri okul başarı testi sonucu da öğrencinin bilgi seviyesini ölçerek ortaöğretim düzeyinde izleyebileceği okul türünü belirlemede yardımcı olmaktadır.³⁴⁷

İlköğretimden sonra 12-18 yaş grubundaki öğrencilerin devam ettikleri ortaöğretim, çeşitli eğitim programlarının uygulandığı ve amaç ve süreleri açısından farklılaşan bir eğitim basamağını oluşturmaktadır.³⁴⁸ Ortaöğretim kademesi 12-16 yaşlarını kapsayan meslek öncesi ortaöğretim** (Vorbereidend Middelbaar BeroepsOnderwijs-VMBO), 12-17 yaşlarını kapsayan genel ortaöğretim*** (Hoger Algemeen Voortgezet Onderwijs-HAVO) ve 12-18 yaşlarını kapsayan üniversite öncesi öğretim (Vorbereidend Wetenschappelijk Onderwijs-VWO) okullarından

³⁴² Altın; Özlem Kaya; **a.g.e.**, s.125-126.

³⁴³ Altın; Özlem Kaya; **a.g.e.**, s.126.

* 1985 yılında çıkarılan Temel Eğitim Kanunu ile iki yıllık anaokulları ile altı yıllık ilkokullar birleştirilmiştir.

³⁴⁴ 80.251.40.59/education.ankara.edu.tr/aksoy/reform/.../tuncel.doc

³⁴⁵ Yalçın, Osman vd. ; “Gelişmiş Ülkelerin Mesleki Eğitim Sistemleri ve Türkiye”, http://abdigm.meb.gov.tr/projeler/archive/bitene_Proje_ciktilari/MEGEP/2.pdf, (01.12.2013).

³⁴⁶ http://abdigm.meb.gov.tr/projeler/archive/bitene_Proje_ciktilari/MEGEP/2.pdf

³⁴⁷ 80.251.40.59/education.ankara.edu.tr/aksoy/reform/.../tuncel.doc

³⁴⁸ Altın; Özlem Kaya; **a.g.e.**, s.128.

** “Orta dereceli meslek eğitimine hazırlayıcı eğitim” olarak da tercüme edilmektedir.

*** Bazı kaynaklarda yüksek dereceli genel ortaöğretim, meslek yüksekokuluna hazırlık lisesi, kıdemli genel ortaöğretim olarak da ifade edilmektedir.

oluşmaktadır.³⁴⁹ Belirlenen yeterlilikleri sağlamak koşuluyla ortaöğretim kademesindeki okullar arasında geçiş yapmak mümkündür.

Hollanda’da 1992 yılında çıkarılan bir kanun ile ortaöğretim kademesi yeniden düzenlenmiş³⁵⁰ ve tüm ortaöğretim okullarında ilk üç yıl temel ortaöğretim dönemi olarak belirlenmiştir. Bu düzenleme ile ortaöğretimin bu ilk kademesinde genel ve mesleki eğitim ayrımı kaldırılarak tüm öğrencilerin ortak bir genel eğitimden geçmesi amaçlanmıştır.³⁵¹

Ortaöğretim çeşitlerinden biri olan meslek öncesi ortaöğretim (VMBO) dört yıl sürmekte olup*, ilk iki yılında** öğrencilere temel ortaöğretim programı uygulanmaktadır.³⁵² İlköğretimden sonra öğrencilerin yüzde altmışının tercih ettiği³⁵³ bu okul türünde mesleğe hazırlık çerçevesinde teorik ve pratik eğitimler verilmektedir. Mühendislik/teknoloji, ticaret/yönetim, sağlık/bakım hizmetleri ve tarım olmak üzere dört ana bölümde eğitimlerin verildiği ön mesleki eğitim programları öğrencileri ileri düzeyde mesleki eğitime hazırlamaktadır.³⁵⁴

Genel ortaöğretim (HAVO) ise 1992 yılında çıkarılan kanun çerçevesinde üç yıllık birinci basamak ve iki yıllık ikinci basamak olmak üzere beş yıl sürmektedir.³⁵⁵ Genel ortaöğretimin ikinci basamağında öğrenciler kültür ve toplum, ekonomi ve toplum, bilim ve sağlık ile doğa ve teknoloji alanlarından birini seçerek eğitimlerine devam etmektedirler.³⁵⁶ Genel ortaöğretimde öğrencilere meslek hayatına yönelik de eğitim verilmektedir.

Üniversite öncesi öğretimde (VWO) öğrencilere altı yıl süresince üniversiteye hazırlayıcı kapsamlı bir eğitim verilmektedir.³⁵⁷ Hollanda’daki en uzun süreli ve en zor

³⁴⁹ Hollanda’da Zorunlu Eğitim, Genel ve Mesleki Orta Öğretim, Temel Mesleki Eğitim ve Yetişkin Eğitimi, <http://euroguidance.iskur.gov.tr/Portals/1/Kaynaklar/ulkeornekleri/hollanda.pdf>, (30.11.2013).

³⁵⁰ EGK. 1994, s. 150; “aktaran” <http://mtegm.meb.gov.tr/tr/dokumanlar/calistay/index.html>

³⁵¹ <http://mtegm.meb.gov.tr/tr/dokumanlar/calistay/index.html>

* Meslek öncesi ortaöğretimin (VMBO) tamamı zorunlu eğitim kapsamındadır.

** Eğitimin ilk iki yılı “Basisvorming” şeklinde adlandırılmaktadır.

³⁵² Hollanda Eğitim Sistemi, http://www.turkinfo.nl/images/program/Hollanda_egitim_sistemi.pdf, (04.12.2013).

³⁵³ Education in the Netherlands, http://en.wikipedia.org/wiki/Education_in_the_Netherlands, (04.12.2013).

³⁵⁴ <http://euroguidance.iskur.gov.tr/Portals/1/Kaynaklar/ulkeornekleri/hollanda.pdf>

³⁵⁵ <http://euroguidance.iskur.gov.tr/Portals/1/Kaynaklar/ulkeornekleri/hollanda.pdf>

³⁵⁶ Hollanda’da Eğitim, http://tr.wikipedia.org/wiki/Hollanda'da_e%C4%9Fitim, (09.01.2013).

³⁵⁷ Altın; Özlem Kaya; a.g.e., s.128.

ortaöğretim türü olan üniversite öncesi öğretim³⁵⁸, 1992 yılında çıkarılan kanun çerçevesinde üçer yıllık iki basamaktan oluşmakta³⁵⁹ ve genel ortaöğretimde (HAVO) olduğu gibi öğrenciler üçüncü yılın sonunda matematik, fen bilimleri, ekonomi ve yabancı dil alanlarından birini seçerek eğitimlerine devam etmektedirler.³⁶⁰ Almanya'daki yüksek öğretim yeterlilik (Abitur) diploması Hollanda'daki üniversite öncesi öğretim (VWO) diplomasına denk gelmektedir.³⁶¹ Bu eğitimden mezun olan öğrenciler akademik ve mesleki yükseköğretim kurumlarına gidebilmektedirler.³⁶²

Orta dereceli mesleki eğitim³⁶³ (Middelbaar BeroepsOnderwijs-MBO) 16 yaş ve üzerindeki genç ve yetişkinlere yönelik olup, bir ile dört yıl arası sürmektedir. Meslek öncesi ortaöğretim (VMBO) diplomasına sahip birçok öğrenci orta dereceli mesleki eğitime devam etmektedir.³⁶⁴ Burada verilen eğitim tamamen mesleğe yönelik olup, öğrenci tarafından seçilen meslek özelinde eğitim verilmektedir.³⁶⁵ Orta dereceli mesleki eğitim bölgesel eğitim merkezlerinde (Regionaal OpleidingenCentrum-ROC) sunulmaktadır. Dört yıllık orta dereceli mesleki eğitimden mezun olan öğrenciler aynı meslek dalında yüksek mesleki eğitime devam edebilmekte ya da işgücü piyasasına dâhil olabilmektedirler.³⁶⁶

Hollanda'da yükseköğretim sistemi incelendiğinde ikili bir yapının olduğu görülmektedir.³⁶⁷ Bunlardan ilki yüksek mesleki eğitimin verildiği (Hoger BeroepsOnderwijs-HBO) profesyonel yüksek öğrenim kurumlarıdır*. Profesyonel yüksek öğrenime kabul edilebilmek için genel ortaöğretim (HAVO) diploması, orta dereceli mesleki eğitim (MBO) diploması ya da üniversite öncesi öğretim (VWO) diploması gerekmektedir.³⁶⁸ Bu eğitim, Hollanda'da sayısı altmışın üzerinde olan ve geniş bir program yelpazesine sahip kolejlerde (hogescholen) sunulmaktadır.³⁶⁹

³⁵⁸ http://tr.wikipedia.org/wiki/Hollanda'da_e%C4%9Fitim

³⁵⁹ <http://euroguidance.iskur.gov.tr/Portals/1/Kaynaklar/ulkeornekleri/hollanda.pdf>

³⁶⁰ Altın; Özlem Kaya; **a.g.e.**, s.128.

³⁶¹ http://tr.wikipedia.org/wiki/Hollanda'da_e%C4%9Fitim

³⁶² Altın; Özlem Kaya; **a.g.e.**, s.128.

³⁶³ Bazı kaynaklarda mesleki lise öğretimi, kıdemli mesleki ortaöğretim olarak da ifade edilmekte olup, ilerleyen kısımlarda ayrıntılı olarak anlatılmıştır.

³⁶⁴ http://en.wikipedia.org/wiki/Education_in_the_Netherlands

³⁶⁵ http://www.turkinfo.nl/images/program/Hollanda_egitim_sistemi.pdf

³⁶⁶ http://en.wikipedia.org/wiki/Education_in_the_Netherlands

³⁶⁷ http://abdigm.meb.gov.tr/projeler/archive/bitene_Proje_ciktilari/MEGEP/2.pdf

* Bazı kaynaklarda meslek yüksekokulu olarak da ifade edilmektedir.

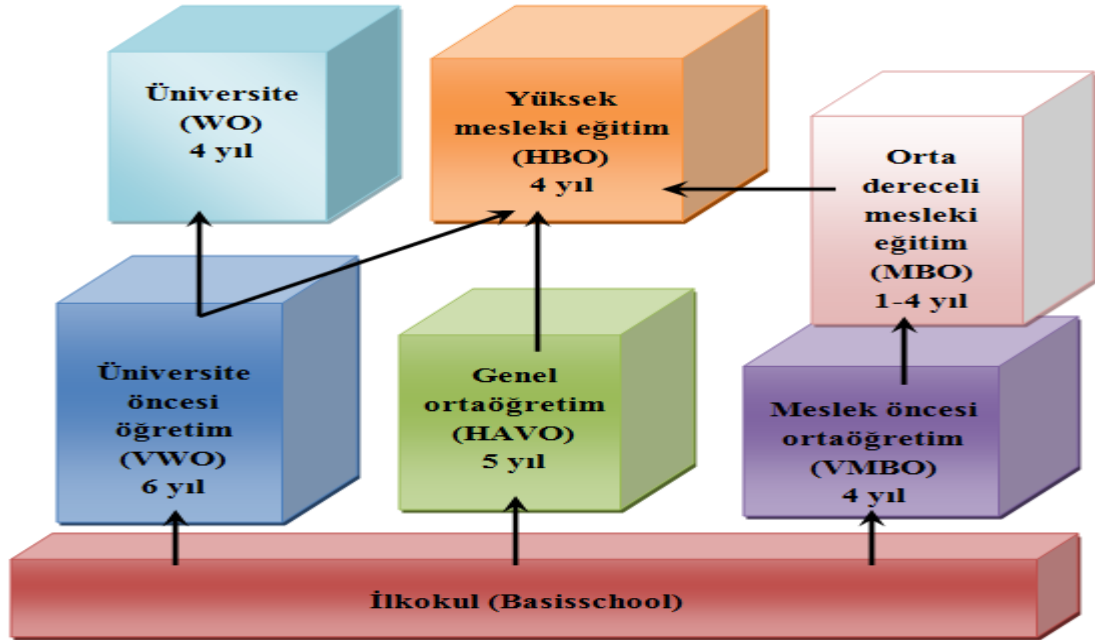
³⁶⁸ http://abdigm.meb.gov.tr/projeler/archive/bitene_Proje_ciktilari/MEGEP/2.pdf

³⁶⁹ http://en.wikipedia.org/wiki/Education_in_the_Netherlands

Profesyonel yüksek öğrenimde eğitim iki bölüme ayrılmakta olup, öğrencilerin uygulamalı eğitim yapabilecekleri stajlar üçüncü yıldan itibaren başlamaktadır. Eğitim sonrası yapılan bitirme sınavını (Getuigschrift van het afsluitend examen) başarıyla tamamlayan öğrencilere “Bachelor” adını taşıyan bir diploma verilmekte olup, Türkiye’de bu diplomanın denkliği Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı (YÖK) tarafından lisans düzeyi olarak kabul edilmektedir.³⁷⁰ İkincisi ise bilimsel eğitimin verildiği üniversite öğrenimi (Wetenschappelijk Onderwijs-WO)dir. Üniversiteye kabul edilebilmek için üniversite öncesi öğretim (VWO) diploması veya profesyonel yüksek öğrenim diploması (HBO) gerekmektedir.³⁷¹ Üniversitelerde verilen eğitim teori ağırlıklı olup, daha çok akademik kariyer yapmak isteyen öğrenciler tarafından tercih edilmektedir.³⁷²

Hollanda ortaöğretim sisteminde öğrencilerin dağılımı incelendiğinde; 16 yaş ve üzerindeki öğrencilerin yaklaşık olarak yüzde 55’inin orta dereceli mesleki eğitimi (MBO), yüzde 30’unun yüksek mesleki eğitimi (HBO), yüzde 15’inin ise üniversite öncesi eğitimi (VWO) tercih ettiği görülmektedir.³⁷³

Şekil 6 : Hollanda'da Eğitim Sistemi

Kaynak: http://www.turkinfo.nl/images/program/Hollanda_egitim_sistemi.pdf

³⁷⁰ http://www.turkinfo.nl/images/program/Hollanda_egitim_sistemi.pdf

³⁷¹ Saraçoğlu; a.g.e., s.56.

³⁷² http://www.turkinfo.nl/images/program/Hollanda_egitim_sistemi.pdf

³⁷³ Casey, Paul; “The Vocational Education and Training System in the Netherlands Briefing Paper August 2013”, <http://www.ukces.org.uk/assets/ukces/docs/publications/briefing-paper-vocational-education-system-netherlands.pdf>, (07.12.2013).

Hollanda’da mesleki eğitim alanında 1980’li yılların ortalarında kapsamlı bir yeniden yapılandırma çalışmaları başlatılmış olup, bu kapsamda 1987 yılında çıkarılan Mesleki Eğitim Reform Kanunu ile öğrenci sayıları az olan meslek okulları ve kısa süreli mesleki eğitim programları uygulayan okullar ile çıraklık eğitim merkezleri faaliyetleri tek bir çatı altında toplanarak mesleki eğitim hizmetlerinin bütünleştirilmesi amaçlanmıştır.³⁷⁴ Aynı zamanda ilköğretimden sonra bazı öğrencilerin doğrudan devam ettikleri mesleki eğitimin alt devresi kaldırılmış, yerine genel ortaöğretim düzeyinde mesleki hazırlık eğitim programı konmuştur. Ayrıca, 1993 yılında çıkarılan Yarı Zamanlı Mesleki Eğitim Kanunu ile hem işsizlerin hem de çalışanların mesleki eğitim olanaklarından daha fazla yararlanabilmeleri amacıyla bölgesel eğitim merkezlerinin görev ve sorumlulukları artırılmıştır.³⁷⁵ 1996 yılında uygulamaya konulan bir kanun ile de tüm meslek dalları için ülke düzeyinde geçerli standartlar, yeterlilikler ile sınav ve belgelendirme ölçüt ve düzeylerinin belirlenmesi öngörülmüştür. Bu şekilde kişilerin tüm ülkede kabul gören meslek standartlarına uygun olarak eğitilmesi sağlanarak³⁷⁶ mesleğin gerektirdiği yetkinliğe sahip kişilerin istihdam edilmesi amaçlanmıştır.

1 Ocak 1996 tarihinde yürürlüğe giren Yetişkin Eğitimi ve Mesleki Eğitim Kanunu* çerçevesinde ülke genelinde bulunan yüzlerce mesleki eğitim merkezi bölgesel eğitim merkezleri, tarımsal eğitim ve öğretim merkezleri (Agrarische Opleidingscentra) ve özel meslek kolejleri adı altında birleştirilmiştir.³⁷⁷

Genel yapı itibariyle Hollanda’da mesleki eğitim sistemindeki aktörler incelendiğinde, Eğitim, Kültür ve Bilim Bakanlığı, Ekonomi, Tarım ve İnovasyon Bakanlığı (Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie aka EL&I), Mesleki Eğitim ve İşgücü Piyasası İşbirliği Vakfı (Samenwerking Beroepsonderwijs Bedrijfsleven), mesleki uzmanlık kuruluşları ile bölgesel eğitim merkezleri karşımıza

³⁷⁴ Altın; Özlem Kaya; **a.g.e.**, s.128-129.

³⁷⁵ <http://mtegm.meb.gov.tr/tr/dokumanlar/calistay/index.html>

³⁷⁶ Ulusal Meslek Standartlarının Yararları Nelerdir?, <http://www.myk.gov.tr/index.php/skca-sorulan-sorular#Soru16>, (06.12.2013).

* Bu kanun çerçevesinde mesleki ortaöğretim ve yetişkin eğitimi bir araya getirilerek mesleki eğitim faaliyetlerinin tek bir çatı altında toplanması amaçlanmıştır.

³⁷⁷ <http://www.ukces.org.uk/assets/ukces/docs/publications/briefing-paper-vocational-education-system-netherlands.pdf>

çıkılmaktadır.³⁷⁸

Mesleki eğitim konusunda - tarım sektörü hariç - stratejik politikaların belirlenmesi ve yönetimi konusunda Eğitim, Kültür ve Bilim Bakanlığı'nın sorumluluğu bulunmaktadır. Hollanda'da tarım stratejik öneme sahip bir sektör olması nedeniyle bu alandaki mesleki eğitim politikaları Ekonomi, Tarım ve İnovasyon Bakanlığı tarafından belirlenmekte ve tarımsal eğitim ve öğretim merkezleri tarafından mesleki eğitim faaliyetleri yürütülmektedir.³⁷⁹

Mesleki eğitim konusunda merkezi hükümeti desteklemesi amacıyla 2012 yılının başlarında kurulan ve mesleki eğitim konusunda tüm sosyal tarafların temsil edildiği Mesleki Eğitim ve İşgücü Piyasası İşbirliği Vakfı'nın mesleki eğitimde bütünleşik bir sistemin belirlenmesi noktasında önemli katkıları bulunmaktadır. Eğitim ve işgücü piyasası konularında Eğitim, Kültür ve Bilim Bakanlığı'na tavsiyeler hazırlayan tek bir temas noktası olması nedeniyle de stratejik bir öneme sahiptir.³⁸⁰

Hollanda mesleki eğitim sisteminde önemli bir role sahip, şu anda ülke genelinde ülke ekonomisindeki çeşitli sektörlerde yetkili olan 17 mesleki uzmanlık kuruluşuna değinmemiz, Hollanda'daki mesleki eğitim sistemini daha iyi özümsemek açısından önem arz etmektedir. İşveren ve çalışanların temsil edildiği mesleki uzmanlık kuruluşları; yetkili oldukları sektörlerde (örneğin elektroteknik, metal teknolojileri, vb.) ulusal yeterlilik yapısını oluşturmak ve devamlılığını sağlamak, sınav sistemini oluşturmak, eğitim verebilecek işyerlerini akredite etmek ve yeni işyerlerini sisteme dâhil etmek, eğitici ustalara ve işyerlerine danışmanlık hizmeti sunmak, işyerlerindeki eğitimin kalitesini izlemek ve geliştirmek, işgücü piyasası ihtiyaçları* ile uyumlu olarak uygulamalı eğitim verebilecek işyerlerini tedarik etmek³⁸¹ ve bu şekilde mesleki eğitimde kalite güvence sistemini oluşturmakla görevlidir.³⁸² İşyerlerinin mesleki eğitim sistemine dâhil olmaları ise vergi indirimi gibi maddi teşviklerin yanı sıra sanayi ve

³⁷⁸ <http://www.ukces.org.uk/assets/ukces/docs/publications/briefing-paper-vocational-education-system-netherlands.pdf>

³⁷⁹ <http://www.ukces.org.uk/assets/ukces/docs/publications/briefing-paper-vocational-education-system-netherlands.pdf>

³⁸⁰ <http://www.ukces.org.uk/assets/ukces/docs/publications/briefing-paper-vocational-education-system-netherlands.pdf>

* Eğitim ve İşgücü Piyasası Araştırma Merkezi (Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt) yıllık olarak her bir sektör için işgücü piyasası ihtiyaçlarına ilişkin bilgileri üretmektedir.

³⁸¹ <http://www.ukces.org.uk/assets/ukces/docs/publications/briefing-paper-vocational-education-system-netherlands.pdf>

³⁸² Kocatürk; **a.g.e.**, s. 99.

teknoloji alanında meydana gelen gelişmelerin işyerlerine aktarılabilmesi, işyerindeki eğitim sürecinde işyeri kültürünün kazandırılarak gelecekte işyerinde çalışacak personelin tespiti vb. uygulamalar ile sağlanmaktadır.³⁸³

Bölgesel eğitim merkezleri ise mesleki uzmanlık kuruluşları tarafından belirlenen yeterlilikler çerçevesinde geniş bir yelpazeye sahip mesleki eğitim hizmeti sunmaktadır. Bütünleşik bir mesleki eğitim sisteminin oluşturulmasının amaçlandığı Yetişkin Eğitimi ve Mesleki Eğitim Kanunu çerçevesinde bölgesel eğitim merkezlerine mesleki ortaöğretim programlarının yanı sıra yetişkin eğitim faaliyetlerinin yürütülmesi yükümlülüğü de verilmiştir.³⁸⁴

Mesleki eğitim sisteminde gerçekleştirilen yeniden yapılandırma çalışmaları çerçevesinde mesleki eğitim; mesleki ortaöğretim, çıraklık eğitimi ve mesleki eğitim kursları olmak üzere üç alanı kapsamaktadır.³⁸⁵

1990 yılında çıkarılan bir yönetmelikle yeniden düzenlenen mesleki ortaöğretim programlarına 16 ile 19 yaşları arasındaki gençler devam edebilmekte olup, eğitim bölgesel eğitim merkezlerinde verilmektedir.³⁸⁶ Orta dereceli mesleki eğitiminin sunulduğu bölgesel eğitim merkezlerinde aynı zamanda 1 Ocak 1996 tarihinde yürürlüğe giren Yetişkin Eğitimi ve Mesleki Eğitim Kanunu çerçevesinde yetişkin eğitimi faaliyetleri de yürütülmektedir.³⁸⁷ Bölgesel eğitim merkezlerinde yürütülen mesleki ortaöğretim programlarının giriş koşulları ve eğitim süreleri açısından dört farklı türü bulunmaktadır: Bunlar, yönlendirme veya hazırlık programları, kısa süreli programlar, orta süreli programlar ve uzun süreli programlardır. Bu programlarda modüler eğitim sistemi uygulanmakta olup, işverenlerle düzenli aralıklarla yapılan toplantılar eğitim programlarının işgücü piyasasına entegrasyonunun sağlanması açısından önem arz etmektedir.³⁸⁸ Mesleki ortaöğretim programlarının içeriğini genel eğitim ve mesleki eğitim dersleri ile uygulamalı mesleki eğitim oluşturmaktadır.³⁸⁹ İşletmelerde gerçekleştirilen uygulamalı mesleki eğitim okul, öğrenci ile işveren

³⁸³ Kocatürk; **a.g.e.**, s. 99-100.

³⁸⁴ Maes, Martine; “Vocational Education and Training in the Netherlands”, http://www.cedefop.europa.eu/EN/Files/5142_en.pdf, (08.01.2014).

³⁸⁵ Altın; Özlem Kaya; **a.g.e.**, s. 129.

³⁸⁶ http://abdigm.meb.gov.tr/projeler/archive/bitene_Proje_ciktilari/MEGEP/2.pdf

³⁸⁷ <http://euroguidance.iskur.gov.tr/Portals/1/Kaynaklar/ulkeornekleri/hollanda.pdf> ;

http://abdigm.meb.gov.tr/projeler/archive/bitene_Proje_ciktilari/MEGEP/2.pdf

³⁸⁸ http://abdigm.meb.gov.tr/projeler/archive/bitene_Proje_ciktilari/MEGEP/2.pdf

³⁸⁹ http://abdigm.meb.gov.tr/projeler/archive/bitene_Proje_ciktilari/MEGEP/2.pdf

arasında imzalanan sözleşme kapsamında yürütülmekte olup, eğitim takviminin genellikle 200 günü uygulamalı eğitime ayrılmaktadır. Eğitimin sonunda ise ülke düzeyinde merkezi bitirme sınavları uygulanmaktadır.³⁹⁰

Zorunlu eğitimini tamamlamış 16 yaş ve üzerindeki kişilerin çoğunluğunun³⁹¹ tercih ettiği mesleki eğitim sistemi ise Yarı Zamanlı Mesleki Eğitim Kanunu ile düzenlenen çıraklık eğitimidir. Okul ve işyerinde verilen teorik ve uygulamalı eğitimi içeren çıraklık eğitiminde işyerindeki uygulamalı eğitimin ağırlığı yüzde 80, okuldaki teorik eğitimin ağırlığı ise yüzde 20'dir. Çıraklık eğitiminin teorik kısmı bölge okulu olarak tercüme edilebilen Streekscholen'da, uygulamalı bölümü ise ilgili meslek dalında yetkili mesleki uzmanlık kuruluşu tarafından akredite edilen işyerlerinde veya bu amaçla oluşturulmuş uygulama atölyelerinde (werkplaats, fabriek, winkel, kantoor) işveren tarafından görevlendirilen eğitici ustanın gözetiminde verilmektedir.³⁹² Almanya'daki dual sistemden ve ülkemizde uygulanan çıraklık eğitiminden farklı olarak burada çırak hem okul ile eğitim sözleşmesi (onderwijsvereenkomst) hem de uygulamalı eğitim göreceği işletme ile bir iş sözleşmesi (arbeidscontract) imzalamaktadır.³⁹³

Çıraklık eğitiminin işyerindeki uygulamalı eğitimi faaliyetinden işveren sorumlu olup³⁹⁴, eğitim hakkında ilgili meslek dalında yetkili mesleki uzmanlık merkezi tarafından işverene danışmanlık hizmeti verilmektedir.³⁹⁵

Çıraklık eğitimine katılanların öğrenim seviyelerine ve kazanmak istedikleri mesleki niteliklere göre uygulanan üç farklı program türü bulunmaktadır. Bunlardan ilki olan başlangıç düzeyinde mesleki eğitim programlarında çırak olarak meslek öğrenmek isteyen kişiye mesleğin gerektirdiği temel nitelikler kazandırılmakta olup, bu programların süresi iki ile üç yıl arasında sürmektedir. Orta düzey mesleki eğitim programları ile ise bir meslek dalında kendi işini kurarak bağımsız çalışmak isteyen kişiler için bir ile iki yıl arasında süren mesleki uzmanlık eğitimi verilmektedir. Bir

³⁹⁰ http://abdigm.meb.gov.tr/projeler/archive/bitene_Proje_ciktilari/MEGEP/2.pdf

³⁹¹ <http://www.ukces.org.uk/assets/ukces/docs/publications/briefing-paper-vocational-education-system-netherlands.pdf>

³⁹² http://abdigm.meb.gov.tr/projeler/archive/bitene_Proje_ciktilari/MEGEP/2.pdf

³⁹³ Visser, Karel; "Overview of the Dutch Vocational Education and Training System Country Report 8 Autumn 2010", <http://www.ecbo.nl/smartsite.dws?ch=ECB&id=2863>, (09.12.2013).

³⁹⁴ http://abdigm.meb.gov.tr/projeler/archive/bitene_Proje_ciktilari/MEGEP/2.pdf

³⁹⁵ <http://www.ukces.org.uk/assets/ukces/docs/publications/briefing-paper-vocational-education-system-netherlands.pdf>

meslek dalında uzmanlaşmak isteyen kişilere de üst düzey mesleki eğitim programları ile bir veya iki yıl süreli mesleki nitelik geliştirme eğitimi verilerek kişinin ilgili meslek dalında uzman veya teknik eleman olarak yetişmesi sağlanmaktadır.³⁹⁶

Çıraklık eğitiminin sonunda yapılan teorik ve uygulamalı bölümlerden oluşan bitirme sınavı sonunda başarılı olan kişilere ilgili meslek dalında ülke düzeyinde geçerli bir meslek diploması verilmektedir.³⁹⁷

Mesleki eğitim kursları ise yetişkin eğitimi ile işsizlerin ve çalışanların mesleki eğitimini kapsamaktadır. Yetişkin eğitimi ve işsiz kişilerin mesleki eğitimi Eğitim, Kültür ve Bilim Bakanlığı ile Sosyal İşler ve İstihdam Bakanlığı'nın (Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid) sorumluluğunda yürütülmektedir.³⁹⁸

Yetişkin eğitiminde işsiz ya da işgücü piyasasından uzak kalmış kişiler öncelikli konumda olup, bu kapsamda yürütülen faaliyetlerden zorunlu eğitimlerini tamamlamış kişiler yararlanabilmektedir. Ayrıca sunulan eğitimin türüne göre de ek yeterlilikler talep edilebilmektedir. Yetişkin eğitimi farklı niteliklere sahip altı seviyeden oluşmaktadır. İlk üç seviye çerçevesinde düzenlenen kurslar ile kişilerin özgüvenlerini geliştirmeleri, temel eğitim ve sosyal becerileri kazanmaları ve özellikle göçmenlerin entegrasyonu kapsamında ikinci dil olarak Felemenkçe'yi öğrenmeleri amaçlanmaktadır. Diğer üç seviye çerçevesinde gerçekleştirilen kurslara katılanlar ise katıldıkları eğitimin düzeyine göre genel ortaöğretim (HAVO) veya üniversite öncesi öğretim (VWO) yeterliliğini kazanabilmektedirler. Yetişkin eğitim programları kamu tarafından finanse edilmekte ve belediyeler tarafından yönetilmekte olup, bu alanda özel meslek kolejleri de faaliyette bulunabilmektedir.³⁹⁹

İşsizlere yönelik yürütülen mesleki eğitim kursları kapsamında ise işsizlerin işgücü piyasasına girişlerini kolaylaştırıcı faaliyetler, ülke genelinde belirlenen görev dağılımı çerçevesinde gerçekleştirilmektedir. 29 Kasım 2001 tarihinde yürürlüğe giren Çalışma ve Gelir (Uygulama Yapısı) Kanunu (Wet Structuur Uitvoering Werk en Inkomen) ile işsizlerin mesleki eğitimi konusunda genel çerçeve belirlenmiştir. Bu Kanun çerçevesinde çalışma hayatı ve gelirlerle ilgili politikaların belirlenmesi

³⁹⁶ http://abdigm.meb.gov.tr/projeler/archive/bitene_Proje_ciktilari/MEGEP/2.pdf

³⁹⁷ http://abdigm.meb.gov.tr/projeler/archive/bitene_Proje_ciktilari/MEGEP/2.pdf

³⁹⁸ http://www.cedefop.europa.eu/EN/Files/5142_en.pdf

³⁹⁹ http://www.cedefop.europa.eu/EN/Files/5142_en.pdf

amacıyla işverenlerin, çalışanların ve belediyelerin katılım sağladığı Çalışma ve Gelir Konseyi (Raad van Werk en Inkomen) oluşturulmuştur. Kanunun getirdiği dönüşüm sürecinde, bu alanda faaliyet gösteren birçok kuruluş yerel ve bölgesel olarak faaliyette bulunan çalışma ve gelir merkezleri olarak yeniden yapılandırılmıştır. Bu çerçevede Çalışma ve Gelir (Uygulama Yapısı) Kanunu ile farklı bir yürütme kurulu yapısı oluşturulmuş olup, çalışma ve gelir merkezleri ile Hollanda Kamu İstihdam Kurumu (UWV WERKbedrijf) yerel yönetimlerin ve Sosyal İşler ve İstihdam Bakanlığı'nın yürütme organları olarak kurgulanmıştır. Bu şekilde yerel yönetimler, işsizlerin işgücü piyasasına yeniden uyum sağlamalarına yönelik yürütülen faaliyetler konusunda sorumlu hale getirilmiştir. Hollanda Kamu İstihdam Kurumu Sosyal İşler ve İstihdam Bakanlığı'nın yürütme organı konumunda olup, uzun süreli işsizler ve engelli kişilerin işgücü piyasasına girişlerini kolaylaştırıcı faaliyetler Hollanda Kamu İstihdam Kurumu'nun sorumluluğunda yürütülmektedir. Bu grupların işgücü piyasasına yeniden kazandırılmaları için yürütülen faaliyetler, Kurumca ihaleye çıkılarak hizmet alımı çerçevesinde gerçekleştirilmektedir. Özel meslek kolejleri ve bölgesel eğitim merkezleri bu kapsamda hizmet sağlayıcı olabilmektedirler. Yerel yönetimler ve Hollanda Kamu İstihdam Kurumu işsizlerin ve işgücü piyasasından dışlanan grupların çalışma hayatına yeniden entegrasyonu konusunda sorumluluğu paylaşmakta olup, hem yerel yönetimlerin hem Hollanda Kamu İstihdam Kurumu'nun işsizlerin işgücü piyasasına yeniden uyum sağlamalarına yönelik yürüttükleri faaliyetler Sosyal İşler ve İstihdam Bakanlığı tarafından finanse edilmektedir.⁴⁰⁰

Çalışanların mesleki eğitimi kapsamında ise kurumsal eğitim, yarı zamanlı eğitim gibi farklı türler bulunmakta olup, çalışanlar da özel olarak kendi mesleki niteliklerini geliştirmek amacıyla eğitim alabilmektedirler. Yarı zamanlı eğitim devlet tarafından finanse edilmekte olup, bu programda çalışma ve eğitim birlikte yürütülmektedir. Hollanda'da çalışanların mesleki eğitimi kapsamında yürütülen en yaygın faaliyet ise kurumsal eğitim olup, mesleki eğitim kursları, staj eğitimi, konferans veya uzaktan eğitim şeklinde yürütülebilmektedir. Ancak bu tür eğitimler kurumsal tabanlı olması nedeniyle işletmeden işletmeye farklılaşabilmektedir.⁴⁰¹

⁴⁰⁰ http://www.cedefop.europa.eu/EN/Files/5142_en.pdf

⁴⁰¹ http://www.cedefop.europa.eu/EN/Files/5142_en.pdf

BEŞİNCİ BÖLÜM

YAYGIN MESLEKİ EĞİTİM KAPSAMINDA TÜRKİYE İŞ KURUMU İÇİN BİR MODEL ÖNERİSİ

5.1 SORUN ANALİZİ

Küreselleşen dünyanın etkisiyle ekonomide ve toplumsal alanda yaşanan hızlı değişimler endüstri ilişkilerinin yeniden düzenlenmesi ihtiyacını ortaya çıkarmıştır. Dünyada yaşanan bu dönüşüm uluslararası sermaye akımlarında ve mal ticaretinde serbestleşmeye yol açmıştır. Küresel rekabet ortamında ulusal ekonomilerin varlığını sürdürebilmesi ve büyümesi için “yüksek teknoloji”, “verimlilik” ve “nitelikli işgücü” en önemli faktörler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bugün uluslararası arenada her alanda güçlü ve saygın olmanın en önemli kriteri sağlıklı ve istikrarlı bir ekonomiye sahip olmaktır. Bunun sağlanabilmesi için de işgücü piyasası politikalarının ekonomik büyüme, ödemeler dengesi, cari açık, enflasyon gibi makro ekonomik göstergeler ile aynı öncelikte ele alınması gerekmektedir.⁴⁰²

Küreselleşme olgusuyla birlikte giderek yoğunluk kazanan ulusal ve uluslararası rekabetin etkisiyle, ekonomideki yapısal değişimler, üretim ve yönetim tekniklerindeki gelişmeler istihdam ve işsizlik sorunlarını gündeme getirmektedir. Ülkemizdeki temel sorun, uygulanan makroekonomik politikaların temeline istihdam olgusunun yerleştirilmemesidir.⁴⁰³ Ekonomik büyümeye paralel bir istihdam artışının neden gerçekleşmediği veya istihdamsız ekonomik büyümenin nasıl gerçekleştiği⁴⁰⁴ konusundaki araştırmalar devam etmekle birlikte, geleceğe yönelik ve sürdürülebilir bir nitelikli işgücü planlaması ihtiyacı önemini korumaktadır.

İşgücü piyasası göstergelerine ilişkin istatistikî verilere bakıldığında, emek piyasasının çerçevesini belirleyen işgücü arzı ile işgücü talebi arasında fonksiyonel bir ilişki ve işbirliğinin kurulamadığı görülmektedir. Bu durum, birbiriyle uyumlu istihdam ve mesleki eğitim politikalarının izlenmesini gerekli kılmaktadır.”⁴⁰⁵

⁴⁰² www.tes-is.org.tr/TR/Genel/dg.ashx?DIL=1&BELGEANAH...pdf

⁴⁰³ www.tes-is.org.tr/TR/Genel/dg.ashx?DIL=1&BELGEANAH...pdf

⁴⁰⁴ Ok, Sinan; **Ekonomik Büyüme ile İstihdam Arasındaki İlişkinin Zayıflama Nedenleri ve Bu İlişkinin Güçlendirilmesinde İŞKUR’un Rolü**, Yayımlanmamış Uzmanlık Tezi, Ankara 2008, s.2.

⁴⁰⁵ www.tes-is.org.tr/TR/Genel/dg.ashx?DIL=1&BELGEANAH...pdf

2013 yılındaki işsizlik oranları %8,8 ile %10,6 arasında bir seyir izlerken, Manpower Group tarafından küresel çapta* hazırlanan “Talent Shortage Survey 2013” araştırmasının sonuçlarına göre ülkemizdeki işverenlerin %58’i** nitelikli işgücü bulmakta zorlanmaktadır.⁴⁰⁶ Yetenek açığı oranı ile dünya ortalamasının (%35) üzerinde yer alan Türkiye, Japonya (%85), Brezilya (%68) ve Hindistan’ın (%61) ardından dünyada en fazla yetenek açığı olan dördüncü ülke konumundadır.⁴⁰⁷ Araştırma sonuçlarına göre ülkemizde işverenlerin bulmakta zorluk çektikleri pozisyonlarda mühendis, işçi ve satış temsilcisi ilk üç sırada yer alırken, dünya genelindeki ilk üç ise zanaatkâr, mühendis ve satış temsilcisi pozisyonlarıdır.⁴⁰⁸ Deneyim eksikliği ülkemizdeki işverenlerin % 56’sının işe alım sürecinde sorun yaşadıklarını belirttikleri bir alan olmuştur.⁴⁰⁹ Teknik işler için yetenek eksikliği ve açık pozisyona hiç başvuru olmaması da %30 civarındaki oranlarıyla önemli sebepler arasında yer almaktadır.⁴¹⁰

Araştırma sonuçlarından da görüleceği üzere, ülkemizde bir yandan işsizlik oranı artar bir seyir izlerken, diğer taraftan istihdam edilebilirlik şartlarını karşılayan temel bilgi ve beceriyle donatılmış nitelikli işgücüne ihtiyaç giderek artmaktadır.⁴¹¹ Mesleki eğitimin işgücü piyasasında talep edilen nitelikleri karşılamaması⁴¹² mesleki eğitim ile istihdam arasında sağlıklı bir ilişkinin kurulamadığının bir göstergesidir.⁴¹³ Eğitim kurumları ekonomik ve teknolojik gelişmelere bağlı olarak değişim gösteren işgücü piyasasını sürekli ve düzenli olarak izleyerek gelişmeleri eğitim programlarına aktarmadığı gibi, iş hayatı da mesleki eğitimin yapılandırılmasında aktif rol

* Araştırma 42 ülkede araştırmaya katılan yaklaşık 40.000 işveren ile yapılmıştır.

** Araştırmaya 2011 yılından itibaren katılan Türkiye’de bu oran 2011 yılında %48, 2012 yılında ise %41 olarak gerçekleşmiştir.

⁴⁰⁶ Talent Shortage Survey 2013 Research Results, http://files.shareholder.com/downloads/MAN/2504383976x0x666819/96bd7785-fe70-4104-af0e-34f8d296cc76/Results_Report_2013_Talent_Shortage.pdf, (13.12.2013).

⁴⁰⁷ Manpower “Yetenek Açığı” Araştırması 2013, <http://www.manpower.com.tr/icerik.asp?z=63>, (13.12.2013).

⁴⁰⁸ http://files.shareholder.com/downloads/MAN/2504383976x0x666819/96bd7785-fe70-4104-af0e-34f8d296cc76/Results_Report_2013_Talent_Shortage.pdf

⁴⁰⁹ <http://www.manpower.com.tr/icerik.asp?z=63> ; Meslek Eğitiminde Ne Çalışıyor, Neden Çalışıyor? Okul- İşletme İşbirliklerine Dair Politika Önerileri, <http://erg.sabanciuniv.edu/sites/erg.sabanciuniv.edu/files/NeCalisiyorNedenCalisiyor.pdf>, (13.12.2013).

⁴¹⁰ <http://www.manpower.com.tr/icerik.asp?z=63> ; <http://erg.sabanciuniv.edu/sites/erg.sabanciuniv.edu/files/NeCalisiyorNedenCalisiyor.pdf>

⁴¹¹ www.tes-is.org.tr/TR/Genel/dg.ashx?DIL=1&BELGEANAH...pdf

⁴¹² Türkiye’deki Eğitim-İşsizlik Arasındaki İlişkinin Güçlendirilmesi, <http://www.kip.org.tr/Portals/0/ipge.pdf>, (29.12.2013).

⁴¹³ www.tes-is.org.tr/TR/Genel/dg.ashx?DIL=1&BELGEANAH...pdf

almamaktadır.⁴¹⁴ Bunun sonucu olarak da mesleki eğitim kurumlarında uygulanan eğitim programları ile işgücü piyasasının ihtiyaçları arasında nitelik ve nicelik açısından bir uyum sağlanamamaktadır. Sektörle yaşanan tüm bu uyumsuzluklar istihdam sorununu da beraberinde getirmektedir.⁴¹⁵

İşgücü piyasasının mesleki eğitim algısında yaşanan sorunların yanı sıra toplumdaki mesleki eğitim algısı da istihdam ile mesleki eğitim arasındaki ilişkiyi olumsuz yönden etkileyen önemli faktörlerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Mesleki eğitim sonucu alınan belgelerin sektörde bir değer görmemesi⁴¹⁶, mezunların eğitim aldıkları alanlarda istihdamlarının sağlanamaması, sektördeki çalışma şartlarının iyileştirilmemesi vb. nedenlerle mesleki eğitim tercih edilmeyen, düşük statülü bir eğitim türü olarak algılanmaya⁴¹⁷ devam etmektedir. Bu durum bireylerin mesleki yönlendirilmelerinde önemli bir rol oynamakta olup, bireyler kişisel gelişim ve beceri yatkınlıklarına göre değil, ileride edinilecek mesleğin gelir durumu ve toplumdaki statüsüne göre tercih yapmaktadırlar.

Mesleki eğitim ile istihdam arasında sağlıklı bir yapının kurulabilmesi amacıyla geliştirilen politikalar, yapısal tedbirler ve stratejiler işgücü piyasası alanında yaşanan sorunun çözümü noktasında sevindirici gelişmeler olmakla beraber henüz yeterli düzeye ulaşmadıkları görülmektedir. Bunlardan ilki ulusal yeterlilik sisteminin kurulmasıdır. Mesleki eğitimin istihdam ile bağıını kuvvetlendiren, bireylerin işgücü piyasasında geçerli bilgi, beceri ve yetkinlikleri kazanmasına ve bunların uluslararası düzeyde kıyaslanabilirlik altyapısını oluşturmaya olanak sağlayan ulusal yeterlilik sistemi, ulusal ve uluslararası meslek standartlarını temel alarak mesleki eğitim standartlarının ve yeterliliklerin geliştirilmesi, uygulanması ve bunlara ilişkin yetkilendirme, denetim, ölçme, değerlendirme ve belgelendirmeye ilişkin faaliyetleri kapsamaktadır.⁴¹⁸ Mesleki eğitim programlarının ulusal meslek standartları ile uyumlu hale getirilmesi ve bu

⁴¹⁴ Mesleki ve Teknik Eğitimde Sorunlar ve Öneriler, http://www.tekev.org.tr/org_detail.php?id=142, (09.12.2012).

⁴¹⁵ http://www.tekev.org.tr/org_detail.php?id=142

⁴¹⁶ Akbaş, Bayram; “Türkiye’de Mevcut Eğitim Sisteminin İş Yaşamının İsteklerine Yeterince Duyarlı Olmaması Mesleki Eğitimin Etkinliğini Azaltan Önemli Faktörlerden Biri”, www.tes-is.org.tr/TR/Genel/dg.ashx?DIL=1&BELGEANAH...pdf, (10.12.2013).

⁴¹⁷ MÜSİAD Mesleki Eğitim Çalıştayı 18-19 Şubat 2011, http://www.igeder.org.tr/uploads/1328878124-musiad_calistay.pdf, (14.12.2013).

⁴¹⁸ Özdemir, Esin; “İstihdam ve Mesleki Eğitim İlişkisinin Güçlendirilmesi Eylem Planının Çeşitli Tedbirleri Hakkında Kısa Bir Değerlendirme, www.tes-is.org.tr/TR/Genel/dg.ashx?DIL=1&BELGEANAH...pdf, (10.12.2013); Akbaş; www.tes-is.org.tr/TR/Genel/dg.ashx?DIL=1&BELGEANAH...pdf

standartlara dayalı yeterliliklerin hazırlık sürecinde eğitim kurumlarının yanı sıra sosyal tarafların da katkılarının alınması⁴¹⁹; bağımsız, şeffaf ve kalite güvencesi sağlanmış bir sistemin oluşturulması ve sürdürülebilirliğinin sağlanması konusunda önem arz etmektedir. ⁴²⁰ Mesleki eğitimin istihdamla uyumunu güvence altına alarak nitelikli işgücünün yetiştirilmesine ortam hazırlayan, ülke çapında genel kabul gören meslek standartlarına dayalı ölçme, değerlendirme ve belgelendirme sisteminin henüz yeterince yaygınlaşmadığı görülmektedir.⁴²¹

“Mesleki ve teknik eğitimin iş piyasasının ihtiyaçları doğrultusunda verilmesi, eğitim-istihdam ilişkisinin güçlendirilmesi, Ulusal Yeterlilik Çerçevesinin oluşturulması, hayat boyu öğrenme anlayışı içinde aktif işgücü piyasası politikalarının etkin olarak uygulanması, mesleksizlik sorununun giderilerek işgücünün istihdam edilebilirliğinin artırılması için bakanlıklar, kamu kurum ve kuruluşları ile özel sektör arasında işbirliği ve koordinasyonun geliştirilmesi amacıyla hazırlanan İstihdam ve Mesleki Eğitim İlişkisinin Güçlendirilmesi Eylem Planı (...)”⁴²² ile mesleki eğitim ve istihdam arasındaki bağın güçlendirilmesi hususu ilk kez kapsamlı ve bütüncül bir yaklaşımla kamu-özel sektör ortaklığını da içerek şekilde ele alınmaktadır.⁴²³

Söz konusu Eylem Planında dokuz öncelik alanı belirlenmiş⁴²⁴ ve bu önceliklerin gerçekleştirilmesi için belirlenen her bir faaliyetle ilgili sorumlu, ilgili ve ilişkili kurumlar tespit edilerek bir takvim oluşturulmuştur.⁴²⁵ Bu takvim çerçevesinde yapılacak faaliyetleri koordine etmek, bu faaliyetlerin gerçekleşme durumunu izlemek ve değerlendirmek, gerektiğinde Eylem Planını revize etmek ve Planın amacına ulaşmasındaki etkinliği ve koordinasyonu sağlamak amacıyla Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Müsteşarı başkanlığında ilgili bakanlıklar, kurum ve kuruluşlar ile

⁴¹⁹ Akbaş; www.tes-is.org.tr/TR/Genel/dg.ashx?DIL=1&BELGEANAH...pdf

⁴²⁰ Borat, Oğuz; “Mesleki Yeterlilik Kurumu ve UYÇ İle İlgili Çalışmalar 2011”, <http://www.iticu.edu.tr/Hayat-Boyu-Egitim-Merkezi/Yayinlar/Documents/MYK%20Oguz%20Borat%2020.01.2011.pdf>; “aktaran” Yücesu, H. Serdar; “Mesleki Eğitimin Yeniden Yapılandırılması 14-15 Eylül 2012 Ön Rapor, s.9.

⁴²¹ Akbaş; www.tes-is.org.tr/TR/Genel/dg.ashx?DIL=1&BELGEANAH...pdf

⁴²² İŞKUR ve KOSGEB’in İstihdam ve Mesleki Eğitim İlişkisi’nin Güçlendirilmesi Eylem Planı Değerlendirmesi, www.tes-is.org.tr/TR/Genel/dg.ashx?DIL=1&BELGEANAH...pdf, (10.12.2013). ; 15 Temmuz 2010 tarih ve 27642 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

⁴²³ Özdemir; www.tes-is.org.tr/TR/Genel/dg.ashx?DIL=1&BELGEANAH...pdf

⁴²⁴ Bkz. İstihdam ve Mesleki Eğitim İlişkisinin Güçlendirilmesi Eylem Planı, <http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2010/07/20100715.htm&main=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2010/07/20100715.htm>, (10.12.2013).

⁴²⁵ Bağdadioglu; www.tes-is.org.tr/TR/Genel/dg.ashx?DIL=1&BELGEANAH...pdf

sivil toplum kuruluşlarının temsilcilerinin yer aldığı İzleme ve Değerlendirme Kurulu oluşturulmuştur. Eylem Planı mesleki eğitim kurumlarından mezun olanlar ile mesleki yeterlilik belgesine sahip olanların istihdam edilebilirliklerini kolaylaştırmak amacıyla somut teşvikler de içermekte olup, bu teşviklerin yasal altyapısı Torba Kanun olarak da bilinen 6111 sayılı Kanun ile oluşturulmuştur.⁴²⁶ Söz konusu Kanun ile getirilen teşvik mekanizması⁴²⁷; hem toplumun hem işgücü piyasasının mesleki eğitime bakış açısının değiştirilmesini, çalışanların mesleki eğitimini ve mesleki yeterliliklerinin belgelendirilmesini ve bu şekilde ulusal yeterlilik sisteminin yaygınlaştırılmasını amaçlamaktadır.⁴²⁸

2002 yılında İŞKUR tarafından çalışmalarına başlanan, 2009 yılından itibaren ise Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Çalışma Genel Müdürlüğü tarafından üzerinde yoğun olarak çalışmalarına devam edilen ancak henüz resmen açıklanmayan⁴²⁹ Ulusal İstihdam Stratejisi (UIS) de işgücü piyasası alanında yaşanan sorunlara yönelik yapısal tedbirler içermesi beklenen politika önceliklerinden biridir. İstihdam alanında izlenecek politikaları bütüncül bir yaklaşımla ele alması öngörülen⁴³⁰ UIS dört politika eksenine üzerine inşa edilmiştir. Bunlar, eğitim-istihdam ilişkisinin güçlendirilmesi, işgücü piyasasında güvence ve esnekliğin sağlanması, özel politika gerektiren grupların istihdamının artırılması ve istihdam-sosyal koruma ilişkisinin güçlendirilmesidir.⁴³¹ 2023 yılı itibariyle işgücü piyasası göstergelerine ilişkin önemli hedefler ortaya konulan UIS hakkında sağlıklı bir değerlendirme yapılabilmesi için uygulama sonuçlarının analiz edilmesi gerekmektedir.⁴³²

Sanayi ve Ticaret Bakanlığı tarafından 2011-2014 yıllarını kapsayacak şekilde hazırlanan ve Türkiye'nin rekabet gücünü artırmaya yönelik tedbirleri içeren Türkiye

⁴²⁶ Akbaş; www.tes-is.org.tr/TR/Genel/dg.ashx?DIL=1&BELGEANAH...pdf

⁴²⁷ Bkz. **4447 Sayılı İşsizlik Sigortası Kanunu Geçici Madde 10.**

⁴²⁸ Akbaş; www.tes-is.org.tr/TR/Genel/dg.ashx?DIL=1&BELGEANAH...pdf

⁴²⁹ <http://www.messegitim.com.tr/ti/687/0/Ulusal-Istihdam-Stratejisinin-Ozel-Sektorun-Mesleki-Egitim-Sistemindeki-Rolune-Muhtemel-Etkileri>

⁴³⁰ Bağdadioğlu; www.tes-is.org.tr/TR/Genel/dg.ashx?DIL=1&BELGEANAH...pdf

⁴³¹ Türk İşgücü Piyasası Mesleki Eğitim İstihdam ilişkisi ve Ortaklık Yaklaşımı (15 Ekim 2012), [http://www.etf.europa.eu/webatt.nsf/0/F3F46C0680FD1F11C1257AA30024C205/\\$file/VET%20and%20Employment%20in%20Turkey%20TK%20\(ppt\).pdf](http://www.etf.europa.eu/webatt.nsf/0/F3F46C0680FD1F11C1257AA30024C205/$file/VET%20and%20Employment%20in%20Turkey%20TK%20(ppt).pdf), (10.12.2013).

⁴³² <http://www.messegitim.com.tr/ti/687/0/Ulusal-Istihdam-Stratejisinin-Ozel-Sektorun-Mesleki-Egitim-Sistemindeki-Rolune-Muhtemel-Etkileri>

Sanayi Stratejisi Belgesi'nde⁴³³ nitelikli işgücü, istihdam ve işgücü piyasası konularına da yer verilmiş olup, “becerilerini sürekli geliştirebilen şirketlerin ekonomideki ağırlığının artırılması” sanayi stratejisi kapsamında üç temel stratejik hedeften biri olarak belirlenmiştir.⁴³⁴ Stratejide “Beceriler ve İnsan Kaynağı” başlığı altında işgücünün beceri düzeyindeki düşüklüğün özel sektörün rekabet gücü önündeki engellerden biri olduğu, özel sektörün talep ettiği nitelikler ile işgücünün sahip olduğu beceriler arasında uyumsuzlukların olduğu, nitelikli ara eleman sorununun temelinde mesleki eğitim sistemindeki aksaklıkların yer aldığı⁴³⁵ yönünde analizler yapılmış, bu sorunların çözümüne yönelik belirlenen her bir faaliyetle ilgili sorumlu ve işbirliği yapılacak kuruluşlar tespit edilerek bir takvim oluşturulmuştur.

2012 yılında hazırlıklarına başlanan ve kamu kurum ve kuruluşları, üniversiteler, özel kesim ve sivil toplum kuruluşlarından temsilcilerin katkılarının alındığı 2014-2018 dönemini kapsayan Onuncu Kalkınma Planı çerçevesinde ülkemizin orta ve uzun vadeli amaçlarının temel ilke, hedef ve öncelikleri belirlenmiş olup, nitelikli eğitim ve işgücüne artan talep, istihdam ve çalışma hayatı, büyüme ve istihdam başlıkları altında her bir konuya ilişkin durum analizleri yapılmış, amaç, hedef ve politikalar oluşturulmuştur. Ayrıca Onuncu Kalkınma Planı kapsamında temel yapısal sorunlara çözüm üretebilmek amacıyla tasarlanan yirmi beş öncelikli dönüşüm programından ikisi işgücü piyasasının etkinleştirilmesi ve temel ve mesleki becerilerin geliştirilmesi alanlarına yönelik olup, bu öncelik alanları kapsamında programların amacı, kapsamı, hedef kitlesi, hedefleri, göstergeleri, bileşenleri ile koordinatör ve sorumlu kurum ve kuruluşları belirlenerek bir eylem planı çerçevesinde uygulamaya geçirilmesi öngörülmektedir.⁴³⁶ Onuncu Kalkınma Planı hazırlık çalışmaları kapsamında “Mesleki Eğitimin Yeniden Yapılandırılması” başlığıyla bir çalışma grubunun oluşturulması, mesleki eğitim kapsamında yürütülen politikalar, stratejiler ve projeler çerçevesinde henüz hedeflenen seviyeye ulaşamadığının bir göstergesidir.

⁴³³ Köseleci, Nihan; “Türkiye’de Üst Politika Belgelerinde Mesleki ve Teknik Eğitim”, **Meslek Eğitiminde Kalite İçin İşbirliği Mesleki ve Teknik Eğitimde Güncellenmiş Durum Analizi**, İstanbul 2012, s.30.

⁴³⁴ Türkiye Sanayi Stratejisi Belgesi 2011-2014 (AB Üyeliğine Doğru), http://www.sanayi.gov.tr/Files/Documents/sanayi_stratejisi_belgesi_2011_2014.pdf , (17.12.2013).

⁴³⁵ http://www.sanayi.gov.tr/Files/Documents/sanayi_stratejisi_belgesi_2011_2014.pdf

⁴³⁶ http://www.kalkinma.gov.tr/DocObjects/view/15089/Onuncu_Kalk%C4%B1nma_Plan%C4%B1.pdf

5.2 YAYGIN MESLEKİ EĞİTİM KAPSAMINDA BİR MODEL ÖNERİSİ

Sorun analizi bölümünde mesleki eğitim, istihdam, işgücü piyasası, nitelikli işgücü konuları irdelenmiş ve bu sorunların çözümü kapsamında yürütülen çalışmalara yer verilmiştir.

Bu bölümde ise ilin istihdam ve mesleki eğitim politikasını oluşturmakla görevlendirilen ve merkezi yönetimin ildeki temsilcileri ile işçi ve işveren kuruluşları, üniversite ve sivil toplum kuruluşlarının temsilcilerinden oluşan İl İstihdam ve Mesleki Eğitim Kurulları (İİMEK)'nin yeniden kurgulandığı modele ilişkin genel çerçeve çizilerek temel ilkeleri ortaya konmaya çalışılmaktadır. Ancak çalışma kapsamında kurgulanan model önerisi kısmına geçmeden önce Avrupa Birliği Katılım Öncesi Mali Yardım Aracı'nın dördüncü bileşeni olan İnsan Kaynaklarının Geliştirilmesi Operasyonel Programı kapsamında Milli Eğitim Bakanlığı Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü koordinasyonunda 26 Mayıs 2011-26 Eylül 2013 tarihleri arasında yürütülen Türkiye'de Hayat Boyu Öğrenmenin Geliştirilmesi Projesi⁴³⁷, ne değinilmesi faydalı görülmektedir.

Hayat boyu öğrenme için kurumsal bir çerçevenin oluşturulmasını ve hayat boyu öğrenme hizmetlerinin sunumunda kapasitenin artırılmasını amaçlayan⁴³⁸ Proje çerçevesinde hayat boyu öğrenmenin koordinasyonuna ilişkin ulusal ve il düzeyinde dört yapı kurulması önerilmektedir. Bunlar; Ulusal Hayat Boyu Öğrenme Kurulu, İl Hayat Boyu Öğrenme Kurulları, Ulusal Hayat Boyu Öğrenme Koordinasyon Merkezi ve İl Hayat Boyu Öğrenme Koordinasyon Birimleridir.⁴³⁹ Ulusal Hayat Boyu Öğrenme Kurulu, MEB Müsteşarı başkanlığında işçi, işveren, sivil toplum kuruluşları ile özel sektör temsilcilerinin ağırlıklı olarak yer aldığı bir yapı olarak kurgulanmaktadır.⁴⁴⁰ İl Hayat Boyu Öğrenme Kurulları ise İİMEK'in yapısına benzer şekilde vali başkanlığında ve üye kurum ve kuruluşların üst düzey yöneticiler ile temsil edildiği bir yapı olarak kurgulanmakta olup, hâlihazırda HEM'lerde açılması öngörülen eğitimlerin

⁴³⁷ Türkiye'de Hayat Boyu Öğrenmenin Geliştirilmesi Projesi Uluslararası Hayat Boyu Öğrenme Konferansı Raporu, <http://hayatboyu.meb.gov.tr/files/20130607073540.pdf>, (24.12.2013).

⁴³⁸ <http://hayatboyu.meb.gov.tr/files/20130607073540.pdf>

⁴³⁹ "Hayat Boyu Öğrenme Koordinasyonunun Kapsamı", **Türkiye'de Hayat Boyu Öğrenmenin Geliştirilmesi Projesi Politika Belgesi, 2013**, s.56.

⁴⁴⁰ "Ulusal Hayat Boyu Öğrenme Kurulu", **Türkiye'de Hayat Boyu Öğrenmenin Geliştirilmesi Projesi Politika Belgesi, 2013**, s.57.

planlamalarının yapılması ile görevli İl Hayat Boyu Öğrenme ve Halk Eğitim Planlama ve Koordinasyon Komisyonları'nın yerine geçmesi önerilmektedir.⁴⁴¹ Ulusal Hayat Boyu Öğrenme Kurulu'nun sekreteryaya görevlerini gerçekleştirmesi önerilen Ulusal Hayat Boyu Öğrenme Koordinasyon Merkezi MEB Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü içerisinde kurgulanmaktadır.⁴⁴² İl Hayat Boyu Öğrenme Koordinasyon Birimlerinin ise İl Milli Eğitim Müdürlüğü Hayat Boyu Öğrenme Şube Müdürlüğü bünyesinde kurulması önerilmektedir.⁴⁴³ Proje kapsamında önerilen yapılanmanın faaliyet alanını ise MEB, İŞKUR, belediyeler, sivil toplum kuruluşları, vakıflar, işletmeler, özel öğretim kurumları ve üniversiteler tarafından yürütülen ölçme-değerlendirme ve belgelendirme vasıtasıyla öğrenilenlerin belgelendirildiği mesleki/hobi, uzun/kısa, kamu/özel kurslarından oluşan hayat boyu öğrenme kursları ve hayat boyu öğrenmeyi güçlendiren hizmetler oluşturmaktadır.⁴⁴⁴ Proje kapsamında oluşturulması önerilen İl Hayat Boyu Öğrenme Kurulları ile İİMEK'in faaliyet alanları birbiri ile kesişmekte olup, aynı il sınırları içerisinde aynı kurum ve kuruluşların temsilcilerinin yer alması öngörülen bu ikili yapının etkin, sürdürülebilir ve bütünsel politika önerilerinin oluşturulması önünde bir engel oluşturacağı düşünülmektedir. Aynı zamanda önerilen modelin kapsamının yaygın mesleki eğitim ile sınırlandırılması, hayat boyu öğrenme gibi geniş bir yelpazeye sahip bir kavramın neden bu kadar dar bir çerçevede ele alındığı eleştirisini de beraberinde getirmektedir.

Çalışmanın üçüncü bölümünde İŞKUR'un yürüttüğü faaliyetlerin anlatıldığı kısımda da değinildiği üzere, 2008 yılında 4447 sayılı İşsizlik Sigortası Kanunu'nda yapılan bir değişiklikle; İŞKUR'un sadece iş bulmak ve işsizlik sigortası için başvurulacak yer olmaktan çıkarılıp, iş arayan veya işini değiştirmek, geliştirmek veya kendi işini kurmak isteyen kişilere çeşitli hizmetlerin verildiği bir kurum haline getirilerek etkinliğini artırmak ve bu şekilde daha fazla işsize ulaşarak hizmet sunmak amacıyla İşsizlik Sigortası Fonu'ndan ciddi miktarda maddi kaynak aktarılmış ve aynı mevzuatsal düzenleme ile bu kaynağın il düzeyinde istihdam politikasının belirlenmesi ve uygulanmasında kullanılmak üzere yetki ve sorumluluğu yerelde sosyal diyalog

⁴⁴¹ “İl Hayat Boyu Öğrenme Kurulları”, **Türkiye’de Hayat Boyu Öğrenmenin Geliştirilmesi Projesi Politika Belgesi, 2013**, s.59-60.

⁴⁴² “Ulusal Hayat Boyu Öğrenme Koordinasyon Merkezi”, **Türkiye’de Hayat Boyu Öğrenmenin Geliştirilmesi Projesi Politika Belgesi, 2013**, s.60.

⁴⁴³ “İl Hayat Boyu Öğrenme Koordinasyon Birimleri”, **Türkiye’de Hayat Boyu Öğrenmenin Geliştirilmesi Projesi Politika Belgesi, 2013**, s.63.

⁴⁴⁴ “Hayat Boyu Öğrenmenin Koordinasyonuna İlişkin Kurumsal Yapı”, **Türkiye’de Hayat Boyu Öğrenmenin Geliştirilmesi Projesi Politika Belgesi, 2013**, s.55-56.

mekanizması olarak kurgulanan İİMEK'e* verilmiştir. Ancak günümüze gelindiğinde, İİMEK'in mevcut yapısı ile ilin işgücü, istihdam ve mesleki eğitim ihtiyacını tespit etme, istihdamı koruyucu, geliştirici ve işsizliği önleyici tedbirler alma⁴⁴⁵ konularında ne ölçüde yeterli olduğu konusu tartışmalıdır. Bu husus hem kamuda hem özel sektör çevrelerinde dile getirilmekte; ayrıca akademik çalışmalarda da konuya ilişkin analizler yapılmaktadır.

İl İstihdam Kurulları ile İl Mesleki Eğitim Kurullarının 2008 yılında yapılan söz konusu mevzuatsal değişikliğinden önceki yapıları incelendiğinde, il düzeyinde mesleki eğitim politikası ile istihdam politikasının belirlenmesi noktasında benzer üyelere⁴⁴⁶ sahip iki farklı kurul olduğu görülmektedir. Bu durum, ildeki mesleki eğitimin planlanması ve geliştirilmesi faaliyetlerinin işgücü piyasası ihtiyaçlarından bağımsız bir şekilde düzenlendiği bir yapıya ve dolayısıyla mesleki eğitim ile işgücü piyasası ihtiyaçları arasında nitelik ve nicelik açısından bir uyumsuzluğa yol açmaktaydı. İl İstihdam Kurulları ile İl Mesleki Eğitim Kurullarının birleştirilmesiyle oluşturulan İİMEK'in il düzeyinde işgücü ve mesleki eğitim ihtiyacını belirlemek üzere işgücü piyasası analizleri yapmasına imkân tanınmış ve bu suretle İİMEK'in daha etkin bir yapıya dönüştürülmesi amaçlanmıştır.

İİMEK'in mevcut yapısı ve işleyişine ilişkin durum analizi yapıldığında ise, verilen görevlerin yerine getirilmesinde hem üye profili hem yönetim ve çalışma tarzı açısından etkin ve sürdürülebilir bir yapının oluşturulamadığı görülmektedir. İşçi, işveren, sosyal taraflar, üniversite, kamu gibi farklı kesimlerin temsil edildiği bir yapı kurulmuş olmakla beraber ildeki en büyük mülki amirin başkanlık yaptığı bir toplantı hiyerarşik bir yapıyı da beraberinde getirmektedir. Ayrıca Kurulun üye dağılımına bakıldığında kamu temsilcilerinin ağırlıklı olduğu görülmektedir. Çalışma düzeni ve işleyişi bakımından ise Kurul, İŞKUR ve MEB temsilcileri tarafından yapılan çalışmaların vali tarafından onaylandığı bir mekanizma halini almıştır. Böyle bir ortamda Kuruldaki sosyal tarafların etkinliğinden de söz edilememektedir. Bunda “sorumluluğun paylaşıldıkça azalması” da göz önünde bulundurularak Kurul üyelerinin görev tanımlarının yapılmaması da etkili olabilmektedir. İşgücü, istihdam, örgün ve

* 2008 yılında 5763 sayılı Kanunun 21 inci maddesiyle İl İstihdam Kurulları ile İl Mesleki Eğitim Kurulları birleştirilerek İl İstihdam ve Mesleki Eğitim Kurulları oluşturulmuştur.

⁴⁴⁵ 4904 Sayılı Türkiye İş Kurumu Kanunu, RG. 5.7.2003- 25159.

⁴⁴⁶ Bkz. Mesleki Eğitim Kanunu; Türkiye İş Kurumu Kanunu.

yaygın mesleki eğitim, işsizlik, işgücü piyasası ihtiyaç analizleri, çocuk işçi çalıştırılması konularında yerel düzeyde politika oluşturma, plan yapma ve kararlar alma⁴⁴⁷ gibi uzmanlık gerektiren bir çalışmanın birçok kurumun en üst düzey yöneticilerinin katılım sağladığı bir toplantıda gerçekleştirilmesini beklemek ütopik kalmaktadır. Aynı zamanda ilde vakıflar, dernekler, sendikalar ve meslek kuruluşları gibi sivil toplum kuruluşlarının, üniversitelerin ve özel öğretim kuruluşlarının yaygın mesleki eğitim kapsamında yürüttükleri faaliyetlerin İİMEK'in yetki alanı dışında bırakılması ve yaygın mesleki eğitim faaliyetinde bulunan resmi, özel ve gönüllü kuruluşların çalışmaları arasındaki koordinasyondan MEB'in görevlendirilmesi⁴⁴⁸ ilde yetki karmaşasının ortaya çıkmasına yol açmakta ve dolayısıyla etkin ve sürdürülebilir istihdam ve mesleki eğitim politikasının oluşturulmasının önünde bir engel oluşturmaktadır.

Avrupa Birliği ile Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilen ve İŞKUR tarafından 2011-2013 yılları arasında yürütülen Kamu İstihdam Hizmetlerinin Geliştirilmesi Operasyonu kapsamında İİMEK'in mevcut yapı içerisindeki etkinliğini analiz etmek amacıyla on beş ilde* yapılan alan araştırması çerçevesinde hazırlanan ancak henüz taslak halinde olan raporda da İİMEK'in mevcut yapısına ilişkin benzer tespitler ortaya konmuştur.

Mesleki eğitim sistemleri açısından başarılı olarak nitelendirilen ülkelerin mesleki eğitim yapıları incelendiğinde göze çarpan en önemli ortak nokta, mesleki eğitimin talebe göre şekillendirilmesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu da talebi izleme becerisi olan ve işgücü piyasası şartlarına göre esneklik gösterebilen yapıların önemini ortaya çıkarmaktadır. Yapılan araştırmalar, işgücü piyasasının dinamik yapısına ve teknolojiye yeni gelişmelere uyum sağlayabilen esneklik ve kalitedeki mesleki eğitim sistemlerinin ülkelerin ekonomik ve sosyal gelişmelerine önemli katkılar sağladığını göstermektedir. Kamu ağırlıklı ve işleyişinde önemli sorunların yaşandığı bir kuruldan ziyade, rekabet gücünü ve kârlılığını artırma hedefiyle hareket eden özel sektörün bu hedefe ulaşma noktasında çok daha etkili ve hızlı çözümler üreterek katkıda bulunabileceği düşünülmektedir.

⁴⁴⁷ **İİ İstihdam ve Mesleki Eğitim Kurulları Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik**, RG. 21.10.2008-27031.

⁴⁴⁸ **Milli Eğitim Temel Kanunu**.

* Batman, Diyarbakır, Elazığ, Erzurum, Gaziantep, Kahramanmaraş, Kars, Kastamonu, Kayseri, Malatya, Şanlıurfa, Samsun, Sivas, Trabzon, Van.

Bu çerçevede çalışma kapsamında önerilen model ile hem kişilerin kendi kişisel gelişim ve beceri yatkınlıklarına göre yönlendirilebileceği, hem de işgücü piyasasının günün değişen koşullarına göre talep ettiği nitelikteki işgücüne erişebileceği kabul edilebilir, uygulanabilir ve sürdürülebilir bir yapının geliştirilmesi amaçlanmaktadır.

Çalışma kapsamında kurgulanan modelde İİMEK'in mevcut yapısı revize edilirken meslek komiteleri oluşumundan esinlenilmiştir. Meslek komiteleri; 5174 sayılı Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ile Odalar ve Borsalar Kanunu çerçevesinde “(...) üyelerinin müşterek ihtiyaçlarını karşılamak, meslekî faaliyetlerini kolaylaştırmak, mesleğin genel menfaatlere uygun olarak gelişmesini sağlamak, (...)”⁴⁴⁹ amacıyla faaliyet gösteren odaların oda organlarından birini oluşturmaktadır. Mesleğin gelişimine katkıda bulunmak, meslekleri ile ilgili konular hakkında yararlı ve gerekli gördükleri tedbirlerin alınmasını gündeme taşımak⁴⁵⁰ ile görevlendirilen meslek komiteleri, oda üyelerinin faaliyet gösterdikleri alana göre oluşturulan meslek gruplarınca seçilmekte olup, üyeleri işgücü piyasası içerisinde faaliyet gösteren gerçek ve tüzel kişilerden oluşmaktadır. Bu bağlamda meslek komiteleri tarzı bir yapılanmanın, geleceğe yönelik ve sürdürülebilir bir nitelikli işgücü planlaması yaparak ildeki işgücü piyasasının nabzını tutabileceği, bu sayede mesleki eğitimin sürekli değişim gösteren işgücü piyasası ihtiyaçlarına kısa sürede cevap verebileceği politikalar üretebileceği düşünülmektedir.

Çalışma kapsamında yerel düzeyde işgücü, istihdam ve mesleki eğitim politikasının belirlenmesi doğrultusunda faaliyet gösteren üç yapı kurgulanmaktadır. Bunlardan ilki, ilde ticari faaliyet gösteren gerçek ve tüzel kişilerden esnaf ve sanatkârlar odasına üye kişilerin ve ticaret ve sanayi odası, ticaret odası, sanayi odası veya deniz ticaret odasına üye gerçek kişiler ile tüzel kişilerin gerçek kişi temsilcilerinin oluşturduğu, temsil edilen meslek gruplarının işgücü taleplerinin ve mesleki eğitim ihtiyaçlarının belirlenmesi ile yetkili ve sorumlu kılınan “Meslek Komitesi”dir. Bu şekilde, hâlihazırda faaliyet gösteren meslek komiteleri ilde ticari faaliyet gösteren esnaf ve sanatkârları da içerecek şekilde genişletilmekte ve kurgulanan bu yapı içerisinde ildeki her bir meslek grubunun tek bir yapıda temsili sağlanmaktadır. Kurgulanan bu model ile özel sektör, mevcut sosyal ortak rolünden sıyrılarak söz sahibi konumuna

⁴⁴⁹ Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ile Odalar ve Borsalar Kanunu.

⁴⁵⁰ Meslek Komitesi Görev Tanımı, <http://usaktso.org/joomla/Belgeler/bttanim/15gt.pdf>, (17.12.2013).

getirilmektedir.

Çalışma kapsamında kurgulanan bir diğer yapı ise yerel düzeyde istihdam ve mesleki eğitim politikasının belirlenmesine yönelik örgün ve yaygın mesleki eğitim, girişimcilik, işgücü piyasası, istihdam, kayıtdışı istihdam, çocuk işçiliği ile mücadele, vb. faaliyetler hakkında bilimsel yönden araştırma ve çalışmalarda bulunan, ildeki yüksek öğretim kurumlarının çalışma ekonomisi ve endüstri ilişkileri bölümü veya mesleki teknik eğitim bölümlerinden öğretim üyeleri ile ildeki MEB teşkilatı personelinin oluşan “Akademik Komite”dir. Bu şekilde, akademik camianın daha etkin faaliyet gösterebileceği bir yapı kurgulanmakta olup, aynı zamanda MEB mevcut rolünden farklı olarak uygulayıcı konumundan karar alıcı konumuna getirilmektedir. Bu yapılanmanın il düzeyinde işgücü piyasası, mesleki eğitim ve çalışma hayatına ilişkin akademik bir bakış açısı ortaya koyarak danışma komitesi rolünde faaliyet göstermesi amaçlanmaktadır.

Meslek Komitesi’nde meslek grubu özelinde belirlenen işgücü talepleri ve mesleki eğitim ihtiyaçlarına yönelik alınan öneri, tavsiye ve kararlar ile Akademik Komite tarafından bilimsel çalışmalar sonucu hazırlanan plan ve programların görüşülerek karara bağlandığı “İl İstihdam Komitesi” kurgulanan modelin son yapı taşını oluşturmaktadır. İl İstihdam Komitesi; vali yardımcısının başkanlığında Meslek Komitesi’nden bir temsilci, Akademik Komite’den bir temsilci, İŞKUR il teşkilatı temsilcisi, ilde bulunan kamu kurum ve kuruluşlarının yöneticileri arasından valinin belirleyeceği bir temsilci, ilde en çok üyeye sahip işçi sendikasıdan bir temsilci, kalkınma ajansı temsilcisi ile ilde faaliyette bulunan sivil toplum kuruluşları arasından valinin belirleyeceği bir temsilciden oluşmaktadır. Vali ise İl İstihdam Komitesi’nin doğal üyesi konumundadır. Bu temsilciler İl İstihdam Komitesi’nin daimi üyeleri olup, İl İstihdam Komitesi başkanının gerekli görmesi halinde konuyla ilgili kurum ve kuruluşlardan bir temsilci de toplantıya katılım sağlayabilmektedir. İl İstihdam Komitesi’nin sekreteryası görevi ise İŞKUR il teşkilatı tarafından yürütülmektedir.

İl İstihdam Komitesi’nde kalkınma ajansı temsilcisinin yer alması ve Akademik Komite tarafından politika üretilmesi, orta ve uzun vadeli stratejik amaç ve hedeflerin belirlenmesi, uygulamaların değerlendirilmesi vb. konularda sağlanan katkıların, il düzeyinde istihdam politikasının belirlenmesi noktasında farklı bakış açılarının getirilmesi açısından önem taşımaktadır.

İl İstihdam Komitesi ayda bir kez gerçekleştirdiği toplantılarda, İŞKUR tarafından yılda iki kez yapılan işgücü piyasası ihtiyaç analizleri ile Meslek Komitesi tarafından iletilen işgücü talepleri ile mesleki eğitim ihtiyaçlarını dikkate alarak ildeki MEB teşkilatı ile İŞKUR il teşkilatı tarafından hazırlanan mesleki eğitim faaliyetlerine ilişkin plan ve programları karara bağlamaktadır. Ayrıca işgücü piyasası ihtiyaç analizi sonuçları çerçevesinde il düzeyinde istihdamın korunması, geliştirilmesi ve işsizliğin önlenmesine yönelik tedbirler almak, ilde örgün ve yaygın mesleki eğitim faaliyeti sunan tüm kurum ve kuruluşların yürüttükleri faaliyetler ve işletmelerde yapılan mesleki eğitim faaliyetlerine yönelik kararlar almak, kadın, genç, engelli, eski hükümlü, uzun süreli işsizler gibi özel politika gerektiren grupların istihdamını kolaylaştırıcı tedbirler almak ve bu amaçla ilgili kurum ve kuruluşlarca düzenlenecek faaliyetlerin uygulama sonuçlarını takip etmek, mesleki eğitim, işgücü ve istihdam konularında ilgili kurum ve kuruluşların görüş, öneri ve değerlendirmelerini incelemek ve sonuçlandırmak, mesleki eğitim uygulamalarında ortaya çıkan sorunları çözüme kavuşturmak⁴⁵¹ ile görevli kılınmaktadır. İl İstihdam Komitesi'nin aynı zamanda üçer aylık dönemler halinde ilin işgücü piyasasına ilişkin bilgi ve istatistikî verileri ile toplantılarda alınan kararlar doğrultusunda ilde yürütülen çalışmaları içeren faaliyet raporu hazırlama sorumluluğu bulunmaktadır.

Bu yapılanmanın sahiplenilmesinin sağlanabilmesi için de İl İstihdam Komitesi üyelerine üyelikleri süresince toplantı ücreti ödenmekte olup, İİMEK'in mevcut yapısı ile karşılaştırıldığında İl İstihdam Komitesi üye sayısının daha az olması nedeniyle bu yapılanmanın, kaynakların etkin ve verimli kullanılması noktasında da katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

İl İstihdam Komitesi görev ve sorumlulukların yerine getirilmesi açısından daha dinamik bir yapı şeklinde ve İİMEK'in mevcut yapısına göre daha küçük bir grup olarak kurgulandığı için çalışma kapsamında ayrıca bir Yürütme Kurulu oluşturulmamıştır.

İŞKUR tarafından gerçekleştirilen faaliyetlerin denetim mekanizması ise mevcut İİMEK yapısına benzer şekilde kurgulanmakta olup, İl İstihdam Komitesi başkanının onayıyla biri İŞKUR temsilcisi, diğeri İl İstihdam Komitesi'nde yer alan kurum ve

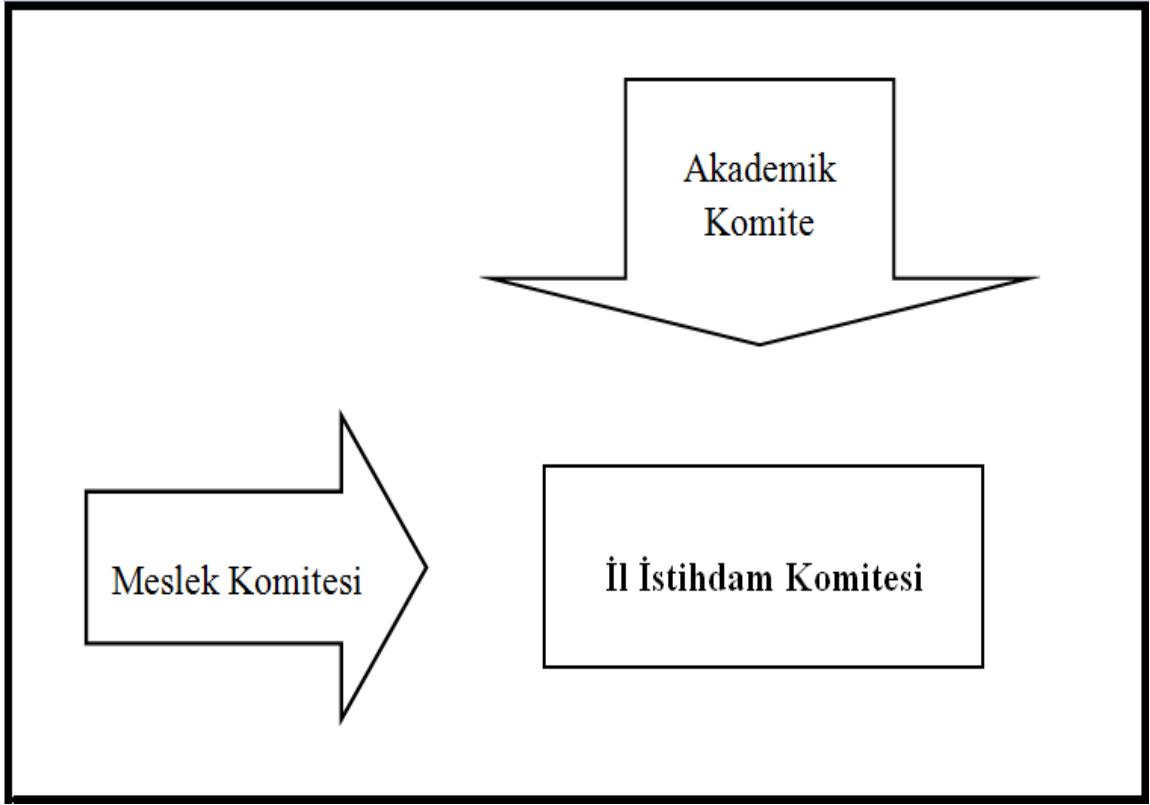
⁴⁵¹ Türkiye İş Kurumu Kanunu.

kuruluşların temsilcileri arasından seçilecek bir üye olmak üzere iki kişiden oluşan “Denetim Komitesi” tarafından yerine getirilmektedir.

İlin işgücü, istihdam ve mesleki eğitim ihtiyacını tespit ederek yerel düzeyde politika oluşturmaya yönelik farklı statü, yetki ve görevlere sahip üç yapı kurgulanmasındaki amaç, ekonomide yer alan sektörlerin ihtiyacına cevap verebilmeye ve günün değişen şartlarına uyum sağlamaya yönelik politika önerilerinin oluşturulması aşamasına işgücü piyasasında faaliyet gösteren kişileri de dâhil etmek ve İİMEK’in mevcut yapısında yer alan ancak etkinlik gösteremeyen üyeleri farklı yapılar içerisinde işlevsel bir hale getirmektir.

Çalışma kapsamında kurgulanan bu üçlü yapılanma İİMEK’in mevcut yapısı ile karşılaştırıldığında; hem üye profili hem işleyiş tarzı açısından daha dinamik bir yapıya sahip, işgücü piyasasında faaliyet gösteren kişilerin de yapıya dâhil edilmesi ve kararların alınması, plan ve programların hazırlanması noktasında üyelerin aktif bir hale getirilmesi sayesinde daha etkin bir şekilde çalışan bir yapılanma kurgulanarak, bu şekilde kaynakların da etkin ve verimli bir şekilde kullanıldığı ve istihdamı ve işgücünün verimliliğini artırmaya yönelik yerel düzeyde politikaların üretilmesinin amaçlandığı görülmektedir.

Şekil 7 : Model Önerisi

İl İstihdam Komitesi Genel Kurul, Yönetim Kurulu gibi İŞKUR'un organları arasında yer almakta olup, istihdam odaklı bir şekilde faaliyet göstermektedir. İl İstihdam Komitesi'nde alınan kararların uygulanması noktasında ise il düzeyinde istihdam ve mesleki eğitim faaliyetinde bulunan İŞKUR'un il teşkilatı, İl Milli Eğitim Müdürlüğü, KOSGEB il teşkilatı, İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü, üniversiteler, belediyeler ve büyükşehir belediyeleri, sendikaların il teşkilatları, vakıflar, dernekler ve işletmeler gibi birçok farklı yapıda kurum ve kuruluşun tek bir çatı altında etkin ve sürdürülebilir bir şekilde yer almasının sağlanabilmesi için yükümlülük veya cezalandırma şeklinde değil, ödüllendirme şeklinde bir uygulamaya gidilmelidir. Bu nedenle önerilen modelde, yapılanmanın içerisinde yer alan kamu kurum ve kuruluşları için yasal bir yükümlülük, diğer kurum ve kuruluşlar için de Ekonomi Bakanlığı tarafından uygulanan genel, bölgesel, büyük ölçekli ve stratejik yatırımların teşviki olmak üzere dört farklı teşvik yöntemi ve dokuz farklı destek unsurunun* yer aldığı

* Katma değer vergisi istisnası, gümrük vergisi muafiyeti, vergi indirimi, sigorta primi işveren hissesi desteği, gelir vergisi stopajı desteği, sigorta primi desteği, faiz desteği, yatırım yeri tahsis ve katma değer vergisi iadesi.

yatırım teşvikleri sistemine⁴⁵² paralel bir sistemin getirilmesi kurgulanmaktadır. Makroekonomik politikaların temel eksenine istihdam olgusunun yerleştirilmesinin ve ekonomik büyümeyi istihdam odaklı hale getirebilmenin de amaçlandığı kurguda,

- Genel teşvik sistemi kapsamında istihdama katkı sağlayan her bir kurum ve kuruluş için sigorta primi işveren hissesinin asgari ücrete tekabül eden kısmı İşsizlik Sigortası Fonu'ndan karşılanmaktadır. Düzenledikleri eğitimler sonucunda istihdama katkı sağlayan; ancak istihdamı kendi bünyesinde gerçekleştirmeyen vakıf, dernek*, üniversite** gibi kuruluşlar için ise kurumlar vergisi indirimi getirilmektedir.
- Bölgesel teşvik sistemi uygulamasında Ekonomi Bakanlığı tarafından yatırım teşvikleri sistemi çerçevesinde belirlenen altı bölgeye*** ilişkin istihdama katkı sağlayan her bir kurum ve kuruluş için genel teşvik sistemi uygulamasına ek olarak sigorta primi işçi hissesinin her bir bölge için belirlenen oranlardaki kısmı İşsizlik Sigortası Fonu'ndan karşılanmaktadır.
- Büyük ölçekli yatırım teşviki uygulamasında bir proje veya yatırım nedeniyle belirli bir sayının üzerinde istihdamın sağlanmasına katkıda bulunan kurum ve kuruluşlar için hem sigorta primi işveren hissesinin asgari ücrete tekabül eden kısmına ilişkin teşvik hem de gelir veya kurumlar vergisi indirimi getirilmektedir.
- Stratejik yatırımların teşviki sisteminde ise istihdamında güçlük çekilen özel politika ve uygulama gerektiren grupların istihdamına katkıda bulunan her bir kurum ve kuruluş için sigorta priminin hem işveren hem işçi hisselerinin asgari ücrete tekabül eden kısımlarına ilişkin teşvik, aynı zamanda gelir veya kurumlar vergisi indirimi getirilmektedir.

Model kapsamında geliştirilen yapının hem kötüye kullanımının engellenmesi hem de sürdürülebilirliğinin sağlanması amacıyla her bir uygulamada öngörülen destek

⁴⁵² Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Karar, RG. 19.6.2012-28328.

* Bakanlar Kurulu'nca vergi muafiyeti tanınan vakıflar ile kamu yararına çalışan dernekler haricinde vakıf ve derneklere ait iktisadi işletmelerin kazançları kurumlar vergisine tabidir.

** Vakıf üniversiteleri kuruluş amaçları ile sınırlı olmak üzere kurumlar vergisinden muafır. Ancak niteliği itibarıyla bu muafiyet hükmü dışındaki devamlılık arz eden ticari, sınai ve zirai faaliyetleri nedeniyle oluşturulacak iktisadi işletme nezdinde kurumlar vergisi mükellefidir. Devlet üniversiteleri de yine aynı şekilde kuracakları iktisadi işletme nezdinde kurumlar vergisi mükellefidir.

*** Bkz. Yeni Teşvik Sistemi,

<http://www.ekonomi.gov.tr/index.cfm?sayfa=mustesarlikduyurulari&kat=CF80F66B-D8D3-8566-4520F1D9FC185C62&icerik=560CEEFC-F404-7713-603A0BE2B730BC03>, (08.11.2013).

unsurunun devamlılığı, üç ayda veya altı ayda bir gibi belli periyotlarla ilgili kurum ve kuruluşlardan istihdama ilişkin belgelerin ibrazı şartına bağlanmaktadır. Aynı zamanda teşvik sistemi kapsamında yer alan kurum ve kuruluşların gerekli görülen durumlarda denetlenmesi de önemli görülmektedir. Bu açıdan modelin işleyiş yapısına ilişkin sürecin iyi tanımlanması, uygulamada ortaya çıkabilecek sorunlara zamanında müdahale ederek çözüme ulaştırmak açısından önem arz etmektedir.

Tüm meslek dalları için ülke düzeyinde geçerli standartlar, yeterlilikler ile sınav ve belgelendirme ölçüt ve düzeylerinin belirlenmesi ve mesleki eğitim programlarının standartlar çerçevesinde revize edilmesi, çalışma kapsamında kurgulanan model ile belirlenen hedefe ulaşılması noktasında önemli bir yapı taşı oluşturmaktadır.

Çalışma kapsamında önerilen modelin uygulanabilirliğinin sağlanabilmesi için İİMEK'lere ilişkin mevzuatsal altyapının kurgulanan yapı doğrultusunda yeniden düzenlenmesi gerekliliği bulunmakta olup, yapısı, işleyişi ve görevleri açısından geliştirilmeye müsait bir yapılanmadır.

SONUÇ

Mesleki eğitim, istihdam, işgücü piyasası, nitelikli işgücü konularında yaşanan sorunlara yönelik geçmişten günümüze değin ülkelerin kendi iç dinamikleri çerçevesinde geliştirdikleri modeller ile çözüm üretme yolunda adımlar attığı; ancak yüksek işsizlik oranları, nitelikli işgücüne duyulan ihtiyaç, sürdürülebilir bir nitelikli işgücü planlaması konularında yaşanan sorunların ve model arayışlarının güncelliğini koruduğu görülmektedir.

Mesleki eğitim sistemleri ülkelerin kendi iç dinamikleri çerçevesinde şekillenmiş olup, çalışmalar ülkelerin uyguladıkları üç farklı mesleki eğitim modeli üzerinde yoğunlaşmaktadır. Bunlar; okul ile işyerinin işbirliğine dayalı sistem, mesleki bilgi, beceri ve tutumların okulda edindirilmeye çalışıldığı okula dayalı sistem ve her iki modelin bir arada uygulandığı aynı zamanda yeni yapılar karşısında yeniliğe açık olan sistemdir. Ülkelerin izledikleri mesleki eğitim sistemleri çerçevesinde hedefe ulaşma noktasında gösterdikleri başarı dereceleri ise farklılaşmaktadır.

Cumhuriyet öncesi dönemde varlık gösteren toplumların yaşam tarzları eğitim sistemlerinin değerlendirilmesinde yol gösterici olmaktadır. Bu yaşam tarzlarının şekillenmesinde ise coğrafi koşullar, uğraştıkları ekonomik faaliyetler, iklim şartları ve din etkili olmuştur. Selçukluların içinde bulunduğu siyasi, sosyal ve ekonomik koşulların etkisiyle ortaya çıkan ahilik teşkilatı, ticari yönünün yanı sıra toplum içinde birlik, beraberlik ve dayanışma duygularının güçlendirilmesi açısından önemli bir görev üstlenmiştir. Osmanlı döneminde de ahilik sistemi ticari hayatın şekillenmesinde etkili olmuş; ancak Osmanlı Devleti'nin duraklama ve gerileme dönemlerinde etkinliğini yitirmiş ve bazı yapısal farklılıklar geçirerek varlığını sürdürmeye çalışmıştır. XIX. yüzyılın ikinci yarısında açılan mesleki ve teknik eğitim kuruluşları ile mesleki eğitim okul disiplini çerçevesinde yürütülmeye başlanmıştır.

Cumhuriyet dönemi öncesinde devletin mesleki eğitime ilişkin uyguladığı bir politika bulunmamakta olup, cumhuriyetin kuruluşu ile birlikte devlet, ülkenin ihtiyaç duyduğu insan kaynağının yetiştirilmesi noktasında önemli görevler üstlenmiştir. Cumhuriyet döneminde mesleki eğitim zayıf durumda olup, Osmanlı döneminden devredilebilen çok az sayıda meslek okulu bulunmaktaydı. Bu okulların idaresi ve finansmanı yerel düzeyde belirlenmekte, bu durum da mesleki eğitimin dağınık bir

yapıya sahip olmasına yol açmaktaydı. 1935 yılında çıkarılan bir kanun ile bu yapıya son verilmiş ve mesleki eğitim bütünsel bir açıdan ele alınmaya başlanmıştır. Mevzuatsal düzenlemeler, milli eğitim şuraları ve kalkınma planları doğrultusunda mesleki eğitim sistemi yapısal değişiklikler geçirmiş olmakla beraber nitelikli insan gücü ihtiyacı ve buna bağlı gelişen sorunlar güncelliğini korumaktadır.

Türk mesleki eğitim sisteminin yapısı incelendiğinde, eğitim sisteminin temel yapısını belirleyen 1973 tarihli Milli Eğitim Temel Kanunu'na paralel şekilde örgün ve yaygın eğitim yapıları karşımıza çıkmaktadır. Ülkemizde meslek eğitimi örgün mesleki eğitim, yaygın eğitim ve çıraklık eğitimi yoluyla verilmekte olup, çıraklık eğitimi her ne kadar ayrı bir kanun ile düzenlenmiş olsa da yaygın eğitim kapsamında değerlendirilmektedir.

Örgün mesleki eğitim sisteminde program çeşitliliğinin esas alınarak parçalı yapıya son verilmesi, yatay geçişlere imkân sağlayacak esnek bir yapının kurulması, öğrencinin belli bir meslekte uzmanlaşmasına yönelik modüler sisteme geçilmesi doğrultusunda ve yıllar içerisinde günün gerektirdiği ihtiyaçlar çerçevesinde revizyonlar gerçekleştirilmiştir.

Mesleki ortaöğretim sisteminde genel ortaöğretimden farklı olarak okul-işyeri işbirliği esasına dayalı beceri eğitimi uygulanmakta olup, bu eğitim sonunda alınan sınav notu mezuniyette önemli bir etkiye sahiptir. Beceri eğitimi kapsamına dâhil edilecek işletmelere ilişkin ise günün gerektirdiği koşullar çerçevesinde değişikliğe gidilmiştir. İşgücü piyasası ile mesleki eğitim arasındaki bağın güçlendirilmesi amacı doğrultusunda 2012 yılında yapılan bir mevzuatsal düzenleme ile OSB'lerde özel öğretim kurumlarının açılmasına yönelik bir teşvik sistemi getirilmiştir.

Yükseköğretim düzeyinde mesleki eğitim sistemi çerçevesinde ise işgücü piyasasının ihtiyaç duyduğu nitelikli elemanı yetiştirmeye yönelik kuruluş yapıları açısından üç farklı türde meslek yüksekokulu bulunmakta olup, bu okullarda eğitim programları ve ders içerikleri yüksekokul bünyesinde belirlenmektedir. Yükseköğretim düzeyinde mesleki eğitim verilen bir diğer yükseköğretim kurumu ise mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarının öğretmen ihtiyacını karşılamak amacıyla kurulan mesleki ve teknik eğitim fakülteleridir. Bu fakülteler günün getirdiği koşullar doğrultusunda kuruluş amaçlarından uzaklaşmış ve yerini mühendislik fakültelerinden farklı olarak

anabilim dalı seviyesinde eğitimler verilmesi nedeniyle “yeni bir mühendislik eğitimi modeli” olarak görülen Teknoloji Fakültelerine bırakmıştır. Mesleki ve teknik eğitim veren yükseköğretim kurumları ile belirlenen hedeflere ulaşılması noktasında birçok değişiklik getirilmiş; ancak şu anda geline nokta yapılan değişikliklerin etkin bir sonuç oluşturmadığı değerlendirilmektedir.

Örgün eğitim sürecinde veya dışında çeşitli süre ve düzeylerde düzenlenen eğitim, öğretim, üretim, rehberlik ve uygulama etkinliklerini kapsayan bir faaliyet olarak tanımlanabilen yaygın eğitim ise, “halk eğitimi”, “çıraklık eğitimi” ve “uzaktan eğitim” şeklinde gerçekleştirilmekte olup, bu faaliyetler MEB’in yönetim ve denetiminde yürütülmektedir. 2011 yılında MEB’in kuruluş kanununda yapılan bir düzenleme ile Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü bünyesinde toplanan yaygın mesleki eğitim hizmetleri HEM’ler, MEM’ler, olgunlaşma enstitüleri, TUREM’ler ve mesleki ve teknik açık öğretim okulu aracılığıyla yürütülmektedir.

Kamu kurum ve kuruluşları tarafından yürütülen yaygın mesleki eğitim hizmetleri ekseninde MEB dışında İŞKUR, KOSGEB, Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı da faaliyetlerde bulunmakta, ayrıca birçok kamu kurum ve kuruluşu da kendi faaliyet alanında ya da kendi çalışanlarına yönelik hizmet içi eğitim programları düzenlemektedir. Aynı zamanda yerel yönetimler, üniversiteler, meslek kuruluşları, vakıf ve dernek olarak örgütlenen birçok sivil toplum kuruluşu ile sendikalar, özel öğretim kurumları ve özel kuruluşlar da yaygın mesleki eğitim alanında sundukları hizmetler ile gerçekleştirdikleri işbirlikleri ve aldıkları sorumluluklar noktasında önemli katkılar sağlamaktadırlar.

Mesleki eğitimin önemli bir parçası olan çıraklık eğitimi ise 1977 yılında çıkarılan bir kanun ile mesleki eğitim sistemimize dâhil edilmiştir. Çıraklık eğitimi yıllar içerisinde toplumsal, ekonomik ve teknolojik gelişmelerin gerektirdiği değişiklikler çerçevesinde günümüzdeki halini almış olup, halen mevzuatın yayımlanmasına ilişkin sürecin devam ettiği bir kanun değişiklik taslağı bulunmaktadır.

Mevcut yasal düzenlemeler çerçevesinde çıraklık eğitim sistemi aday çırak, çırak, kalfa ve ustalık olmak üzere dört aşamalı bir eğitim sürecini kapsamakta olup, her bir sürece ilişkin belirlenen yeterlilikler, eğitim ve sınav süreçleri çerçevesinde faaliyetler yürütülmektedir.

Çalışma kapsamında eğitim yapılarının ve mesleki eğitim sistemlerinin incelendiği ülkelerden biri olan Almanya’da federal devlet ve eyaletler arasında belirlenmiş görev dağılımı çerçevesinde yürütülen mesleki eğitim sisteminin önemli bir bölümünü ikili mesleki eğitim sistemi oluşturmaktadır. İşletmelerin faal olarak yapı içerisinde yer aldığı bu eğitim türünde esnaf ve zanaatkâr odaları ile ticaret ve sanayi odalarının aktif rol oynadıkları görülmektedir. Avrupa ülkelerinde uygulanan mesleki eğitim sistemleri içerisinde en gelişmiş ve başarılı sistem olarak kabul edilen bu sistemin başarısında hem devlet hem de bu alanda faaliyet gösteren sosyal tarafların yetki ve sorumluluklarının karşılıklı uzlaşma şeklinde ve net olarak belirlenmesinin ve söz konusu sosyal tarafların sistemin dümeninde yer alarak sahiplenmesinin payı büyüktür.

Çalışma kapsamında incelenen bir diğer ülke olan Hollanda ise mesleki eğitimde ulusal yeterlilik yapısının oluşturulması ve sınav ve belgelendirme sisteminin kurulması ile ön plana çıkmaktadır. Bunda mesleki eğitimde kalite güvence sisteminin oluşturulması adına sorumluluk alan çeşitli sektörlerde yetkili olan mesleki uzmanlık kuruluşlarının büyük payı bulunmaktadır. Ayrıca çıraklık eğitiminde sunulan çeşitli türlerdeki eğitim programları farklı hedeflere sahip kitlelere hitap etmesi açısından önemli görülmektedir. 2001 yılında çıkarılan bir mevzuatsal düzenleme ile ise işsizlerin mesleki eğitimi konusunda farklı bir yapılanmaya gidilmiş ve bu yapı içerisinde yerel yönetimler de dâhil edilmiştir.

Küreselleşen dünya her alanda olduğu gibi endüstri ilişkileri alanında da yapısal dönüşüm sürecini zorunlu hale getirmiştir. Ulusal ve uluslararası arenada “ileri teknoloji”, “verimlilik” ve “nitelikli işgücü” kavramlarına stratejik önem atfedilmiş ve bu çerçevede üretim ve yönetim tekniklerinin değişim ve dönüşüm sürecine bu kavramları entegre etmeyi başaran ülkeler uluslararası arenada söz sahibi konuma gelmiştir. Ekonomide yaşanan bu yapısal değişimlere sürecin gerektirdiği şekilde uyum sağlayamayan ülkeler ise istihdam ve işsizlik sorunları ile mücadele etmeye devam etmektedirler.

Ülkemizdeki temel sorun makroekonomik politikalar ile işgücü piyasası politikalarının birbirine paralel şekilde uygulamasının sağlanamamasıdır. Bu uyumsuzluk işgücü piyasası göstergelerine ilişkin istatistikî verilerde kendini

göstermektedir. Mayıs 2013 itibariyle işsizlik oranı %8,8 seviyesinde gerçekleşirken⁴⁵³, 2013 yılı I.Dönem İşgücü Piyasası Talep Araştırması sonuçlarına göre işverenlerin % 43,6'sının eleman temininde güçlük çektiği⁴⁵⁴ tespit edilmiştir. Bu durum istihdam politikaları ile mesleki eğitim sistemi arasında etkin ve sürdürülebilir bir ilişkinin kurulamadığının da bir göstergesidir. İşgücü piyasasında yer alan aktörler ile mesleki eğitim kurumlarının işgücü piyasasının şekillendirilmesi konusunda birlikte hareket etmedikleri görülmektedir. Hem işgücü piyasasının mesleki eğitim algısı hem de toplumdaki mesleki eğitim algısından kaynaklanan sorunlar ekonomik büyümenin ve istihdamın önünde bir engel olarak karşımıza çıkmaktadır. İşgücü piyasası alanında yürütülen stratejiler, eylem planları ve yapısal tedbirlerin sorunun çözümü noktasında yeterli düzeyde olmadıkları görülmektedir.

Mesleki eğitim sistemi ile istihdam politikaları alanında yürütülen faaliyetlerin birbiri arasındaki uyumun sağlandığı ülkelerde mesleki eğitimin talebe göre şekillendirildiği ve işgücü piyasasındaki değişikliklere göre esneklik gösterebilen yapıların oluşturulduğu görülmektedir.

2008 yılında 4447 sayılı İşsizlik Sigortası Kanunu'nda yapılan değişiklik çerçevesinde il düzeyinde istihdam ve mesleki eğitim politikasının oluşturulması konusunda yetki ve sorumluluk işçi, işveren, sosyal taraflar, üniversite, kamu gibi farklı kesimlerin temsil edildiği bir yapı olarak kurgulanan İİMEK'e verilmiştir. Ancak geleneksel noktada İİMEK ile hedeflenen sonuçlara ulaşamadığı görülmektedir. Burada hem İİMEK'in kurgulanan yapısında hem de işleyişinde yaşanan sorunların büyük bir payı bulunmaktadır. Kurulun kamu ağırlıklı bir yapıya sahip olması, temsilcilerin görev tanımlarının yapılmaması, Kurulun görevlerinin çoğunluğunun İŞKUR ve MEB temsilcilerinin üzerine yıkılması, birçok kurumun en üst düzey yöneticileri ile temsil edilmesi, sivil toplum kuruluşlarının, üniversitelerin ve özel öğretim kuruluşlarının yaygın mesleki eğitim çerçevesinde yürüttükleri faaliyetlerin İİMEK'in yetkisi dışında bırakılması tarzındaki sorunlar, bütünsel bir yapı içerisinde istihdam ile mesleki eğitim arasındaki dengenin sağlanması önünde bir engel teşkil etmektedir.

Çalışma kapsamında, değişen işgücü piyasası şartlarına kısa sürede bütünsel bir

⁴⁵³ Hanehalkı İşgücü İstatistikleri, Mayıs 2013, <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=13566>, (27.12.2013).

⁴⁵⁴ Türkiye İşgücü Piyasası Analizi (2013-I.Dönem), <http://www.iskur.gov.tr/kurumsalbilgi/raporlar.aspx#dltop>, (27.12.2013).

yapı çerçevesinde cevap verebilecek esneklik ve kaliteye sahip bir model kurgulanmıştır. Bu çerçevede il düzeyinde istihdam ve mesleki eğitim politikasının oluşturulmasından sorumlu İİMEK yapılanması yeniden kurgulanarak yerel düzeyde işgücü, istihdam ve mesleki eğitim politikasının belirlenmesi doğrultusunda faaliyet gösteren üç yapı oluşturulmuştur. Odalar bünyesinde faaliyet gösteren meslek komiteleri oluşumundan esinlenilerek oluşturulan Meslek Komitesi, ildeki her bir meslek grubunun tek bir yapıda temsilinin sağlandığı ve temsil edilen meslek gruplarının işgücü taleplerinin ve mesleki eğitim ihtiyaçlarının belirlenmesi ile sorumlu kılındığı bir yapıdır. Üyelerini işgücü piyasasında faaliyet gösteren kişilerin oluşturduğu Meslek Komitesi yapılanması ile işverenler mevcut sosyal ortak rolünden sıyrılarak sistemin dümenine getirilmiştir.

Çalışma kapsamında kurgulanan modelde Meslek Komitesi yapılanmasının yanı sıra yerel düzeyde istihdam ve mesleki eğitim politikasının belirlenmesine yönelik bilimsel araştırma ve çalışmalarda bulunan, akademik bir bakış açısı ile danışma komitesi rolünü üstlenen bir Akademik Komite yapısı inşa edilmiştir. Böylelikle akademik camianın daha etkin faaliyet gösterebileceği bir yapı kurgulanarak ildeki istihdam ve mesleki eğitim politikasının belirlenmesi ve uygulanmasında önemli bir yere sahip kılınmıştır.

Kurgulanan modelin son yapı taşı ise Meslek Komitesi'nce belirlenen işgücü talepleri ve mesleki eğitim ihtiyaçlarına yönelik öneriler ile Akademik Komite tarafından yürütülen bilimsel araştırma ve çalışmaların görüşülerek karara bağlandığı İl İstihdam Komitesi'dir. İl düzeyinde istihdam politikasının belirlenmesi ile sorumlu kılınan İl İstihdam Komitesi, İİMEK'in mevcut yapısından farklı olarak daha küçük bir ekip ile faaliyet gösteren dinamik bir yapı şeklinde kurgulanmıştır.

İl İstihdam Komitesi'nde alınan kararların uygulanması noktasında ise birçok farklı yapıda kurum ve kuruluşun tek bir çatı altında etkin ve sürdürülebilir bir şekilde yer almasının sağlanabilmesi, makroekonomik politikalar ile istihdam politikalarının birbirini destekleyecek şekilde uygulanmasından geçmektedir. Bu entegrasyonu sağlamak amacıyla Ekonomi Bakanlığı tarafından uygulanan yatırım teşvikleri sistemine paralel bir sistem kurgulanmıştır.

Çalışma kapsamında önerilen model ile hem il düzeyinde istihdam ve mesleki eğitim politikasının bütünsel bir yapı çerçevesinde belirlenmesi hem de makroekonomik politikalar ile işgücü piyasası politikaları arasında fonksiyonel bir ilişki ve işbirliğinin kurulması amaçlanmaktadır.

KAYNAKÇA

- Akkutay, Ü.; **Türkiye’de Çıraklık Eğitimi**, Erek Ofset , Ankara 1991.
- Akpınar, Aişe; Hakan Ercan; **Mesleki ve Teknik Eğitim Sistemi Raporu Türkiye 2001**, Ziraat Matbaacılık A.Ş., Ankara 2002.
- Aksoy, Hasan Hüseyin; **Endüstriyel Teknik Ortaöğretim Mezunlarının Eğitim-İstihdam İlişkileri**, Ankara Üniversitesi, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara 1995.
- Akyüz, Yahya; **Türk Eğitim Tarihi M.Ö.1000-M.S.2013**, Pegem Akademi, 25. Baskı, 2013.
- Alkan, Cevat; Hıfzı Doğan; S.İlhan Sezgin; **Mesleki ve Teknik Eğitimin Esasları**; Nobel Yayınevi, 1.Basım, Ankara 2001.
- Altın, Recep; Özlem Kaya; **Gelişmiş Ülkelerin Eğitim ve Eğitim Yönetim Sistemleri**, Milli Eğitim Bakanlığı Projeler Koordinasyon Merkezi Başkanlığı, 1.Baskı, Ankara 2010.
- Anapa,Selin; **Avrupa Birliği’ne Uyum Sürecinde Türkiye’de Mesleki ve Teknik Eğitim**, Marmara Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2008.
- Bağlıbel, Murat; **Meslek Lisesi Mezunu Çalışanların İstihdama Yönelik Temel Beceri Düzeylerine İlişkin İşveren Algılarının İncelenmesi (Gaziantep İli Örneği)**, Gaziantep Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep 2007.
- Bulut, Selahattin; **Türkiye’de Aktif İstihdam Politikası Aracı Olarak Düzenlenen İşgücü Eğitim Kurslarının İstihdam Açısından Belirleyiciliği**, Gazi Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2010.
- Ekinci, Yusuf; **Ahilik ve Meslek Eğitimi**, Milli Eğitim Bakanlığı, İstanbul 1990.
- Ekinci, Yusuf; **Tarih İçinde Türklerde Meslek Eğitimi**, Milli Eğitim Bakanlığı, Ankara 1990.
- Erdoğan, Yakup; **İstihdamda Beceri Eğitiminin Yeri**, Marmara Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 1990.
- Gemici, Nurettin; “Ahilikten Günümüze Meslek Eğitiminde Model Arayışları ve Sonuçları”, **Değerler Eğitimi Dergisi**, Cilt 8, No 19, İstanbul 2010.
- “Hayat Boyu Öğrenme Koordinasyonunun Kapsamı”, **Türkiye’de Hayat Boyu Öğrenmenin Geliştirilmesi Projesi Politika Belgesi**, 2013.
- “Hayat Boyu Öğrenmenin Koordinasyonuna İlişkin Kurumsal Yapı”, **Türkiye’de Hayat Boyu Öğrenmenin Geliştirilmesi Projesi Politika Belgesi**, 2013.
- “İl Hayat Boyu Öğrenme Koordinasyon Birimleri”, **Türkiye’de Hayat Boyu Öğrenmenin Geliştirilmesi Projesi Politika Belgesi**, 2013.
- “İl Hayat Boyu Öğrenme Kurulları”, **Türkiye’de Hayat Boyu Öğrenmenin Geliştirilmesi Projesi Politika Belgesi**, 2013.
- Kenar, Necdet; “Hangi Mesleki Eğitim?”, **Uluslararası Mesleki Eğitim Çalıştayı**, Hatay 2011.

- “Kırklareli Üniversitesi Meslek Yüksekokulları Öğrenci Memnuniyeti Araştırması” I. **Uluslararası V. Ulusal Meslek Yüksekokulları Sempozyumu**, Konya 2009.
- Kırpık, Güray vd. ; **Türk Eğitim Tarihi**, Otorite Yayınları, Ankara 2012.
- Kocatürk, Feden; **AB Ülkelerinde Mesleki Eğitim Sistemlerine İlişkin Yaklaşımlar ve Türkiye İçin Uyum Analizi**, Gazi Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2006.
- Köseleci, Nihan; “Türkiye’de Üst Politika Belgelerinde Mesleki ve Teknik Eğitim”, **Meslek Eğitiminde Kalite İçin İşbirliği Mesleki ve Teknik Eğitimde Güncellenmiş Durum Analizi**”, İstanbul 2012.
- Kurnaz, Işıl; **İstihdam Edilebilirliğin Önemi Açısından Eğitim-İstihdam İlişkisi ve Ankara Bölgesi İmalat Sanayii Uygulaması**, Gazi Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2007.
- “Meslek Hayatına Başarılı Bir Giriş İçin Dual Meslek Eğitimi”, **Profil Zukunft Durch Ausbildung Gelecek İçin Meslek Eğitimi**.
- Ok, Sinan; **Ekonomik Büyüme ile İstihdam Arasındaki İlişkinin Zayıflama Nedenleri ve Bu İlişkinin Güçlendirilmesinde İŞKUR’un Rolü**, Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi, Ankara 2008.
- Önder, Mustafa; **Türk Eğitim Tarihi**, Sistem Ofset, 2.Baskı, Erzincan 2012.
- Özsoy, Ceyda; **Türkiye’de Mesleki ve Teknik Eğitimin İktisadi Kalkınmadaki Yeri ve Önemi**, Anadolu Üniversitesi, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Eskişehir 2007.
- Saraçoğlu, Emine; **Mesleki Eğitim ve Mesleki Eğitimi Geliştirme Projesi (MEGEP)Uygulamaları: İstanbul’da Bir Araştırma**, Marmara Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2007.
- Tosun, Tolga; **Tanzimat’tan Günümüze Türkiye’de Mesleki ve Teknik Eğitim Politikaları**, Süleyman Demirel Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Isparta 2010.
- Türkiye İş Kurumu, **Aylık ve Yıllık İstatistik Bültenleri**.
- “Ulusal Hayat Boyu Öğrenme Koordinasyon Merkezi”, **Türkiye’de Hayat Boyu Öğrenmenin Geliştirilmesi Projesi Politika Belgesi, 2013**.
- “Ulusal Hayat Boyu Öğrenme Kurulu”, **Türkiye’de Hayat Boyu Öğrenmenin Geliştirilmesi Projesi Politika Belgesi, 2013**.
- Yağmur, Ayten; **İstihdam Edilebilirlik Açısından Eğitim-İstihdam İlişkisi: Konya Bölgesi İmalat Sanayii Örneği**, Selçuk Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya 2009.
- Yörük, Sinan; Abdullah Dikici; Ahmet Uysal; “Bilgi Toplumu ve Türkiye’de Mesleki Eğitim”, **Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt 12, Sayı 2, Elazığ 2002.
- Yücesu, H. Serdar; “Mesleki Eğitimin Yeniden Yapılandırılması 14-15 Eylül 2012 Ön Rapor.

- XVI. Millî Eğitim Şûrası,
http://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2012_06/06021346_16_sura.pdf.
- 21'inci Yüzyıl Türkiye'sinde Çıraklık Eğitiminin Rolü,
<http://www.tesk.org.tr/tr/yayin/88/giris.php>.
- 21'inci Yüzyıl Türkiye'sinde Çıraklık Eğitiminin Rolü Türkiye'de Çıraklık Eğitimi,
<http://www.tesk.org.tr/tr/yayin/88/3.php>.
- 2012-2013 Öğretim Yılı Eğitim Birimlerine Göre Öğrenci ve Öğretim Elemanları Sayısı,
<http://www.osym.gov.tr/dosya/1-69422/h/3egitimbirimlerineogrenciogretimelemanlarisay.pdf>.
- Akbaş, Bayram; “Türkiye’de Mevcut Eğitim Sisteminin İş Yaşamının İsteklerine Yeterince Duyarlı Olmaması Mesleki Eğitimin Etkinliğini Azaltan Önemli Faktörlerden Biri”,
www.tes-is.org.tr/TR/Genel/dg.ashx?DIL=1&BELGEANAH...pdf.
- Alkan, Cevat; Hıfzı Doğan; “Mesleki ve Teknik Eğitim İçin Ana Plan Esasları,
<http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/40/496/5851.pdf>.
- Alman Okul Sistemi, <http://www.integration-in-deutschland.net/index.php?id=60&L=1>.
- Almanya’da Lise (Gymnasium – Realschule – Gesamtschule – Hauptschule),
<http://www.turkstudent.net/art/3790>.
- Almanya’da Meslek Eğitimi, http://www.tamvakfi.de/downloads/sonderbeilage_jan2012.pdf.
- Avrupa’daki Eğitim Sistemleri Üzerine Özet Belgeler Almanya,
<http://sgb.meb.gov.tr/eurydice/index.htm>.
- Aydağül, Batuhan; “Beceriler, Yeterlilikler ve Meslek Eğitimi: Politika Analizi ve Öneriler”,
http://erg.sabanciuniv.edu/sites/erg.sabanciuniv.edu/files/Meslek%20Raporu_Poilitika%20Analizi%20ve%20%C3%96neriler_0.pdf.
- Aykaç, Necdet; “Türkiye’de ve Bazı Avrupa Birliği Ülkelerinde Mesleki Teknik Eğitim (Almanya, Fransa, İsviçre, İspanya, Yunanistan Örneği)”,
http://dhgm.meb.gov.tr/yayimlar/dergiler/Milli_Egitim_Dergisi/155-156/tuzcu.htm.
- Bağdadioğlu, Enis; “Türkiye’de İstihdam ve Mesleki Eğitim İlişkisi”,
www.tes-is.org.tr/TR/Genel/dg.ashx?DIL=1&BELGEANAH...pdf.
- Bartın Üniversitesi Meslek Yüksekokulunda Danışma Kurulu Toplantısı Yapıldı,
<http://myo.bartın.edu.tr/index.php?ln1=haberler&ln2=dk>.
- Belediye Meslek Edindirme Kursları (BELMEK), <http://www.ankara.bel.tr/kulturel-hizmetler/belmek>.
- Belediye Teknik Eğitim Kursları, <http://www.ankara.bel.tr/kulturel-hizmetler/beltek>.
- Berufsgrundbildungsjahr, <http://www.wiesbaden.de/leben-in-wiesbaden/bildung/schulen/berufsgrundbildungsjahr.php>.

- Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı 1985-1989,
<http://www.dpt.gov.tr/DocObjects/View/13740/plan5.pdf>.
- Borat, Oğuz; “Mesleki Yeterlilik Kurumu ve UYÇ İle İlgili Çalışmalar 2011”,
<http://www.iticu.edu.tr/Hayat-Boyu-Egitim-Merkezi/Yayinlar/Documents/MYK%20Oguz%20Borat%2020.01.2011.pdf>.
- BSH MEM ile ilgili Sık Sorulan Sorular, <http://www.bsh-group.com.tr/page.aspx?id=135>.
- BSH Meslek Eğitim Merkezi (MEM), <http://www.bsh-group.com.tr/page.aspx?id=126>.
- BSH Türkiye, mesleki eğitim fırsatı sunuyor,
<http://blog.bshgroup.com.tr/BSHDunyasi/SosyalSorumlulukDetay.aspx?ID=49>.
- Casey, Paul; “The Vocational Education and Training System in the Netherlands Briefing Paper August 2013”, <http://www.ukces.org.uk/assets/ukces/docs/publications/briefing-paper-vocational-education-system-netherlands.pdf>.
- Demir, Engin; H.Şenay Şen; “Cumhuriyet Dönemi Mesleki ve Teknik Eğitim Reformları”,
<http://egitim.ege.edu.tr/efdergi/issues/2009-10-2/2009-10-2-3.pdf>.
- Develioğlu, Mehmet; “Mesleki Eğitimin Etkinleştirilmesinde Sivil Toplum Kuruluşlarının Rolü: İTO Örneği”, <http://ismek.ibb.gov.tr/sempozyum/sunumlar/profdrmetmetdeveli.pdf>.
- Dezavantajlılar daha avantajlı,
http://www.beyogluistihdam.com/kariyer_merkezi/detayNew.aspx?SectionID=lvS9vO9Cf3XgPSDVZ8NVDA%3d%3d&ContentId=5NrEKhAdJ29y0YmEVOpfIA%3d%3d.
- Doğan,Hıfzı; “Okul Sanayi Ortaklaşa (OSANOR) Eğitimi Çalışmaları ve Elde Edilen Sonuçlar”, <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/40/517/6453.pdf>.
- Dual Training At A Glance An illustrated introduction, http://www.na-bibb.de/fileadmin/user_upload/Glossare/introduction_Addendum_slides.pdf.
- Education in the Netherlands, http://en.wikipedia.org/wiki/Education_in_the_Netherlands.
- El Sanatları Eğitim Merkezleri,
<http://www.tarim.gov.tr/Sayfalar///Icerikler.aspx?rid=352&NodeValue=352&KonuId=345&zGroup=0&ListName=Icerikler>.
- Eryetli, Hüseyin Hakan; “İslam Ülkelerinde Mesleki Eğitim ve İSMEK-SESRIC İşbirliği”,
<http://ismek.ibb.gov.tr/sempozyum/sunumlar/huseyinhakaneryetli.pdf>, (06.11.2013).
- Gazi Üniversitesi-Ankara Büyükşehir Belediyesi Teknik Eğitim Kursları (BELTEK),
<http://www.beltek.gazi.edu.tr/?sayfa/index/7>.
- Genel Destek Programı, <http://www.kosgeb.gov.tr/Pages/UI/Destekler.aspx?ref=7>.
- Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Eğitim Yayımları ve Yayınlar Dairesi Başkanlığı’nın 01.08.2012 tarih ve 1068-2339 sayılı yazısı,
http://www.adanatarim.gov.tr/Duyurular/images/el_sanatlari_resmi_yazisi.pdf.

- Hanehalkı İşgücü İstatistikleri, Mayıs 2013,
<http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=13566>.
- Hippach-Schneider, Ute; Martina Krause; Christian Woll; Vocational Education and Training in Germany, http://www.cedefop.europa.eu/en/Files/5173_EN.PDF .
- Hollanda Eğitim Sistemi, 80.251.40.59/education.ankara.edu.tr/aksoy/reform/.../tuncel.doc.
- Hollanda Eğitim Sistemi, http://www.turkinfo.nl/images/program/Hollanda_egitim_sistemi.pdf.
- Hollanda’da Eğitim, http://tr.wikipedia.org/wiki/Hollanda'da_e%C4%9Fitim.
- Hollanda’da Zorunlu Eğitim, Genel ve Mesleki Orta Öğretim, Temel Mesleki Eğitim ve Yetişkin Eğitimi,
<http://euroguidance.iskur.gov.tr/Portals/1/Kaynaklar/ulkeornekleri/hollanda.pdf>.
- İnternet Haber- Bedava Kurslar İş Sahibi Yapıyor, <http://www.beltek.gazi.edu.tr/?basin/index/4>.
- İstanbul Büyükşehir Belediyesi Sanat ve Meslek Eğitimi Kursları, <http://ismek.ibb.gov.tr/ismek-el-sanatlari-kurslari/webedition/File/ekitap/ismekkatalogweb.pdf>.
- İstanbul Ticaret Odası, http://tr.wikipedia.org/wiki/%C4%B0stanbul_Ticaret_Odas%C4%B1.
- İstihdam ve Mesleki Eğitim İlişkisinin Güçlendirilmesi Eylem Planı,
<http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2010/07/20100715.htm&main=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2010/07/20100715.htm>.
- İŞKUR ve KOSGEB’in İstihdam ve Mesleki Eğitim İlişkisi’nin Güçlendirilmesi Eylem Planı Değerlendirmesi, www.tes-is.org.tr/TR/Genel/dg.ashx?DIL=1&BELGEANAH...pdf.
- İşverenler gelsin,
http://www.beyogluistihdam.com/kariyer_merkezi/detayNew.aspx?SectionID=IdPu%2fkxDTHAN79ENtiNHuA%3d%3d&ContentId=RamwgJhv%2fRuzi8PhnSgLA%3d%3d.
- İTOMEM İstanbul Ticaret Odası Mesleki Eğitim Merkezi,
http://www.ito.org.tr/wps/portal/!ut/p/c4/04_SB8K8xLLM9MSSzPy8xBz9CP0os3iDgCBzUzcPIwN_NxNHA08L5xAjF0dvAwN3U_2CbEdFAPSUuBw!/.
- Kamu Kurumu Niteliğindeki Meslek Kuruluşları, <http://dtvt.basbakanlik.gov.tr/AnaSayfa.aspx>.
- Karaman, Adil; “Türkiye’de Meslek Eğitimine Yönelik Ortak Faaliyetler”,
<http://www.journals.istanbul.edu.tr/tr/index.php/sosyalsiyaset/article/viewFile/13406/12629>.
- Kayır, Ömer; Hamdi Kılıç; “Mesleki Eğitim ve Teknik Eğitim Fakülteleri”,
<http://yzstrateji.com/dokumanlar/MTEF-rapor.pdf>.
- Kazu, İbrahim Yaşar; “Çıraklık Eğitiminde Karşılaşılan Sorunlar”,
<http://okul.selyam.net/docs/index-14701.html>.
- Kazu, İbrahim Yaşar; Mustafa Şentürk; Burcu Duman; “Çıraklık Eğitim Sisteminde Karşılaşılan

Sorunlara İlişkin Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri (Elazığ İli Örneği)",
perweb.firat.edu.tr/personel/yayinlar/fua_35/35_35177.doc.

Kenar, Necdet; "Torba Yasada Eğitim-İstihdam İlişkisine Yönelik Düzenlemeler",
<http://www.messegitim.com.tr/ti/680/0/Torba-Yasada-Egitim-Istihdam-Iliskisine-Yonelik-Duzenlemeler>.

Kenar, Necdet; "Ulusal İstihdam Stratejisinin Özel Sektörün Mesleki Eğitim Sistemindeki Rolüne Muhtemel Etkileri (Nisan 2012)",
<http://www.messegitim.com.tr/ti/687/0/Ulusal-Istihdam-Stratejisinin-Ozel-Sektorun-Mesleki-Egitim-Sistemindeki-Rolune-Muhtemel-Etkileri>.

Kenar, Necdet; "Yaygın Eğitim Kapsamında Mesleki Eğitim Sistemi",
<http://www.messegitim.com.tr/ti/579/0/>.

Kılıç, Yalın; "Mesleki Eğitimde Reform",
80.251.40.59/education.ankara.edu.tr/aksoy/ere/kilic.doc.

KOSGEB ile TOSYÖV girişimciler için bir araya geldi,
http://www.tosyov.org.tr/index.php?option=com_content&view=article&id=469:kosgeb&catid=3:son-haberler&Itemid=129.

Kuzey Ren-Westfalya Eyaleti'nde Zanaatkarlık,
[http://bochum.de/C12571A3001D56CE/vwContentByKey/W27U8G3U054BOLDDE/\\$FILE/handwerk-nrw_2009_tr_download.pdf](http://bochum.de/C12571A3001D56CE/vwContentByKey/W27U8G3U054BOLDDE/$FILE/handwerk-nrw_2009_tr_download.pdf).

Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı 2012 Yılı Faaliyet Raporu, <http://www.kosgeb.gov.tr/Pages/UI/Baskanligimiz.aspx?ref=23>.

Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı Girişimcilik Destek Programı Uygulama Esasları, cdd.kosgeb.gov.tr/.../file.axd , (01.11.2013).

Maes, Martine; "Vocational Education and Training in the Netherlands",
http://www.cedefop.europa.eu/EN/Files/5142_en.pdf.

Manpower "Yetenek Açığı" Araştırması 2013, <http://www.manpower.com.tr/icerik.asp?z=63>.

Mesleki Eğitim ve Küçük Sanayii Destekleme Vakfı Hakkımızda,
<http://www.meksa.org.tr/tr/index.php?p=hakkimizda>.

Meslek Eğitiminde Ne Çalışıyor, Neden Çalışıyor? Okul- İşletme İşbirliklerine Dair Politika Önerileri,
<http://erg.sabanciuniv.edu/sites/erg.sabanciuniv.edu/files/NeCalisiyorNedenCalisiyor.pdf>.

Meslek Komitesi Görev Tanımı, <http://usaktso.org/joomla/Belgeler/bttanim/15gt.pdf>.

Meslek Seçimi, http://www.jaau.nrw.de/jaau_tuerk/beruf-waehlen/ausbildungswege/index.php.

Mesleki ve Teknik Açık Öğretim Okulu Tanıtım, <http://mtao.meb.gov.tr/tanitim.htm>.

Mesleki ve Teknik Eğitim Çalıştayı 24-25 Şubat 2012 Manavgat/Antalya,
<http://mtegm.meb.gov.tr/tr/dokumanlar/calistay/index.html>.

- Mesleki ve Teknik Eğitim Strateji Belgesi ve Eylem Planı (Taslak) (2013-2017),
http://mtegm.meb.gov.tr/dosyalar/MTE_Strateji_Belgesi_ve_Eylem_Plani_TASLAK_10.05.2013.pdf.
- Mesleki ve Teknik Eğitimde Sorunlar ve Öneriler,
http://www.tekev.org.tr/org_detail.php?id=142.
- Mesleki Teknik Eğitimin Tarihçesi,
http://etogm.meb.gov.tr/teskilat_index.asp?sayfa=tarihce_mesleki.
- MESS Eğitim Vakfı Başkanın Mesajı, <http://www.messegitim.com.tr/ti/290/0/Baskanin-Mesaji>.
- MESS Eğitim Vakfı Hakkımızda, <http://www.messegitim.com.tr/ti/291/0/Hakkimizda>.
- MESS REFA=İhtiyaç Odaklı Eğitim, <http://www.mess.org.tr/content/MESSREFA.pdf>.
- MESS-REFA İşbirliği, <http://mess.org.tr/ti.asp?eid=160&icid=160>.
- METEM'lerin Kurulmasında ve İşletilmesinde Hangi Kurum ve Kuruluşlarla İşbirliği Yapılmaktadır?, <http://www.tesk.org.tr/tr/yayin/76/cevap21.php>.
- Milli Eğitim Bakanlığı Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğünün 22.08.2012 tarih ve 3808 sayılı Bakanlık Makam Onayı ile 06.09.2012 tarih ve 4023 sayılı yazıları,
<http://www.memurlar.net/haber/281693/>.
- Milli Eğitim Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı Türk Eğitim Sisteminin Örgütlenmesi-2011,
http://sgb.meb.gov.tr/eurydice/kitaplar/Turk_Egitim_sistemi_2011/Turk_Egitim_Sisteminin_Orgutlenmesi_2011.pdf.
- Milli Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim 2012-2013,
http://sgb.meb.gov.tr/istatistik/meb_istatistikleri_organ_egitim_2012_2013.pdf.
- Milli Eğitim İstatistikleri Yaygın Eğitim 2010/'11,
http://www.tuik.gov.tr/Kitap.do?metod=KitapDetay&KT_ID=5&KITAP_ID=38.
- MÜSİAD Mesleki Eğitim Çalıştayı 18-19 Şubat 2011,
http://www.igeder.org.tr/uploads/1328878124-musiad_calistay.pdf.
- Nogay, Sami; "Türkiye'de Meslek Eğitimi Sorunu ve Çözüm Önerisi",
http://www.meted.org.tr/d_w_l/turkiyedemeslekegitimi.pdf.
- Onuncu Kalkınma Planı (2014-2018),
http://www.kalkinma.gov.tr/DocObjects/view/15089/Onuncu_Kalk%C4%B1nma_Plan%C4%B1.pdf.
- Organize Sanayi Bölgelerinde Açılacak Mesleki ve Teknik Eğitim Okullarına Yönelik Bilgilendirme Toplantıları, <http://mtegm.meb.gov.tr/www/organize-sanayi-bolgelerinde-acilacak-mesleki-ve-teknik-egitim-okullarina-yonelik-bilgilendirme-toplantilari/icerik/392>.

- Özdemir, Esin; “Alman Mesleki Eğitim Sisteminde Özel Sektörün Rolü ve Ülkemiz Mesleki Eğitim ve Oda Sistemi İçin Çıkarımlar”,
<http://www.tobb.org.tr/AvrupaBirligiDairesi/Dokumanlar/Faaliyetler/MeslekiEgitim/Almanyapdf.pdf>.
- Özdemir, Esin; “İstihdam ve Mesleki Eğitim İlişkisinin Güçlendirilmesi Eylem Planının Çeşitli Tedbirleri Hakkında Kısa Bir Değerlendirme,
www.tes-is.org.tr/TR/Genel/dg.ashx?DIL=1&BELGEANAH...pdf.
- Özer, Fuat; “Mustafa Necati Bey (1894-1 Ocak 1929)”,
<http://web.deu.edu.tr/ketam/index.php/hakkimizda/mustafa-necati>.
- Özgüven, Ethem; “Ülkemizin Üst Düzey Teknisyen İhtiyacı ve Eğitimi”,
<http://www.efdergi.hacettepe.edu.tr/19872ETHEM%20%C3%96ZG%C3%9CVEN.pdf>.
- Özhavzalı, Müzeyyen; Fatma Bulat; Merve Kumsel; “Ön lisans Öğrencilerinden Meslek Yüksekokullarına Eleştirel Bir Bakış (Keskin Meslek Yüksekokulu Örneği)”,
http://www.kmyo.duzce.edu.tr/kmyo/myos/pdf/MYO_OS_8031.pdf.
- REFA nedir?,<http://mess.org.tr/messrefa/ti.asp?eid=4313&icid=0>.
- Sezgin, S.İlhan; “Yeni Mesleki-Teknik Eğitim Sistemi ve Okul-Endüstri İlişkileri”,
<http://www.efdergi.hacettepe.edu.tr/19872%C4%B0LHAN%20SEZG%C4%B0N.pdf>.
- SODES 2012 Kapsamında Altın Bilezik Kazandırıyor, Yeni Girişimciler Yetiştiriyoruz Projesi,
<http://www.meksa.org.tr/tr/index.php?p=sodes-2012-kapsaminda-altin-bilezik-kazandiriyor,-yeni-girisimciler-yetistiriyoruz-projesi>.
- Sütaş Süt Hayvancılığı Eğitim Merkezi 6.000’inci Mezununu Verdi!,
<http://www.kurumsalhaberler.com/sutas/bultenler/sutas-sut-hayvanciligi-egitim-merkezi-6000inci-mezununu-verdi>.
- Talent Shortage Survey 2013 Research Results,
http://files.shareholder.com/downloads/MAN/2504383976x0x666819/96bd7785-fe70-4104-af0e-34f8d296cc76/Results_Report_2013_Talent_Shortage.pdf.
- T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Dokuzuncu Kalkınma Planı 2007-2013 Eğitim: Okul Öncesi, İlk ve Ortaöğretim Özel İhtisas Komisyonu Raporu Ankara 2009,
<http://www.xn--kalknma-ufb.gov.tr/DocObjects/View/4822/oik-egitim-i.pdf>.
- T.C. Gediz Üniversitesi Meslek Yüksekokulu Danışma Kurulu ve Program Komiteleri Yönergesi,
<http://www.gediz.edu.tr/Dosyalar/Yonergeler/myodanismakuruluveprogramkomiteleriyonergesi.pdf>.
- Teknoloji Fakülteleri, <http://teknoloji.sdu.edu.tr/tr/tanitim/tanitim-246s.html>.
- Teknoloji Fakültesi, <http://teknoloji.sdu.edu.tr/assets/uploads/sites/71/files/tanitim-brosuru-27052013.pdf>.
- TESK’in Mesleki Eğitim Çalışmaları, <http://www.tesk.org.tr/tr/calisma/egitim/islet.php>.

- TESK'in Mesleki Eğitim Çalışmaları Denetim İDDG'ler,
<http://www.tesk.org.tr/tr/calisma/egitim/iddg.php>.
- TİSK Tarafından Mesleki Eğitim Kuruluna Sunulan “Mesleki Eğitim Sistemimiz ve İşletmelerdeki Beceri Eğitimi Sorunlar ve Çözüm Önerileri” Raporu,
<http://tiskweb.com/yayinlar.asp?sbj=ic&id=1170>.
- Tunalı, İnsan; “İstihdam Durum Raporu Türkiye’de İşgücü Piyasası ve İstihdam Araştırması”,
<http://www.iskur.gov.tr/tr-tr/kurumsalbilgi/uluslararası%C4%B1calismalar.aspx#dltop>.
- TUREM Mezunlarının İstihdamı ve Turizm Sektörü Çalışanlarının Eğitimi Projesi,
<http://mtegm.meb.gov.tr/www/turizm-egitim-merkezi-mezunlarinin-istihdami-ve-turizm-sektoru-calisanlarinin/icerik/110>.
- Türkiye İşgücü Piyasası Analizi (2013-I.Dönem),
<http://www.iskur.gov.tr/kurumsalbilgi/raporlar.aspx#dltop>.
- Türk İşgücü Piyasası Mesleki Eğitim İstihdam ilişkisi ve Ortaklık Yaklaşımı (15 Ekim 2012),
[http://www.etf.europa.eu/webatt.nsf/0/F3F46C0680FD1F11C1257AA30024C205/\\$file/VET%20and%20Employment%20in%20Turkey%20TK%20\(ppt\).pdf](http://www.etf.europa.eu/webatt.nsf/0/F3F46C0680FD1F11C1257AA30024C205/$file/VET%20and%20Employment%20in%20Turkey%20TK%20(ppt).pdf).
- Türkiye Sanayi Stratejisi Belgesi 2011-2014 (AB Üyeliğine Doğru),
http://www.sanayi.gov.tr/Files/Documents/sanayi_stratejisi_belgesi_2011_2014.pdf .
- Türkiye’de Hayat Boyu Öğrenmenin Geliştirilmesi Projesi Uluslararası Hayat Boyu Öğrenme Konferansı Raporu, <http://hayatboyu.meb.gov.tr/files/20130607073540.pdf>.
- Türkiye’de Mesleki Eğitimi Genel Bilgi, <http://www.tesk.org.tr/tr/calisma/egitim/genel1.php>.
- Türkiye’de Mesleki ve Teknik Eğitimi İyileştirme Çabaları,
http://www.mesleklisesimemleketmeselesi.com/NR/rdonlyres/FFC50511-D78A-4A33-BCEC-EED724EC4251/15849/DurumAnaliziMektup150512_GONDERILENFİNALVERSİON.pdf
- Türkiye Eğitim Şantiyesi (TES) Tüzel Kişiliğini Kazandı,
www.intes.org.tr/content/file/EgitimSantiyesi/tes_haber.doc.
- Türkiye’deki Eğitim-İşsizlik Arasındaki İlişkinin Güçlendirilmesi,
<http://www.kip.org.tr/Portals/0/ipge.pdf>.
- Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü 2008 İstatistik Yıllığı ve 2009 İstatistik Yıllığı,
<http://www.iskur.gov.tr/KurumsalBilgi/istatistikler.aspx>.
- Türkiye Esnaf ve Sanatkarları Konfederasyonu,
http://tr.wikipedia.org/wiki/T%C3%BCrkiye_Esnaf_ve_Sanatkarlar%C4%B1_Konfederasyonu.
- Ulusal Meslek Standartlarının Yararları Nelerdir?, <http://www.myk.gov.tr/index.php/skca-sorulan-sorular#Soru16>.
- Uygulamalı Eğitim Merkezleri, <http://www.sutas.com.tr/tr/Sayfa/uygulamali-egitim-merkezleri/7a>.

- Ülkemizdeki Okul-Sanayi İşbirliği Uygulamaları,
http://mebk12.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/35/01/164031/icerikler/okul-sanayi-isbirligi_218443.html.
- Ünalın, Sıddık, Hakan, Öztürk; “İslamiyet’ten Önce Türkler’de Eğitim ve Öğretim”,
http://perweb.firat.edu.tr/personel/yayınlar/fua_419/419_48539.pdf.
- Visser, Karel; “Overview of the Dutch Vocational Education and Training System Country Report 8 Autumn 2010”, <http://www.ecbo.nl/smartsite.dws?ch=ECB&id=2863>.
- Yalçın, Osman vd. ; “Gelişmiş Ülkelerin Mesleki Eğitim Sistemleri ve Türkiye”,
http://abdigm.meb.gov.tr/projeler/archive/bitene_Proje_ciktilari/MEGEP/2.pdf.
- Yatırım Ortamını İyileştirme Koordinasyon Kurulu (YOİKK) Teknik Komite Eylem Planları 2012-2013,
http://www.yased.org.tr/webportal/Turkish/yoic/yoikk/Documents/YOİKK_Teknik_Komite_Eylem_Planlari_02_08_2012.pdf.
- Yeni Teşvik Sistemi,
<http://www.ekonomi.gov.tr/index.cfm?sayfa=mustesarlikduyurulari&kat=CF80F66B-D8D3-8566-4520F1D9FC185C62&icerik=560CEEFC-F404-7713-603A0BE2B730BC03>.
- Yerinde istihdamda Beyoğlu modeli,
http://www.beyogluistihdam.com/kariyer_merkezi/detayNew.aspx?SectionID=kmnBz7YCWkHDqaAkrJ284w%3d%3d&ContentId=cNbXL9nZ7otCgd4yiTywkw%3d%3d.
- Yılmaz, H.Hakan; “Beceriler, Yeterlilikler ve Meslek Eğitimi; Finansman Yapısı ve Politika Önerileri”,
http://erg.sabanciuniv.edu/sites/erg.sabanciuniv.edu/files/Meslek%20Raporu_Finasman%20Yap%C4%B1s%C4%B1%20ve%20Politika%20%C3%96nerileri.pdf.
- Yılmaz, Sefer Zafer; “Türkiye’de Çıraklık Eğitimi”, <http://www.todaie.gov.tr>
- YOL-İŞ/İNTES Türkiye Eğitim Şantiyesi Kuruldu, <http://www.intes.org.tr/ti/240/0/YOL-IS/-INTES-TURKIYE-EGITIM-SANTIYESI-KURULDU>.
- Türkiye Cumhuriyeti Anayasası.**
- 507 Sayılı Esnaf ve Küçük Sanatkârlar Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi ve Bu Kanuna Bazı Maddeler Eklenmesi Hakkında Kanun.**
- Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun.**
- Belediye Kanunu.**
- Bölge Sanat Okullarının Kültür Bakanlığı Tarafından Yönetilmesi Hakkında Kanun.**
- Çırak, Kalfa ve Ustalık Kanunu.**
- Çıraklık ve Meslek Eğitimi Kanunu.**
- Esnaf ve Sanatkarlar Meslek Kuruluşları Kanunu.**

Esnaf ve Küçük Sanatkârlar Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi ve Bu Kanuna Bazı Maddeler Eklenmesi Hakkında Kanun.

İlköğretim ve Eğitim Kanunu, Millî Eğitim Temel Kanunu, Çıraklık ve Meslek Eğitimi Kanunu, Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun ile 24.3.1988 Tarihli ve 3418 Sayılı Kanunda Değişiklik Yapılması ve Bazı Kâğıt ve İşlemlerden Eğitime Katkı Payı Alınması Hakkında Kanun.

İş Kanunu.

İş Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun.

İşsizlik Sigortası Kanunu.

Kamu Kurum ve Kuruluşlarına Bağlı Okulların Millî Eğitim Bakanlığına Devredilmesi ile Bazı Kanunlarda ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun.

Maarif Vekâleti Merkez Teşkilâtı ve Vazifeleri Hakkındaki 2287 Numaralı Kanuna Ek Kanun.

Meslek Mektepleri Hakkında Kanun.

Mesleki Eğitim Kanunu.

Millî Eğitim Temel Kanunu.

Özel Öğretim Kurumları Kanunu.

Sanat ve Yatı Mekteplerinin İdaresi Hakkında Kanun.

“Ticaret ve sanayi odaları”, “Ticaret odaları”, “Sanayi odaları”, “Ticaret borsaları” ve “Ticaret ve sanayi odaları”, “Ticaret odaları”, “Sanayi odaları”, ve “Ticaret borsaları” Birliği Kanunu.

Türkiye İş Kurumu Kanunu.

Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ile Odalar ve Borsalar Kanunu.

Yükseköğretim Kanunu, Çıraklık ve Meslek Eğitimi Kanunu, İlköğretim ve Eğitim Kanunu, Millî Eğitim Temel Kanunu, Çıraklık ve Meslek Eğitimi Kanunu, Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun ile 24.3.1988 Tarihli ve 3418 Sayılı Kanunda Değişiklik Yapılması ve Bazı Kâğıt ve İşlemlerden Eğitime Katkı Payı Alınması Hakkında Kanun ile Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilât ve Görevleri Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun.

Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname.

Aktif İşgücü Hizmetleri Yönetmeliği.

Çıraklık Eğitimi Uygulaması Yapılmayan Meslek Dallarında Mesleki Belgelerin Verilmesine İlişkin Yönetmelik.

El Sanatları Eğitim Merkezi Müdürlükleri Yönetmeliği.

Engelli ve Eski Hükümlü Çalıştırmayan İşverenlerden Tahsil Edilen İdari Para Cezalarını Kullanmaya Yetkili Komisyona Dair Yönetmelik.

Esnaf ve Sanatkârlar Meslek Kuruluşlarınca Yapılacak Mesleki Eğitim Uygulamalarının Düzenlenmesine Dair Yönetmelik.

İl İstihdam ve Mesleki Eğitim Kurulları Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik.

Milli Eğitim Bakanlığı Yaygın Eğitim Kurumları Yönetmeliği.

Pratik Eğitimin Verileceği İşyerleri ve Bunların Denetimine İlişkin Yönetmelik.

Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Karar.

MEB Ortaöğretim Genel Müdürlüğü, Genel Liselerin Anadolu Lisesine Dönüştürülmesine ilişkin Genelge, No: 2010/30.

Alp, Şevket; “3308 sayılı Kanun kapsamında yürütülen çıraklık eğitim programları”, 30.12.2013, (sözlü görüşme).

Tozluoğlu, Mehmet; “3308 sayılı Kanununda yapılan taslak değişiklikler”, (e-posta).

ÖZGEÇMİŞ

Burcu SÖKÜL, 5 Ağustos 1986'da Ankara'da doğdu. İlköğretimi Özel Yükseliş Koleji'nde, ortaöğretimi Hacı Mustafa Tarman İlköğretim Okulu'nda, lise öğrenimini İncirli Lisesi'nde tamamladı. 2004 yılında kazandığı Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Kamu Yönetimi bölümünden bölüm derecesiyle mezun oldu. 17 Aralık 2010 tarihinde Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü İşgücü Uyum Dairesi'nde İstihdam ve Meslek Uzman Yardımcısı olarak göreve başladı. Halen Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü Aktif İşgücü Hizmetleri Dairesi'nde görev yapmaktadır.